

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1912. Andra kammaren. Nr 43.

Lördagen den 11 maj.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

Justerades de vid kammarens sammanträde den 4 innevarande maj förda protokollen.

§ 2.

Herr *Cederborgs* på kammarens bord liggande motion, nr 327, som nu föredrogs, hänvisades till bankoutsrottet.

§ 3.

Härefter föredrogs hvar för sig bankoutsrottets utlåtanden: nr 28, angående ytterligare framställningar rörande tionde hufvudtiteln, innefattande anslagen till pensions- och indragningsstaterna;

nr 29, i anledning af väckt förslag om tillbyggnad å riksbankens fastighet i Nyköping; och

nr 30, i anledning af väckt förslag om anslag till utgifvande på svenska språket af en samling gällande grundlagar, vallagar och parlamentariska arbetsordningar i främmande länder.

Kammaren biföll hvad utskottet i dessa utlåtanden hemställt.

§ 4.

Härpå upptogs till behandling bankoutsrottets memorial, nr 31, angående användande af riksbankens vinst för år 1911.

Efter föredragning af utskottets hemställan lämnades på begäran ordet till

Angående användande af riksbankens vinst för år 1911.

Herr *Vahlquist*, som yttrade: Herr talman! I anledning af att jag är reservant under detta utlåtande skall jag be att få säga några ord. Min reservation innebär, att jag önskat, att riksbanks-

*Angående
användande af
riksbankens
vinst för år
1911.*

fullmäktiges förslag till fördelning af riksbankens vinst vunnit utskottets tillstyrkan. Riksbanksfullmäktige föreslå nämligen att af vinsten endast 6 millioner kronor skulle gå till statsverket, medan däremot 300,000 kronor skulle gå till riksbankens pensionsfond och återstoden kvarstå som odisponerade medel. Då denna min mening emellertid icke vann tillräckligt understöd inom utskottet, skall jag, herr talman, icke göra något yrkande, men jag vidhåller fortfarande, att det varit lyckligt, om riksbanksfullmäktiges förslag blifvit bifallet.

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställan bifölls.

§ 5.

Föredrogos hvar efter annat statsutskottets utlåtanden:

nr 82, i anledning af Kungl. Maj:ts i punkt 46 under åttonde hufvudtiteln af statsverkspropositionen gjorda framställning angående vissa ändringar i staten för Chalmers tekniska läroanstalt;

nr 83, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition till Riksdagen angående förhöjdt statsanslag till allmänna barnbördshuset i Stockholm; och

nr 84, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition till Riksdagen angående reglering af aflöningsförhållanden m. m. beträffande amanuenser m. fl. befattningshafvare vid universitetens i Uppsala och Lund samt karolinska medikokirurgiska institutets vetenskapliga institutioner.

Hvad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls af kammaren.

§ 6.

Vidare föredrogos hvar för sig

statsutskottets memorial, nr 85, i anledning af kamrarnas skiljaktiga beslut i fråga om anslag för uppförande af tre bostadshus för betjäning vid Vänersborgs hospital och asyl; och

bankoutskottets memorial, nr 32, i anledning af kamrarnas skiljaktiga beslut rörande bankoutskottets utlåtande nr 21 angående väckt motion om uppgörande af förslag till dekorerings af Första kammarens plenisal.

De i dessa memorial föreslagna voteringspropositioner blefvo af kammaren godkända.

§ 7.

*Angående
pensionering
af distrikts-
veterinärer
m. fl.*

Till afgörande förelåg nu bankoutskottets utlåtande, nr 33, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående pensionering af distriktsveterinärer m. m.

I en till Riksdagen den 19 april 1912 aflåten, till bankoutskottet remitterad proposition hade Kungl. Maj:t under åbero-

pande af propositionen bilagdt utdrag af statsrådsprotokollet öfver jordbruksärenden för samma dag föreslagit Riksdagen att dels för en anstalt, afsedd att bereda pension åt distriktsveterinärer och tilläggs pension åt vissa länsveterinärer, godkänna i propositionen intagna hufvudgrunder, dels ock för gäldande af statens andel enligt förenämnda grunder i kostnaden för pensionering af distriktsveterinärer anvisa ett förslagsanslag å 10,000 kronor att årligen utgå från och med år 1913.

Utskottet hemställde

1:o) att Kungl. Maj:ts ifrågavarande proposition måtte vinna Riksdagens bifall; samt

2:o) att Riksdagen måtte i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, det täcktes Kungl. Maj:t låta verkställa en allsidig utredning, huruvida och på hvilka grunder en centralisering af pensionsanstalter, understödda af staten, lämpligen kunde genomföras, samt därefter för Riksdagen framlägga de förslag, hvartill utredningen gäfvé anledning.

Efter föredragning af *punkten 1:o*) yttrade:

Herr Nilson i Örebro: Herr talman! Enligt de af bankoutskottet tillstyrkta pensioneringsgrunderna skulle det, såsom framgår af den kungl. propositionen åligga distriktsveterinärer under 45 år att ovillkorligen ingå såsom delägare i kassan, därest de tillträda ny befattning. Riksdagen har ju innevarande år beslutat en omorganisation af distriktsväsendet. I anledning däraf torde så godt som alla distriktsveterinärer komma i det läge, att de måste nytillträda sina befattningar. Följden däraf blir den, att alla distriktsveterinärer under 45 år bli ovillkorligen skyldiga att ingå i den föreslagna pensionskassan. För att ingå i denna pensionskassa kommer det, såsom närmare framgår af den tabell, som återfinnes på sid. 5 i utskottets utlåtande, att blifva en skyldighet för dessa veterinärer att vidkännas en ganska afsevärd tilläggsafgift, en tilläggsafgift, som, om den skall betalas på en gång, utgör för distriktsveterinärer 3,313 kronor, för den händelse de hafva en ålder af 44 år. Det gör, att jag anser, att ärendet för närvarande ligger i sådant skick, att Riksdagen icke nu bör bifalla Kungl. Maj:ts framställning och därför tillåter jag mig att med hänsyn till distriktsveterinärernas berättigade intressen yrka afslag å såväl Kungl. Maj:ts hemställen som bankoutskottets utlåtande under den nu föredragna punkten.

Häruti instämde herr *Persson* i Tällberg.

Herr Wijk: Herr talman, mina herrar! Jag hade icke tillfälle att deltaga i utskottets behandling af detta ärende men ber i alla fall att få säga några ord.

Angående
pensionering
af distrikts-
veterinärer
m. fl.
(Forte.)

Angående
pensionering
af distrikts-
veterinärer
m. fl.
(Forts.)

Såsom den föregående ärade talaren framhöll har det visat sig, [att det förslag till pensionering, som här föreligger, skulle bli synnerligen betungande för de distriktsveterinärer, som komma in i pensionskassan i en ålder mellan 35 och 45 år. Detta påpekades af distriktsveterinärernas förening för statsrådet redan innan den kungl. propositionen framlades, men fastän olägenheterna framhölls, gjorde föreningen då icke något direkt yrkande om ändring. Sedermera har föreningen omigen sammanträdt och efter undersökning af åldersklasserna inom kåren, funnit, att de pensionsförhållanden, som äro föreslagna att gälla för dem, som äro mellan 35 och 45 år, äro så pass hårda, att föreningen förklarar, att den hellre afstår från förmånen af detta pensionsförslag, än den underkastar sig de villkor, som äro föreskrifna. Emellertid dröjde det, tills utskottets utlåtande förelåg i tryck, innan distriktsveterinärernas förening och dess representanter framkommo till utskottet med dessa erinringar, detta beroende på att ärendet på grund af den långt framskridna tiden i utskottet upptogs till behandling, redan innan motionstiden var utlupen. I följd häraf blef utskottets utlåtande enhälligt tillstyrkande.

Emellertid synas mig de anmärkingar, som nu från föreningens sida framställts så pass tungt vägande, att jag tror, att äfven utskottet, ifall framställningen inkommit i god tid, skulle ha beaktat desamma. Under dessa förhållanden skulle jag för min del helst vilja yrka återremiss af ärendet i denna punkt. Det låter sig dock icke göra, då tiden är så långt framskriden, att den förnyade behandlingen i utskottet knappt lär kunna hinnas med. Under sådana förhållanden, och då några verkliga olägenheter af detta ärendes uppskjutande till nästa riksdag, såvidt jag kan förstå, icke föreligga, skall jag, herr talman, be att få ansluta mig till det yrkande om afslag på första punkten, som först framställts af herr Nilson i Örebro.

Herr Svensson i Skyllberg: Herr talman! På grund af de upplysningar, som inkommit från den kår, hvilken frågan rör, ber äfven jag att få ansluta mig till yrkandet om afslag på utskottets hemställan i förevarande punkt, detta ehuru jag deltagit i frågans behandling i utskottet och där biträdt utskottets förslag.

Med herr Svensson i Skyllberg förenade sig herrar *Kristensson*, *Carlson* i Herrljunga, *Vahlquist*, *Jesperson* och *Juhlin*.

Sedan öfverläggningen härmed förklarats afslutad, framställde herr talmannen propositioner först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på afslag å såväl samma hemställan som Kungl. Maj:ts framställning i ämnet; och fattade kammaren beslut i enlighet med den sistnämnda propositionen.

Punkten 2.

Utskottets hemställan bifölls.

§ 8.

Å föredragningslistan fanns vidare upptaget bankoutskottets utlåtande, nr 35, i anledning af väckta motioner angående utredning och förslag i fråga om förändringar i riksbankens organisation och förvaltning.

*Angående
riksbankens
organisation
och förvaltning.*

Till bankoutskottets förberedande behandling hade öfverlämnats två motioner, väckta den ena, nr 43, i Första kammaren af herrar *Wallenberg* och *Hedenlund* samt den andra, nr 162, i Andra kammaren af herr *Rune*.

Herrar *Wallenberg* och *Hedenlund* hade i sin motion föreslagit, att Riksdagen ville besluta att i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, det täcktes Kungl. Maj:t låta med största möjliga skyndsamt utreda, huruvida förändringar i fråga om riksbankens organisation och förvaltning vore af behovet påkallade, samt för Riksdagen framlägga de förslag, hvartill denna utredning kunde gifva anledning.

I herr *Runes* motion hemställdes, att Riksdagen måtte i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t täcktes föranstalta om en allsidig utredning, huruvida förändringar i fråga om riksbankens organisation och förvaltning vore af behovet påkallade, samt därefter för Riksdagen framlägga de förslag, till hvilka utredningen kunde gifva anledning.

Utskottet hemställde, att Riksdagen, i anledning af förevarande motioner, måtte i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, det täcktes Kungl. Maj:t låta snarast möjligt utreda, hvilka förändringar i fråga om riksbankens organisation och förvaltning kunde finnas vara af behovet påkallade, samt för Riksdagen framlägga de förslag, hvartill denna utredning kunde gifva anledning.

Reservation hade emellertid afgifvits af herrar *Henricson* i *Karlslund*, *Kristensson*, *Vahlquist*, *Leander* och *Forssell*, hvilka ansett, att utskottet bort hemställa, att förevarande motioner icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Sedan utskottets hemställan blifvit uppläst, gaf herr talmanen på begäran ordet till

Herr *Vahlquist*, som yttrade: Herr talman, mina herrar! Såsom herrarna finna har jag jämte några andra ledamöter reserverat mig mot det beslut, hvartill utskottet kommit, och jag skall be att utom hvad reservationen innehåller få framhålla några synpunkter.

Angående
riksbankens
organisation
och förvaltning.

(Forts.)

Då vill jag först framhålla, att, skall en skrifvelse i något ämne af Riksdagen till Kungl. Maj:t aflätas, synes det mig som om därför bör finnas synnerligen tungt vägande skäl, och då ställer sig frågan för mig så: ha motionärerna och utskottet verkligen kommit med några sådana skäl, att de berättiga till en skrifvelse på sätt utskottet föreslagit? För min del måste jag besvara den frågan nekande. Om herrarne gått igenom motionärernas framställningar och motiveringar, se herrarna däraf, att det viktigaste skälet är det, som återfinnes i utskottets utlåtande på sid. 3, där den ene motionären säger: »Den omständigheten, att riksbanken och dess nuvarande organisation, tid efter annan bringas under diskussion och kritiseras, låter i och för sig en ingående undersökning rörande kritikens berättigande framstå såsom nödvändig.» Och den andra motionären säger i samma sak: »Den omständigheten, att riksbankens och dess nuvarande organisation på senare tider alltmera diskuterats och äfven kritiserats, torde redan det framstå såsom ett skäl för en ingående undersökning i frågan.» Detta är, såvidt jag kan finna, enligt motionärernas mening, det egentliga, det verkliga skälet för att en skrifvelse skulle aflätas.

Går jag sedan till utskottets eget yttrande, så säger utskottet på sid. 5 följande: »Åtskilliga förändringar hafva visserligen genomförts, företrädesvis med afseende å bankens styrelse. Till de viktigaste af dessa lära otvifvelaktigt böra räknas dels den Kungl. Maj:t medgifna rätten att bland fullmäktige utse ordförande jämte suppleant för denne, dels ock föreskriften att fullmäktige skola väljas för en tid af tre år.» Jag förmodar, att i detta utskottets uttalande ligger ett slags erkännande af att förbättringar inom organisation och förvaltning ägt rum under den senare tiden.

Vidare yttrar utskottet: »Det förtjänar i detta sammanhang erinras, hurusom vid fastställandet af de bestämmelser, enligt hvilka sedelutgifningsrätten öfverflyttades på riksbanken, såväl från de enskilda bankernas sida som ock af målsmän för vårt näringslif uttalades farhågor för att riksbanken ej skulle kunna på ett fullt tillfredsställande sätt motsvara de kraf, näringslifvet hädanefter måste komma att ställa på riksbanken.» Huruvida dessa uttalade farhågor sedermera visat sig befogade, härpå har utskottet icke lämnat något svar. Som belysande härutinnan skall jag däremot tillåta mig anföra, hvad såväl utskottet själf som riksbanksfullmäktige i den saken yttrat, och jag skall då be att få åberopa hvad utskottet anfört i sitt memorial nr 2 år 1909 angående decharge åt riksbanksfullmäktige, där utskottet på sätt och vis besvarat dessa uttalade farhågor. Herrarne minnas, att åren 1907 och 1908 var det en ganska svår ekonomisk kris inom landet, och såväl riksbankens ledning som riksbanken själf ställdes då på verkligt prof beträffande förmåga att tillgodose affärs- och näringslifvets berättigade kraf.

Vid samma års, 1909, riksdag väcktes en motion i denna

kammare, en motion som jag sedan skall komma till, hvori motionären ganska skarpt klandrade, icke direkt ledningen, men i alla fall de förhållanden, under hvilka riksbanken arbetade.

I nyssnämnda dechargebetänkande, yttrar utskottet: »Med anledning af den krisperiod, som vårt land under de senaste åren genomgått, har utskottet ansett angeläget att rikta sin särskilda uppmärksamhet på de omständigheter med afseende på riksbanksledningen, hvilka kunna anses stå i samband med berörda kris. Då utskottet hvarken därvid eller i öfrigt vid den undersökning och granskning, som utskottet, jämlikt sin instruktion, haft att utföra, haft något att anmärka, vill utskottet, vitsordande den om insikt, nit och omsorg vittnande ledning, som fullmäktige i riksbanken utöfvat under mer än vanligt brydsamma och allvarliga förhållanden, härmed hemställa, att ansvarsfrihet må fullmäktige i riksbanken beviljas» etc.

Det var sålunda ett mycket vackert erkännande åt ledningens sätt att sköta riksbanken under de kritiska år, som då förevarit.

Vidare skall jag be att få framhålla, hvad såväl samma utskott som äfven fullmäktige yttrade rörande den motion, jag nyss nämnde om, nämligen motionen nr 104 i denna kammare år 1909, aflämnad af herr Kronlund. I denna motion hemställde herr Kronlund, att »Riksdagen måtte i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t täcktes låta verkställa utredning, om hvilka ändrade bestämmelser i afseende å grunderna för riksbankens förvaltning och verksamhet lämpligen må anses erforderliga för att åt riksbanken bereda den storlek och styrka samt den ställning i öfrigt, som med hänsyn till landets ekonomiska utveckling och allmänna rörelsen bör tillkomma riksbanken såsom landets centralbank, samt därefter för Riksdagen framlägga de förslag, hvartill denna utredning kan föranleda.»

Jag vill dessutom anföra, hvad motionären i motiveringen anfört rörande hur han tänkt sig en omorganisation särskildt af ledningen. Där heter det nämligen: »De sista åren hafva gifvit många praktiska uppslag inom vårt lands förvaltningssystem. Sålunda har man velat tillgodose just de önskemål, jag här ofvan berört inom ett par viktiga ekonomiskt administrativa verk, nämligen statens järnvägar och telegrafverket, genom inrättandet af så kallade fullmäktige i styrelserna för dessa verk. Man skulle kunna tänka sig en likartad anordning i fråga om riksbankens styrelse, nämligen att vid sidan af styrelsen skulle finnas bisittare med ungefär enahanda befogenhet som förenämnda fullmäktige och bestående af representanter för industri, handel och öfriga näringar, utsedda för vissa år af Kungl. Maj:t på förslag af exempelvis landets handelskamrar, järnkontoret och hushållningssällskapens ombudsmöte eller den så kallade landbruksriksdagen.»

Hvad säga nu bankutskottet och fullmäktige härom? För att klargöra detta skall jag tillåta mig uppläsa några rader ur deras

*Angående
riksbankens
organisation
och förvaltning.*

(Forts.)

Angående
riksbankens
organisation
och förvalt-
ning.

(Forts.)

yttranden. Jag skall då först uppläsa fullmäktiges yttrande rörande motionärens tankar beträffande ledningens omorganisation. Fullmäktige säga däri: »Först och främst borde, enligt motionären, riksbankens styrelse erhålla en förändrad sammansättning, ty bankens styrelse hade ej alltid fått den sammansättning, som varit önskelig ur näringslivets och affärsvärldens synpunkt. Anmärkningen riktar sig i hufvudsak mot Kungl. Maj:t och Riksdagen, som utse fullmäktige, och fullmäktige själfva synas näppeligen kunna yttra sig i denna personfråga.

Motionären åberopar 1881 års bankkommittés uttalande, att inom riksbankens förvaltning bör finnas samlad framstående praktisk affärsskicklighet och förmåga att rätt tillgodose handelns, industriens och allmänna rörelsens behof. Om detta uttalande förena sig fullmäktige gärna, men fullmäktige anse det icke därför bevisadt, att förenämnda önskemål vore omöjligt att uppnå, därest bankens styrelse framgent såsom hittills skulle utses af Kungl. Maj:t och Riksdagen. Skulle det visa sig, att det nuvarande antalet fullmäktige vore för riksbanksstyrelsens behöriga sammansättning alltför litet, och funne Kungl. Maj:t och Riksdagen ej önskligt att öka detta antal, då kunde möjligen tidpunkten vara inne för upptagande af frågan om så kallade bisittare.» — det vill säga ett slags bankråd, som motionären tänkt sig. — »Men fullmäktige kunna icke undgå att fästa en viss vikt vid de betänkligheter, som vid liknande frågors behandling utomlands framhållits beträffande faran af en dylik bredvid den egentliga bankförvaltningen stående institution, ty ansvaret för särskildt en statsbanks ledning och skötsel bör ej splittras på olika myndigheter.»

Detta yttrade bankofullmäktige 1909. De ville sålunda icke veta af en organisation med bisittare vid sidan af dem.

Och med anledning af detta uttalande yttrar 1909 års bankotskott — jag ber om ursäkt för att jag måste trötta kammaren med att läsa upp utskottets hela yttrande, men det är mycket betydande för frågan — följande:

»Grunderna för riksbankens förvaltning och verksamhet hafva för länge sedan varit föremål för synnerligen omfattande utredningar från statsmakternas sida. På grund af dessa utredningar ombildades riksbanken till en verklig centralbank, som fick sina normerande bestämmelser i nu gällande lag för riksbanken af den 12 maj 1897. Äfven därefter hafva lagens bestämmelser angående riksbankens sedelutgifningsrätt varit underkastade särskild granskning, som under år 1901 ledde till vissa ändringar i lagen.

Med den ställning, centralbanken har till landets affärlif och ekonomiska utveckling, kunna ofta förekommande ändringar i denna organisation eller i grunderna för bankens verksamhet lätt föranleda rubbningar inom affärsvärlden samt böra därför undvikas, såvida ej afgörande skäl förebringas för en ändring.

När nu motionären föreslagit en omfattande utredning angående

grunderna för riksbankens förvaltning och verksamhet, har han visserligen berört synpunkter i fråga om riksbankens organisation, dess ledning och skötsel, hvilka äro värda beaktande. Hvad motionären anført till stöd för sitt förslag finner utskottet emellertid icke innefatta bevis om sådana brister i nämnda organisation eller i de normerande bestämmelserna för bankens förvaltning, att icke dess nuvarande form kan bereda tillfälle ej mindre att för bankens ledning erhålla män äfven med framstående praktisk affärsskicklighet och förmåga att rätt tillgodose handelns, industriens och allmänna rörelsens behof än äfven för bankledningen att vid bankens skötsel i flera afseenden följa de synpunkter, som af motionärerna berörts.

Af dessa skäl och då utskottet ansluter sig till hvad bankofullmäktige i sitt ofvan intagna utlåtande beträffande förevarande motion anført, anser utskottet icke omständigheterna påkalla en sådan utredning, som i motionen föreslagits.»

Det var utskottets ställning år 1909, och det var fullmäktiges ställning samma år. Ingen af dessa ville då veta af någon skrifvelse om omorganisation af riksbanken. Då tycktes allt ganska bra.

Nu kan man fråga sig: har det sedan 1909 inträffat några omständigheter, som gjort, att denna omorganisationsfråga skulle alltmer ha framträdt som ett verkligt behof? För min enskilda del kan jag icke finna, att så varit förhållandet. Det enda, som verkligen inträffat, är, hvad motionärerna anført som det viktigaste skälet, nämligen att riksbanksorganisationen kommit under debatt i tidningspressen, på diskussionsmöten o. s. v. Något annat har icke, såvidt jag vet, inträffat sedan dess, och det berörda förhållandet torde, såvidt jag förstår, icke vara nog kraftigt för att motivera en skrifvelse till Kungl. Maj:t.

Under denna pressdebatt har ju framkastats förslag till omorganisation af riksbanken, och utskottet omnämner också detta och framhåller särskildt ett dylikt förslag, som lär ha utgått från fackmannahåll. Jag har till och med hört, att det skulle härleda sig från den nuvarande riksbankschefen. Enligt detta förslag skulle bredvid fullmäktige — eller rättare öfver — fullmäktige ställas ett bankråd på trettio personer. Det skulle naturligtvis utgöras af i bankfrågor förfarna män, hvilka skulle utses för tre år, tolf af hvardera kammaren och sex af Kungl. Maj:t. Detta bankråd skulle enligt förslaget ha följande uppgifter — jag skall endast ta de viktigaste, som äro angifna —: Det skulle sysselsätta sig med fullmäktiges berättelse angående riksbankens tillstånd, rörelse och förvaltning under nästföregående år, revisorernas berättelse angående såväl hufvudkontorets som afdelningskontorens förvaltning, med däri framställda yttranden och förslag jämte fullmäktiges däröfver afgifna utlåtanden, frågan om ansvarsfrihet för fullmäktige, framställningar från fullmäktige rörande bankens för-

Angående
riksbankens
organisation
och förvaltning.

(Forts.)

Angående
riksbankens
organisation
och förvaltning.

(Forts.)

valtning, öfriga frågor, som kunna vara till bankrådet öfverlämnade, val af fullmäktige och suppleanter för dem, samt af revisorer såväl för hufvudkontoret som afdelningskontoren jämte suppleanter. Detta bankråd skulle alltså öfvertaga icke blott bankoutskottets nuvarande åligganden i detta hänseende utan äfven Riksdagens valnämnders för utseende af fullmäktige, revisorer m. m., åligganden, ja, till och med en del af Riksdagens egna rättigheter skulle öfverlätas på detta trettiomannaråd. Enligt förslaget skulle deras beslut endast i rent ekonomiska frågor underställas Riksdagens pröfning, hvilka frågor angifvas i en af förslagets paragrafer, nämligen inrättande och indragning af afdelningskontor, förändring af bestämmelserna om arvoden för fullmäktige och revisorer samt för styrelseledamöterna vid afdelningskontoren och så vidare. Detta är hvad som egentligen skulle återstå för Riksdagen. Allt det öfriga skulle öfverlämnas åt detta trettiomannaråd att för Riksdagen besluta och bestämma. Hvarken i fråga om riksbankens revision eller förvaltning skulle Riksdagen alltså, såvidt af detta förslag synes framgå, få något att direkt skaffa. Och det får jag säga, att jag för min del ställer mig mycket tveksam till ett sådant förslag, nej, icke tveksam, utan jag anser det alldeles orimligt, att man skulle skapa en institution utom Riksdagen, som på sätt och vis har Riksdagens makt och myndighet, men om hvars ansvarighet inför Riksdagen förslaget icke synes innehålla några bestämmelser. Jag kan icke förstå, hur man kan vara med om det. För öfrigt bör det väl för riksbanksledningen vara mycket behagligare och bättre att arbeta som den nu gör utan ett sådant råd. I ett sådant råd kan det uppstå en hel del olika meningar rörande själfva förvaltnings sättet och det kan sålunda i stället för att bli ett stöd för ledningen bli orsaken till slitningar. Jag tror, att det vore synnerligen olämpligt för riksbanksledningen att blifva beroende af en sådan institution. Visserligen har i pressen framhållits, att bankoutskottet för närvarande och kanske framdeles också efter fleras mening icke är kompetent att bedöma eller att sköta bankens ledning. Det må vara hur som helst därmed, men jag förmodar, att då Riksdagen i ledningen sätter in dugliga personer bör det åtminstone för denna ledning, dessa deputerade, vara mycket behagligare att ha med ett »okunnigt» bankoutskott att göra än med trettio personer, om än aldrig så skickliga och förfarna, hvilka dock skulle kunna menligt inverka på fullmäktiges handlingsfrihet.

År 1897, då den nuvarande banklagen antogs, uppstod här i kammaren en ganska lång och ingående debatt rörande lagens antagande, beroende på den föreslagna grundlagsändring, som samtidigt skulle ske. Den grundlagsändringen gick ut på, att Kungl. Maj:t skulle få rätt att bland fullmäktige utse en, som skulle blifva ordförande. Mot denna Kungl. Maj:ts rätt talades i denna kammare mycket kraftigt, och det var endast med knapp nöd,

som Kungl. Maj:t fick denna rätt, ty det var endast med 13 rösters majoritet förslaget gick igenom vid voteringen. Riksdagen var alltså då ganska obenägen för att gifva Kungl. Maj:t något inflytande på riksbankens ledning. Emellertid gick som sagdt förslaget igenom och gäller ännu. Jag vill erinra om, att bland dem, som då kämpade kraftigast för att förhindra Kungl. Maj:t att få rätten att insätta en bland fullmäktige, funnos namn, sådana som dåvarande vice talmannen i kammaren A. P. Danielsson, herrar von Friesen, Andersson i Nöbbelöf, Persson i Tällberg, Henrikson i Karlslund, Zetterstrand m. fl. Någon olycka genom förslagens antagande har visserligen icke skett, men jag har velat framhålla det kraftiga motstånd, som gjordes, då Kungl. Maj:t endast ville insätta *en* i riksbanksledningen, och nu är det fråga om, att Kungl. Maj:t skulle få sätta in, visserligen icke i fullmäktige, men i det bankråd, som skulle inrättas, sex stycken ledamöter.

*Angående
riksbankens
organisation
och förvaltning.*

(Forts.)

Jag vill vidare framhålla ett par andra saker i utskottsbetänkandet. Å sidan 7 anför utskottet:

»Härtill kommer faran för att vid valen andra synpunkter än de rent sakliga kunna göra sig gällande.»

Jag förmodar, att utskottet därmed menat, att rent partipolitiska synpunkter skulle kunna blifva afgörande, och det kan man ju erkänna vore synnerligen beklagligt. Men jag frågar herrarna: Tro herrarna verkligen, att det skulle gå lättare att förekomma den saken, om det inrättades ett bankråd på trettio personer, af hvilka hvarje kammare tillsatte tolf och Kungl. Maj:t sex? Jag kan icke finna, att det finnes någon möjlighet att på den vägen förhindra, att partipolitiska synpunkter kunna göra sig gällande. Från den faran medför alltså inrättandet af ett dylikt bankråd icke någon räddning.

Nu har ju i öfrigt Riksdagen helt nyligen i så väsentlig mån förbättrat aflöningen för deputerade, att äfven det bör väl göra sitt till för att man skall kunna hoppas att äfven för framtiden få dugliga män i spetsen för riksbanken och i dess ledning. Det synes mig lämpligt att åtminstone bida någon tid för att se, hur denna åtgärd kan verka, innan vi skrifva till Kungl. Maj:t och begära en omorganisation, särskildt som, såvidt jag kan förstå, några klara riktlinjer hvarken af motionärerna eller utskottet gifvits Kungl. Maj:t för en sådan omorganisation. Både utskottet och motionärerna säga nämligen, att de för sin del verkligen icke veta, hur den skall ske.

Till slut vill jag säga endast några ord rörande en annan sak. När frågor som röra riksbanken remitteras till bankoutskottet, begagnar sig utskottet i regeln af rätten — och jag anser detta vara utskottets skyldighet — att inhämta riksbanksfullmäktiges yttrande öfver dessa frågor, det må nu vara motioner, kungl. propositioner eller något annat. Men hur har det gått till i detta fall? Jo, då det gällt en så stor fråga som riksbankens omorga-

Angående
riksbankens
organisation
och förvalt-
ning.
(Forts.)

nisation, hafva fullmäktige icke blifvit tillsporda. Herrarna hafva, af hvad jag förut yttrat, fått veta, att då 1909 en enskild motionär framlade skrifvelseförslag om riksbankens omorganisation, bankoutskottet inhämtade riksbanksfullmäktiges yttrande öfver förslaget, men i år har utskottet icke velat vara med om att inhämta fullmäktiges yttrande öfver motionerna, oaktadt yrkanden därom framställdes i utskottet; dessa blefvo af utskottet afslagna, och jag kan icke annat än beklaga, att man icke låtit dem, som sitta i riksbanksledningen, yttra sig om en så viktig sak som frågan om omorganisation af riksbanken. Detta försvagar, enligt mitt förmenande, i hög grad utskottets hemställan, hvilken hemställan redan på grund häraf, enligt min mening, ingalunda borde af kammaren bifallas.

Ja, herr talman, jag skall nu icke yttra mig mera, utan endast anhålla, att på de skäl jag nu anført och särskildt med stöd af hvad bankoutskottet och fullmäktige 1909 framhållit samt i öfrigt på de skäl reservanterna åberopa få yrka afslag på såväl utskottet hemställan som de i ämnet väckta motionerna.

Herr *Jonsson* i Gumboda instämde häruti.

Vidare anförde:

Herr *Wijk*: Herr talman, mina herrar! Mot utskottets förslag om utredning angående förändring af riksbankens förvaltning och organisation anföras reservanterna två hufvudinvändningar. Den ena är den, att några befogade anmärkningar mot bankens skötsel icke förekommit, och den andra är den, att så sent som för 15 år sedan vidtagits en ganska väsentlig reformering af riksbanken.

Hvad den första anmärkningen beträffar, vill jag framhålla, att den i och för sig icke kan vara vägande. Det är mycket sant, att under dessa 15 år, under hvilka det nya systemet tillämpats, allting gått bra i stort sedt. Men frågan är, om den organisation och den förvaltningsform, som finnes, äro af den art, att de berättiga till visshet om att också för framtiden allting skall gå lika bra, eller om icke organisationen lider af brister, som man kan förutse skola komma att leda till svårigheter i framtiden, och hvilka brister det är angeläget att i god tid, innan faror uppstått, försöka bota. Det är den synpunkten, som skall vara den gällande.

Den andra invändningen, att det är så nyligen som 15 år sedan riksbanken undergick en väsentlig reformering, kan jag icke heller finna bärande. Förutsatt att man finner förändringar nödvändiga kan det icke vara något motskäl att anföras att det blott är 15 år, sedan förändring senast vidtagits. Men till och med om man ser saken rent formellt, håller den invändningen icke streck. Den reform af banken, som ägde rum 1897, sammanhänger med den stora omorganisation, som vidtogs, då sedelutgifningsrätten öfverflytta-

des från de enskilda bankerna och koncentrerades hos riksbanken. Det var i och för sig en genomgripande reform, och den kräfde en mycket genomgående ändring i de statuter och föreskrifter, som voro gällande för riksbanken och de enskilda bankerna. Reformen gaf också åt riksbanken en helt annan ställning, en helt annan betydelse för landets ekonomi och penningväsende än riksbanken haft förut, men trots detta vidtogos i hufvudsak inga förändringar i riksbankens förvaltning. Det enda som i den vägen gjordes var, att Kungl. Maj:t fick rätt att tillsätta en af fullmäktige och en suppleant för denne, men i öfrigt förblef allting oförändradt. Därför kan man säga, att ett påpekande af reformen af år 1897, i stället för att vara ett argument mot att nu företaga en ändring i riksbankens förvaltning, tvärt om borde vara ett argument för behovet af en sådan förändring.

Om man ser tillbaka till den föregående tiden, skall man finna, att den nuvarande formen för riksbankens förvaltning, det nuvarande sättet för Riksdagen att utöfva sin makt öfver riksbanken, i stort sedt är oförändradt sedan lång tid tillbaka. Ända från år 1810 har det icke företagits någon annan förändring af betydelse, än att år 1867, vid den nya riksdagsordningens antagande, antalet fullmäktige minskades från 12 till 7, att sedermera antalet deputerade ökats från 2 till 3, att arbetet dem emellan uppdelats på en förste och en, sedermera två, andre deputerade, och att de valda fullmäktiges funktionstid förlängts från ett till tre år. Det råder icke tvivel om, att dessa förändringar varit synnerligen befogade, nödvändiga och nyttiga, men som summa af de förändringar, som vidtagits i fråga om bankens förvaltning under de sista hundra åren, äro dessa reformer dock så obetydliga, att det synes mig som om mot krafvet på att nu genomföra en förändring man knappast kan komma med den invändningen, att krafvet framförts brådstörtadt.

Frågan är då, om det nuvarande systemet innebär olägenheter, som tydligt visat sig så pass allvarliga, att man bör söka få en ändring till stånd. Utskottet har hållit före, att så är fallet, och jag, som tillhör utskottsmajoriteten, är också af samma mening. En olägenhet, som just i detta ögonblick framstår som mest aktuell och mest påtaglig är den som står i samband med det nuvarande sättet för val af riksbanksfullmäktige, ett val, på hvilket i själfva verket riksbankens skötsel i stort sedt beror. Fullmäktige väljas, som bekant, af en valkorporation af 48 ledamöter — redan det en stor och tung och obekväm apparat. — Dessa 48 elektorers utses efter stränga partilinjor på samma sätt som vid val till utskott och andra Riksdagens delegationer. Låt vara, att elektorerna, då de gå till sitt arbete, försöka frigöra sig helt och hållet från partisynpunkter, hvilket måste kännas särskildt angeläget i fråga om så viktiga val som dessa, där några partihänsyn icke ha anledning att spela in; själfva sättet för valet af elektorerna, själfva de omständigheter under hvilka de fungera äro dock sådana, att de i hög grad, det måste man säga,

Angående
riksbankens
organisation
och förvaltning.

(Forts.)

fresta till anläggande af partisynpunkter vid fullmäktigevalets förrättande. Och detta måste, som herrarna förstå, i hög grad reducera möjligheten att utan hänsyn till andra än rent sakliga synpunkter välja de mest lämpliga männen till dessa viktiga befattningar.

Fränsedt detta vidlådes det nuvarande valsättet af en annan olägenhet. Det gäller vid dessa val att utvälja framstående fackmän på ett speciellt område: det finansiella och till en del det rent bankmässiga området. Riksdagens 48 elektorerna sakna i stort sett både tid, möjlighet och förutsättningar att rörande de personer, som sätts i fråga vid valet, bilda sig ett fast och säkert omdöme, som de verkligen kunna stå för. Följden blir, att de vid valen i hög grad utsättas för inflytandet af tillfälliga omdömen, som kastas fram från det ena eller det andra hållet.

Vidare skall valet förrättas inom den korta tiden som ligger mellan elektorernas tillsättning efter beviljandet af decharge för bankfullmäktige och Riksdagens slut. De personer, som skola väljas, äro vanligen bundna vid enskilda uppdrag och anställningar af förmånlig och bindande natur, och att lossa dem från dessa är något, som kräver ett omsorgsfullt förberedande arbete, bedrifvet med säkerhet och målmedvetenhet. En sådan omsorgsfull förberedelse kan under den korta tid, som står elektorerna till buds, och med den sammanställning elektorskorporationen har, icke på tillfredsställande sätt ävägbringas.

Det är gifvet, att alla dessa svårigheter skulle i hög grad kunna bortelimineras, om t. ex. Riksdagen åt en af sakkunniga personer bestående, permanent delegation öfverläte omsorgen att välja fullmäktige. En sådan delegation kunde bestå af ett färre antal ledamöter, och därigenom blifva mera ägnad att förrätta ett sådant svårt val som detta. Genom att denna delegation stode utanför Riksdagen och utan omedelbart sammanhang med de partistrider, som där äga rum, skulle den vara mera oberoende af de partisynpunkter, som ovillkorligen under pågående riksdag måste göra sig gällande. Fackmannasynpunkterna vid valet af delegerade skulle äfven komma mera till sin rätt än hvad som är möjligt med den stora korporation af elektorerna, som nu förrättar valet. Med en dylik anordning skulle man också komma ifrån en annan allvarlig svårighet, som vidlåder det nuvarande systemet. Om t. ex. förste deputeraden under tiden mellan två riksdagar afgår, antingen genom döden eller af annan anledning, finnes det under nuvarande förhållanden ingen möjlighet att välja en ersättare för honom, förrän Riksdagen nästa år sammanträder. Det är ju lätt att säga, att man bör ordna så, att det bland fullmäktige alltid finnes en ersättare för honom, och under lugna tider torde icke någon svårighet behöfva uppstå i detta hänseende. Men antag, att ett sådant fall inträffar under en allvarlig kristid: då är det föga sannolikt, att det inom fullmäktige finnes en man, som är kompetent att öfvertaga hans svåra post. Man vill kanske invända, att åtminstone under de senaste femton åren, det ej inträffat något sådant

kritiskt fall, men att så ej skett, kan icke vara någon anledning att sluta ögonen för den risk, som här verkliga föreligger.

Andra olägenheter, som vidlåda det nuvarande systemet, stå i samband med bankoutskottets roll att vara den myndighet, som utför Riksdagens makt öfver riksbanken och har öfverinseende öfver densamma. Bankoutskottet har i sådana frågor, som falla inom ramen för gällande reglemente och organisation, att själfständigt fatta beslut om förändringar. I öfriga ärenden har bankoutskottet att afge utlåtande, innan ärendena föreläggas för Riksdagen.

Jag tror, att man måste säga, att bankoutskottet, som det är sammansatt och ovillkorligen måste sammansättas, icke har den stora auktoritet i dessa frågor, som det vore önskvärdt att finna hos den myndighet, som skall utföra ett dylikt uppdrag, och en följd däraf är, att samarbetet mellan fullmäktige och Riksdagen icke underlättas så, som önskligt vore. Vidare är att märka, att bankoutskottets verksamhet vis å vis riksbanken är af helt och hellet negativ karaktär. Något initiativ från bankoutskottets sida, någon möjlighet för fullmäktige att hos utskottet finna råd och stöd, förefinnes icke, detta beroende såväl på den korta tid, som bankoutskottet är samlat, som också på utskottets sammansättning.

Från näringshåll har framförts — som jag tror med fog — krafvet på att riksbankens ledning borde beredas tillfälle att på något sätt samarbeta med ombud för landets olika näringar, hvilka ombud kunde vara riksbanken och dess ledning till verkligt stöd vid utförandet af dess värf. Ett sådant stöd kan icke vinnas i det nuvarande bankoutskottet, utan skulle kräva en annan organisation, antingen i form af ett råd, som kunde anlitas af fullmäktige vid behof i likhet med handelsrådet eller järnvägsrådet, eller i form af en ständig delegation i likhet med det nu ofta omnämnda bankrådet eller i någon tredje form.

På tal om bankrådet vill jag i detta sammanhang nämna några ord. Som herrarna finna, har utskottet bland de förslag, som framförts angående omorganisation af riksbankens förvaltning, särskildt omnämnt det förslag om inrättande af ett bankråd, som framställt af nuvarande riksbankschefen, friherre Langenskiöld. Jag vill framhålla, att om detta förslag särskildt anförts i utskottets betänkande, beror detta blott därpå, att bland framförda reformförslag Friherre Langenskiölds utkast till ett bankråd varit det, som förelegat i mest utarbetadt skick. Det är därför utskottet funnit anledning att mera utförligt omnämna detsamma, medan eljest afven om detta förslag gäller hvad utskottet något längre ned uttalar, nämligen att utskottet, icke velat inlåta sig på ett närmare bedömande af huru de anförda olägenheterna i riksbankens organisation och förvaltning borde undanröjas. — D. v. s., utskottet vill icke binda sig vid något af de framförda förslagen, icke heller vid det, som framförts af friherre Langenskiöld och som afser inrättandet af ett bankråd. För egen del vill jag säga, att jag anser detta förslag lida af flera brister och

*Angående
riksbankens
organisation
och förvaltning.
(Forts.)*

Angående
riksbankens
organisation
och förvalt-
ning.
(Forts.)

att efter min mening ingen anledning förefinnes för Riksdagen att acceptera det i nu föreliggande form.

Vid alla tillfällen, då förslag i denna eller liknande riktning framförts, rörande förändringar i riksbankens organisation, har man framhållit den risk, som skulle ligga däri, att Riksdagen på något sätt minskade sitt direkta inflytande öfver riksbanken, och detta har varit ett af de tacksammaste argumenten mot hvarje förslag till förändring. Jag tror, att den uppfattningen är felaktig — jag tror, att det är alldeles oriktigt, om Riksdagen uppfattar sin makt öfver riksbanken så, att denna makt skall utöfvas så omedelbart som möjligt med undvikande af att Riksdagen öfverlåter något af denna sin makt på någon delegation eller myndighet. Riksdagen bör naturligtvis alltjämt hafva tömmarna i sin hand, och detta kan naturligtvis inget förslag beröfva den, men en helt annan sak är, huruvida det är lämpligt, att Riksdagen utöfvar sin makt omedelbart, eller om ej till äfventyrs detta kunde ske på något annat lyckligare sätt. Jag skall be att få belysa detta med ett exempel i sammanhang med att jag berör utskottets uttalande rörande valen af revisorer vid afdelningskontoren.

Norska riksbanken är en ren aktiebank, hvilket ej hindrar att stortinget har minst lika stor makt öfver densamma, som svenska Riksdagen har öfver riksbanken. I Norge gör stortinget sin makt gällande bl. a. på det sättet, att det själf tillsätter styrelseledamöterna vid riksbankens afdelningskontor. Det torde vara uppenbart för hvar och en, som ser djupare på saken, att detta måste vara en mycket olycklig form af stortingets maktutöfning. Svenska Riksdagen åter har icke någon sådan myndighet, men jag vill fråga herrarna: är det någon, som uppfattar det som en inskränkning i Riksdagens rätt och makt öfver riksbanken, att styrelseledamöterna i afdelningskontoren ej tillsättas af Riksdagen direkt, utan i stället af de af Riksdagen valda fullmäktige?

Olägenheterna med att Riksdagen direkt tillsätter revisorerna vid afdelningskontoren är enligt min mening af alldeles samma art, ehuru gifvetvis i mindre skala. Men lika litet som det kännes som någon inskränkning i Riksdagens makt, att den icke tillsätter afdelningskontorens styrelser, lika litet tycker jag, att Riksdagen behöfver känna sin makt inskränkt genom att t. ex. öfverlåta rätten att utse revisorer vid afdelningskontoren till någon delegation eller myndighet i stället för att själf utse dem.

Hvad jag hittills anfört, har hufvudsakligen gällt frågan om ändringar i riksbankens förvaltning och i formerna för utöfvandet af Riksdagens makt öfver banken. Men vid sidan här af har framställts i de behandlade motionerna en annan fråga af mera genomgripande och djupgående karaktär. Det är frågan om att träffa anstalter för att i möjligaste mån möta den fara och minska den risk, som kunde uppstå vid krigstillfälle och större kriser på den grund, att landets enda sedelutgifvande bank är en ren statsbank. Att den risken före-

Angående
riksbankens
organisation
och förvaltning.

(Forts.)

finnes, och att det således kan innebära en fara att riksbanken är en ren statsbank i stället för att helt eller delvis vara baserad på enskilda delägare, är något som alla teoretici på detta område torde vara ense om; om den saken torde icke råda någon meningsskiljaktighet. Saken är så allvarlig, att utskottet ansett det väl förtjänt att utredas, huruvida man kan möta denna risk genom några förändringar i riksbankens organisation af sådan art, att de kunna af svenska Riksdagen accepteras. I samband med frågorna om ändringar i bankens förvaltning har utskottet ansett det lämpligt att utreda äfven denna fråga och underställa Riksdagen de förslag, som kunna framkomma på grundvalen af en sådan utredning.

Mot hvarje form af utredning har emellertid förts fram den förhågan, att Riksdagen härmed skulle ge för mycket på hand, att Riksdagen skulle binda sig för mycket genom att begära en utredning. Detta är dock enligt min mening en alldeles felaktig ståndpunkt. Då ett förslag föreligger, har ju Riksdagen att pröfva det på samma sätt som alla andra förslag och kan sedan förkasta det helt eller delvis, om Riksdagen icke anser, att det kan accepteras. Jag behöfver endast påminna om behandlingen af det förslag, som framlades af 1889 års kommitté.

Denna kommitté tillsattes för att utreda möjligheten att öfverflytta sedelutgifningen från de enskilda bankerna till riksbanken allena. Kommittén afgaf sitt utlåtande 1890, och på grundvalen däraf aflät Kungl. Maj:t en proposition till Riksdagen. Denna proposition blef emellertid afslagen, och först år 1894 föranstaltades på begäran af Riksdagen en ny utredning, baserad på 1890 års kommittébetänkande. Först 1897 ledde detta till beslut. Det är ju alldeles tydligt och klart, att Riksdagen lika litet nu på något sätt skulle binda sin fulla och fria beslutanderätt genom att nu begära en ny utredning.

Till slut vill jag upprepa ännu en gång hvad jag förut sagt, nämligen att Riksdagens makt öfver riksbanken icke kan af Riksdagen utöfvas på ett bättre och riktigare sätt än genom att Riksdagen tillser, att alltefter tidens växlande kraf åt riksbanken tryggas en förvaltning och en organisation, som sätter den i tillfälle att på bästa sätt fullgöra sin viktiga uppgift. Det är så, som Riksdagen enligt min mening bör utöfva sin makt öfver riksbanken, och med anledning häraf ber jag, herr talman, att få ansluta mig till den begäran om utredning, som föreligger i utskottets förslag, till hvilket jag således ber att få yrka bifall.

I detta anförande, under hvilket herr vice talmannen öfvertagit ledningen af kammarens förhandlingar, instämde herrar *Förnander*, *Juhlin* och *Carlson* i Herrljunga.

Herr Kristensson: Herr talman, mina herrar! Det är icke utan ett visst vemod som jag tager till orda i denna fråga, denna för

Angående
riksbankens
organisation
och förvaltning.

(Forts.)

landets medborgare och den allmänna krediten kanske mest betydelsefulla fråga, som förelegat vid innevarande riksdag, därför att det enligt min mening är en sorglig företeelse, att två motioner med sådant syfte som ifrågavarande kunnat beledsagas med ett så konturlöst och sväfvande utlåtande som det nu föreliggande, ett utlåtande, som — det måste sägas genast — hvarken är fågel eller fisk.

I 250 år har Sveriges riksbank stått under Riksdagens garanti och vård, men i dag vill bankoutsnittet, att vi skola skriva till Kungl. Maj:t och begära, att Kungl. Maj:t i nåder ville vara snäll och undersöka, huruvida några förändringar i riksbankens organisation och förvaltning, som det heter, »må finnas vara af behofvet påkallade». Första villkoret för en Riksdagens skrivelse till Kungl. Maj:t i fråga om några förändringar af riksbankens vård och förvaltning må vara af behofvet påkallade, synes mig vara att det konstaterats det faktum, att banken skötts dåligt. Nu har jag noga läst ifrågavarande motioner och vidare läst den enquête, som Aftonbladet föranstaltat, och jag har hört de anföranden, som höllos på nationalekonomiska föreningens möte för någon tid sedan, men från alla dessa håll har jag dock icke förmärkt, att man sagt, att banken sedan år 1897 skötts dåligt. Motionären själf, herr Wallenberg, som har varit den främste målsmannen och spiritus rector för utskottets utlåtande, sade bestämdt ifrån i bankoutsnittet, att han icke kunde tillvita bankens ledning det allra minsta, tvärtom fyllde den sin viktiga mission alldeles förträffligt. Han ville såsom bankman begagna tillfället att i utskottet frambära ett ampelt erkännande till den ledning, som fungerat sedan senaste omorganisation.

Hvad säga alla dessa, som yttrat sig i Aftonbladets enquête? Jo, docenten Sven Brissman erkänner, att man kan invända, att det gått bra hittills, hvarefter han kommer till invändningarna. Direktören John Swartling uttalar, att »det måste villigt erkännas, att det svenska näringslivet under lång tid och särskildt under det senaste decenniet haft stor anledning vara tillfredsställt med det sätt, hvar på riksbanken fullgjort sin viktiga funktion». Ännu bättre vitsord lämnas från ett tredje håll, nämligen af bankdirektören Henrik Palme. Först påpekar han, att under senare tid tvenne banker stått under öfverhängande fara att nödgas inställa sina betalningar, och efter att ha påpekat den skada, som detta skulle hafva vållat, säger han följande, som jag ber att herrarne lägga på minnet: »Faran blef denna gång lyckligen afvärd. Att detta skedde i främsta rummet genom riksbankens kraftiga ingripande, bevisar ju alldeles otvifvelaktigt, att under berörda tid riksbankens ledning varit anförtrodd åt män, som med afseende å kraft, klokhet och vidsynthet fullt motsvarat det bekymmerramma läget.»

Inför alla dessa samstämmiga vitsord synes mig det därför, att det uttalande, som vi reservanter gjort och som återfinnes på sid. 9 i ifrågavarande utkottsbetänkande, är riktigt. Vi säga nämligen: »Det har också visat sig, att några befogade anmärkningar mot ban-

kens skötsel icke förekommit, vare sig inom eller utom Riksdagen eller ens från deras sida, som påyrka ändrade grunder i fråga om bankens organisation och förvaltning, och det oaktadt, som känt, en ganska allvarsam ekonomisk kris för ej många år sedan öfvergått vårt land. Det vill därför synas, som om man icke med fog kunde göra gällande, att några verkliga brister vidlåda riksbankens organisation och förvaltning.»

Hvad är det dessa herrar, som påyrka skrifvelse till Kungl. Maj:t, komma med? Jo, idel *förmodanden* och *förmenanden* och ingenting annat. Jag skall citera några bankchefers yttranden. Jag börjar som sig bör med riksbankens chef, baron Langenskiöld. Han säger i den här Aftonbladsenquëten: »I den mån landets ekonomiska förhållanden utvecklats ha äfven centralbankens tillgångar och inflytande ökats, och det blir en stor frestelse för dem, som makten för tillfället hafva, att använda banken för att tillgodose partiintressen, en alltför stor frestelse kanske för att den alltid skall kunna motstås.» Hvad är detta? Jo det är ett förmodande blott och ingenting annat. Bankdirektören Henrik Palme säger omedelbart efter jag nyss läste upp af honom: »Men i betraktande bör ju tagas, att med riksbankens nuvarande organisation det mycket lätt kunnat inträffa, att detta villkor för ett framgångsrikt försvar mot de då hotande farorna icke varit lika väl uppfyllt.» Ja, redan tanken på detta, säger han, bör vara tillräcklig för att man skall skriva till Kungl. Maj:t. Bankdirektören Swartling säger i återopade enquëte, att »Riksdagens rätt att, på sätt nu sker, så godt som ensam bestämma öfver bankens ledning *kan* innebära en stor fara, särskildt under politiskt upprörda tider». På mötet med nationalekonomiska föreningen yttrade samma talare, att riksbanken bör vara oberoende af hvarje politiskt inflytande. Marcus Wallenberg, som är släkt med den ene af motionärerna, yttrade på detta möte, att riksbanken måste undandragas hvarje politiskt inflytande. Riksgäldsfullmäktigen Höglund sade, att partiväsendet har utvecklats. Och det är icke fritt, att bankoutsiktet är inne på samma tankegång. Det säger: »Det måste således ligga synnerlig vikt uppå, att riksbankens styrelse vid fullgörandet af sitt ansvarsfulla uppdrag blifver i stånd att år från år utan störande inverkan af mera tillfälliga förhållanden fullfölja en för utvecklingen af landets näringslif nyttig affärspolitik.» Ja, hvad innebära alla dessa uttalanden? Jo, att Riksdagen och enkannerligen Andra kammaren skulle till den grad missbruka sin ställning, att den på obehörigt sätt skulle ingripa i det sunda näringslifvets utveckling, och att ledamöterna här, folkets valda förtroendemän, skulle i egna intressen icke draga sig för att vålla oerhörda skador för landet. Jag vill säga, att det är verkligen litet egendomligt mot bakgrunden af Bergsund, att höra dessa finansens och trusternas stormän upphäfvå sig själfva till lämpliga vardare och ledare på den allmänna kreditpolitikens, näringarnas och industriens område, men fränkänna denna församling, som dock representerar

Angående
riksbankens
organisation
och förvaltning.
(Forts.)

*Angående
riksbankens
organisation
och förvalt-
ning.*

(Forts.)

svenska folket, den afsikten att handla i landets intresse och till Sveriges väl. Jag inlägger en kraftig gensaga mot sådant tal.

Efter dessa generella anmärkningar skall jag mera i detalj gå in på hvad utskottet yttrat. Utskottet börjar med att tala om, hvilket vi alla veta, att genom 1897 års lag blef Sveriges riksbank den enda sedelutgifvande banken i vårt land och på det sättet en verklig centralbank. Efter att hafva uttalat det säger utskottet: »Under sådana förhållanden är det tydligt, att riksbanken icke blott legalt utan äfven faktiskt kommit att intaga en ställning, som gör den till ett verkligt stöd för de enskilda bankerna och därigenom för landets näringslif i dess helhet.» Ja, den satsen är i och för sig riktig, men jag kan icke förstå, att den satsen måste leda till den slutsats, hvartill utskottet kommit. Utskottet fortsätter med en annan riktig sats: »Desto angelägnare framträder då nödvändigheten att åt riksbanken trygga den fasthet och stadga, som erfordras, för att banken skall kunna fylla denna sin uppgift.» Det är mycket riktigt, men hvad afsåg 1897 års lag? Jo, att skapa åt riksbanken den ställning som den har. När man sedan i utskottet icke kunnat eller ens velat från något håll göra någon anmärkning mot den styrelse, som denna bank haft, sedan den år 1897 blef den enda sedelutgifvande banken, så synes det mig, att denna utskottets motivering icke pekar på den slutsats till hvilken utskottet kommit, då just reformen 1897 afsåg att göra riksbanken till hvad den nu är.

Utskottet går sedan in på några smärre detaljanmärkningar. Jag kan underskrifva vissa saker, t. ex. beträffande revisionen. Jag vill medgifva, att den är ganska tungrodd. Men jag vill icke, att Riksdagen för att reformera en sådan liten detalj skall vara tvungen att skriva till Kungl. Maj:t och begära en sådan här allsidig utredning utan något direktiv. Om vi vilja hafva en reform af riksbankens revision, kan det ske på enklare sätt antingen genom att bankoutskottet själf eller en enskild motionär tager initiativ, eller därigenom, att bankoutskottet låter riksbanksfullmäktige uppgöra förslag. Det är intet hinder att utskottet hos Riksdagen begär, att Riksdagen afsätter medel och gifver uppdrag åt vissa personer att lämna utlåtande i saken. Det är icke något skäl att sätta i gång denna vidlyftiga apparat.

Man har sedan påpekat, att tillsättandet af styrelse kan vålla vissa olägenheter, och man har ju haft den kolossala turen, att det nu varit svårt att få en lämplig chef för riksbanken. Utan att vilja insinuera något kan jag icke underlåta att säga, att det ser ut, som om det nuvarande läget delvis vore framkonstrueradt såsom bakgrund för denna motion.

Det skulle visa sig, tror jag, att om vi skulle hafva ett bankråd enligt friherre Langenskiölds förslag, detta måhända skulle under enahanda situation, som i år, behöfva vara samladt i Stockholm lika lång tid, som de nuvarande valmännen behöft för att utse styrelse, och det blefve då en ganska kostbar historia.

Vidare är det sagdt att, om riksbankens chef skulle afgå, finnes det icke med nuvarande anordningar någon lämplig ersättare. Ja, den saken kan ändras, utan att vi behöfva skrifva till Kungl. Maj:t därom. En ärad ledamot af denna kammare har i år motionsvis gifvit det uppslaget, att man bland deputerade skulle utse en sous-chef, men det förslaget föll därpå, att man icke ville hafva fyra deputeradebefattningar. Det är dock icke något hinder, att man ändrar om en andra deputeradbefattning så, att innehafvaren af densamma blir på sätt och vis vice chef för riksbanken med det underförstådda uppdraget att vid eventuellt förfall för chefen inträda i hans ställe.

Det är ju icke underligt, att utskottet icke kan komma med något direktiv här, ty det är för många olika meningar, som gjort sig gällande, för att man skulle kunna pressa in allt i en påse och framför allt kunna komma till ett sådant utlåtande, att det skulle kunna gå igenom i denna kammare.

Men hvad skulle vi gifva oss ut på, om vi toge detta utskottsutlåtande? Jo, på ett gungfly utan att veta, hur det skulle gå. Många olika förslag hafva blifvit framställda. Jag vill blott nämna några af de viktigaste. Marcus Wallenberg vill, att tio privatbankers chefer skola utse riksbanksfullmäktige. Det är hvad han vill, och denna mening passar bra in i detta utskottsutlåtande. Motionärerna i Första kammaren, bankdirektörerna Hedenlund och Wallenberg, sympatisera med tanken att få in privatkapital i riksbanken genom enskilda lottägare eller annorledes, och det syftet passar också bra in i detta utlåtande. Herr Hedenlund yttrade på det möte, som hölls af nationalekonomiska föreningen, att han hyste större sympatier för en privatbank och skulle djupt beklaga, om denna utredning skulle ensidigt dirigeras genom ett uttalande. Utredningen borde väl blifva så grundlig och allsidig som möjligt, så att äfven den saken kunde utredas, om vi skulle hafva enskilda lottägare. Äfven han har fått sin vilja fram. Utskottets utlåtande är sådant, att det äfven tillfredsställer honom.

Herr Langenskiöld, som vill ha ett bankråd, erkände på samma möte af nationalekonomiska föreningen, att hans förslag »i viss mån innebar en minskning af Riksdagens makt». Äfven hans förslag togs i beaktande i detta utlåtande, och om man äfven skulle stanna för den af honom föreslagna reformen, blefve det i alla fall en minskning af Riksdagens makt.

Ja, det är här vi ha själfva kärnan i allt detta. Man vill undandraga riksbanken från statens eller Riksdagens makt, och utskottet har nöjt sig med ett så vagt och så svagt uttalande i denna principfråga, som att staten bör bibehålla »nödig kontroll». Hvad menas med nödig kontroll? Hvad menar utskottet med nödig kontroll? Därom säger utskottet alls intet.

I motionerna påpekar man, att Sveriges riksbank är en statsbank, och att det blott är i vissa andra — man menar efterblifna — kulturländer, som man har det på samma sätt. Men detta är att

Angående
riksbankens
organisation
och förvaltning.

(Forts.)

Angående
riksbankens
organisation
och förvalt-
ning.
(Forts.)

framställa saken skeft. Det gäller här att se till, i huru stor mån de olika statsmakterna förstått skaffa sig inflytande och makt öfver sina centralbanker. I Norge ha vi en privatbank, och det kan vara af intresse att se, hur styrelsen i denna bank är sammansatt. Bankens styrelse består af ett representantskap af femton medlemmar och en direktion på fem medlemmar. Representantskapets femton medlemmar utses af stortinget, och af direktionens fem medlemmar tillsätter Kungl. Maj:t ordföranden och vice ordföranden, och stortinget de tre öfriga. Här synes mig, att staten verkligen har bibehållit makten öfver banken.

I Tyskland utöfvas riksbanksledningen af rikskanslären och under honom af riksbanksdirektoriet. Detta är den förvaltande och verkställande myndigheten, och så väl ordföranden som medlemmarne utnämnas af tyske kejsaren på lifstid.

I Frankrike, Österrike, Nederländerna, Belgien och Schweiz har man likaledes frantagit ägarne inflytandet öfver bankens skötsel, och där utses äfven bankens högsta ledning af regeringen.

I Italien utses visserligen den högsta ledningen — generaldirektören som motsvarar vår förste deputerad — af ägarne till banken, men tillsättningen är beroende på regeringens godkännande.

I Danmark utser regeringen två af de fyra eller fem likberättigade direktörerna. Dessutom har man i åtskilliga länder vidtagit äfven andra åtgärder. Såväl i Österrike som i Italien, Belgien, Holland, Danmark och Schweiz har man därjämte en särskild statsinstitution för att öfvervaka och kontrollera bankstyrelsen.

Vi se alltså, att det i de flesta andra länder är ömsom parlamentet, ömsom regeringen som utöfvar högsta ledningen öfver centralbanken. Nu vill jag fråga, om icke ett lands regering är lika mycket en politisk institution som ett parlament, men här hemma gå våra moderna bankchefer till anfall för att undandraga svenska riksbanken politiskt inflytande, och utskottet går med härpå och nöjer sig med ett så vagt uttalande som att staten bör öfva »nödigt kontroll!»

Mina herrar, det är icke första gången som man från privat intresserad håll har velat draga svenska riksbanken från Riksdagen. Det är en gammal strid, som har förts här i denna kammare — visserligen i en annan sal, men i alla fall i den folkvalda kammaren — och under den striden har sagts åtskilliga saker, som än i dag äga aktualitet. Jag ber att för herrarne få uppläsa några ord, som för en tjugu år sedan yttrades här i kammaren af de gamla landtmännen A. P. Danielsson, Ivar Månsson i Trää och Sven Nilsson i Efveröd, dessa tre landtmannahöfdingar, som hade en sund och klar syn på denna sak. Herr Ivar Månsson i Trää yttrade: »Jag tror således, att de skäl som förefunnits för att riksbanken öfverlämnades åt Riksdagen böra stå för vårt minne, då vi nu handla och afgöra i detta ärende. Och jag tror, att vi böra lämna såsom arf efter oss den rätt och makt, som våra förfäder funnit nödig lämna åt rikets ständer. Om denna makt ligger hos Riksdagen, tror jag, att den

hvilas i de säkraste händer och att den säkraste garantien förefinnes.» Så talade herr Ivar Månsson i Träa.

Herr A. P. Danielsson yttrade följande: »Jag vill för öfrigt ej vara med om att afsäga oss detta dyrbara arf vi ha från 1809 års män, som blifvit af Riksdagen i så många år väl värdadt.»

Herr Sven Nilsson i Efveröd ger sig ännu litet längre in på saken och säger: »Våra förfäder hafva genom grundlagen gifvit oss i arf denna rättighet, som i sitt slag är nästan allenastående, och som» — och det ber jag att få understryka — *»vår tids folk icke skulle vara mäktigt att skaffa sig.* Är det då skäl att afhända sig en sådan rätt? Och äger nu Riksdagen denna rätt att ensam styra och öfvervaka riksbankens angelägenheter, utan att Konungen har rätt att blanda sig däri, så kan jag icke vara med om att afhända folkets representanter denna dyrbara rätt.»

Den gången var det blott meningen, att Konungen skulle få inflytande på riksbanken, nu går man ännu längre och vill få in privata kapitalisters inflytande, ty detta är den underförstådda meningen, och det är många krafter, som verka i den riktningen, om det än icke sagts i utlåtandet. Visserligen har den ena af de ärade motionärerna, motionären i denna kammare herr Rune, privat till mig sagt, att det icke alls är meningen att få in privatkapital i riksbanken, men om så är, har han formulerat sin motion synnerligen illa, ty han säger ju där: »Då man därtill tager i betraktande, att den sedelutgifvande statsbanken i nästan alla kulturländer icke är statsegendom, måste man antaga, att starka skäl måste förefinnas för att statsbankerna sålunda i allmänhet ställts på mera neutral grund och att dessa skäl måste vara tillämpliga äfven på den svenska riksbanken. Ätminstone måste man uti dessa omständigheter finna full anledning till verkställandet af en allsidig utredning rörande riksbankens konstruktion och förhållanden i öfrigt.» Jag kan verkligen icke finna annat än att detta är ett uttalande, som ger åtskilligt på hand för den blifvande undersökningen, ifall en sådan kommer till stånd.

Jag öfvergår nu till ett annat stort argument, som spelat en viss roll såväl i motionärernas framställning, som ock i pressen, och det är den s. k. krigsfaran. Då vill jag säga, att där äro reformvännerna icke alls ense om betydelsen af denna fara. Docenten Sven Brissman har förklaradt, att detta skäl endast är sekundärt, eller kanske icke har någon betydelse alls. Jag tror också, att detta argument endast är ett svepskäl. Det är visserligen sant, att Sveriges historia kan uppvisa, att statsmakterna vid åtminstone ett tillfälle låtit trycka sedlar i större mängd än som egentligen varit rådligt, för att därigenom kunna bidraga till krigskostnader, men detta var på den tiden, då ett krig kostade ganska litet, så att man kunde tillgripa sådana metoder. Inträffar ett krig nu i våra dagar, så få vi skaffa penningar på helt annat sätt än genom att låta riksbanken trycka sedlar i obegränsad mängd. Om vi i våra dagar skulle råka så illa ut, att vi finge ett krig, så lämnar jag därhän,

Angående
riksbankens
organisation
och förvaltning.
(Forts.)

Angående
riksbankens
organisation
och förvalt-
ning.

(Forts.)

om vi skulle bli mera tryggade genom att få enskilda lottägare i riksbanken. I så fall måste vi ha det så, att staten hade den mindre delen, ty skulle staten hafva den öfvervägande delen i riksbanken, så stode i alla fall staten bakom det hela, och de motgångar staten kunde få skulle nog drabba riksbanken ungefär lika hårdt som om den vore statsbank helt och hållet. Men för öfrigt tror jag, att om läget verkligen skulle bli så allvarsamt, att riksbanken måste träda hjälpsamt till, så gör det detsamma hvad vi hafva för pappersparagrafer eller ägare, ty då sker det i alla fall på sätt, som omständigheterna i det svåra nödläget framtvinga. Detta visas tillräckligt af exempel från andra länder. I England, där vi ha den från statsinflytande mest renodlade centralbank i världen, har staten utan vidare lagt beslag på 11 miljoner pund, hvarpå den icke ens betalar ränta.

Riksbanken är ju ämnad att vara ett slags öfverregulator på kreditväsendet, och jag undrar, om det icke är bra att denna öfverregulator står oberoende af privata intressen, så att den kan gripa in öfverallt för att hindra osundt jobberi. Jag ber att få påpeka för herrarne, att det är en mycket stor makt som för närvarande ligger hos de privata bankerna. På 22 år hafva de privata bankinrättningarnas fonder vuxit från 103 till 503 miljoner, och deras omslutningssumma från 633 till 2,477 miljoner kronor, med andra ord: de omsluta jämt $\frac{1}{5}$ af hela nationalförmögenheten i vårt land. Det kan därför vara skäl uti att betänka sig mer än en gång, innan man är med om att hos dem lägga äfven hela den kolossala makt, som ligger i en centralbanks hand.

Jag har för min del ingenting emot att det blir ordnad så, att det blir ett visst samarbete mellan privatbankerna och industrien å ena sidan och riksbankens ledning å den andra, men jag vill icke vara med om att ge de förra något som helst *afgörande* inflytande på riksbankens ledning. Bankcheferna och industrimännen kunna få meddela sina råd, men sedan skall riksbankens ledning handla fullt själfständigt. För att åstadkomma ett sådant sakernas tillstånd behöfva vi emellertid icke skriva till Kungl. Maj:t, utan vi kunna nöja oss med att i riksbanksreglementet intaga en paragraf om att t. ex. handelskamrarna, bankföreningen och andra inrättningar må kunna utse personer med hvilka riksbanksledningen kan öfverlägga när den så behagar. Då hade man ju vunnit det, att riksbankens ledning komme i intim kontakt med affärlifvet, ifall man nu med rätt kan påstå att sådan saknats.

Då jag icke känner någon annan representation i vårt land, som i högre grad än Riksdagen ser bort från privatintressen och ser på det helas, hela landets, alla dess arbetande medborgares, alla dess olika näringsgrenars legitima behof, vill jag, herr talman, yrka afslag å såväl de väckta motionerna som utskottets hemställan, som dock räcker ett finger åt de krafter, som nu äro i verksamhet, och yrka bifall till den vid utlåtandet fogade reservationen.

Med herr Kristensson förenade sig herrar *Forssell, Ström, Persson* i Tällberg, *Andersson* i Stårte, *Nordström, Jansson* i Edsbäcken, *Helger, Sandin, Mossberg, Nilsson* i Hagaby, *Sandberg, Carlsson* i Frosterud, *Olofsson* i Digernäs, *Bergman, Wedin, Viklund* i Oviken, *Torgén, Månsson, Norin, Edbom, Svensson* i Skönsberg, *Sundström, Andersson* i Milsmaden, *Bogren, Kronlund, Karlsson* i Västtomten, *Sjöberg* i Sköfde, *Anderson* i Knapasjö, *Uddenberg, Lindqvist* i Stockholm, *Tengdahl, Söderberg* i Stockholm, *Palmstierna, Winberg, Källman, Hagberg, Andersson* i Raklösen, *Björnberg, Kropp, Modig, Johansson* i Uppmälby, *Bärg* i Katrineholm, *Sterne, Widlund, Hamrin, Andersson* i Altofta, *Bosson, Kloo, Pålsson, Thorsson, Persson* i Tofta, *Strid, Nilsson* i Kristianstad, *Rydén, Ifvarsson, Olausson, Ingvarsson, Magnusson* i Kalmar, *Christiernson, Hansson* i Solberga, *Waldén, Branting* och *Sjöblom*.

Angående
riksbankens
organisation
och förvaltning.
(Forts.)

Herr talmannen, som emellertid återtagit ledningen af förhandlingarna, lämnade nu ordet till

Herr Rune, som yttrade: Herr talman, mina herrar! Det har på olika melodier af den siste talaren åter och åter talats om, att förslaget om utredning skulle vara ett försök att upphäfva eller minska Riksdagens makt öfver riksbanken. För min del får jag säga, att jag har den bestämda uppfattningen, att det icke är fråga om detta utan därom, *huru* Riksdagen på lyckligaste sätt skall komma i tillfälle att utöfva sitt inflytande öfver riksbanken. Jag kan säga herrarna, att det är möjligt, att många af dessa, som instämde med herr Kristensson — förlåt, att jag säger det — ha jämförelsevis litet reda på, hvilket ringa inflytande Riksdagen verkligen haft på riksbankens skötsel. Riksbankens skötsel skulle från Riksdagens sida kontrolleras genom bankoutskottet och statsrevisorerna samt de 48 valmän, som skola utse fullmäktige. Ja, det är verkligen så, att, när det blir fråga om att t. ex. öka antalet vaktmästarebefattningar eller om något ärende i den riktningen, då bestämmer väl Riksdagen, men när det gäller ledningen i stort sedt af riksbanken, då tror jag icke, att Riksdagen har tillfälle att utöfva något inflytande. Och herrarna må tänka på, att Riksdagen är samlad något öfver fyra månader, bankoutskottet under än mindre tid och statsrevisorerna på hösten en månad eller ett par och de ha egentligen icke någon möjlighet att kunna utöfva någon inverkan på riksbankens skötsel.

Nu citerade den siste ärade talaren, hvad här yttrats för 20 år sedan af ansedda ledamöter i kammaren. Ja, mina herrar, dessa personer, som yttrat sig i denna riktning, voro kloka karlar, men jag vågar påstå, att vi, som lefva tjugu år längre fram och följt med den storartade utveckling, som ägt rum de sista tjugu åren, bättre äro i tillfälle att bedöma saken än de, som stodo här för tjugu år sedan och talade.

Det var verkligen intressant att höra, hur konservativ den siste

Angående
riksbankens
organisation
och förvalt-
ning.
(Forts.)

ärade talaren blifvit på senare tider. Hans egentliga argument var, tyckte jag, att i 250 år har riksbanken existerat, och det har gått bra. Detta är dock inte riktigt sant, ty olyckor ha under denna tid flera gånger drabbat riksbanken, det vet han lika väl som jag, men han ansåg icke lämpligt att nämna detta. Men att höra från den sidan, att det är bra som det är, därför att ett förhållande har existerat i 250 år, det var både intressant och anmärkningsvärdt. Det var dock hans hufvudargument, att det vore bra, som det är.

Den förste talaren, min ärade vän doktor Vahlquist framförde en något vidlyftigare motivering för, att allt vore bra, som det är. Han nämnde om ett uttalande, som gjordes, när frågan om riksbankens omorganisation var före här för några år sedan, och som visar, att det var allmänt erkänt, att under krisen riksbankens skötsel hade ombesörjts på ett utmärkt vis, d. v. s. att riksbankens ledning varit fullt vuxen situationen. Det är fullkomligt säkert, att den var det, men lika säkert är, att riksbankens organisation i sig själf är så svag, att det verkligen förekommit risker i det fallet. Jag vill erinra herrarna om, att den 21 december 1907, vill jag minnas, var den sedelutgifningsrätt, som stod riksbanken till buds, dock icke större än 13,000,000 kronor, d. v. s. att, om det blifvit någon starkare påfrestning på riksbanken, hade banken icke varit i stånd att lämna det ekonomiska stöd, som i öfrigt varit befogadt, och ändå hade riksbanken fått som förstärkning omkring femtio millioner kronor från riksgäldskontoret, hvilka medel icke voro riksbankens, utan tillfälligtvis försträckt. Det går nog bra att tala om, att ledningen var situationen vuxen och skötseln utmärkt under krisen, och det skall jag också tacksamt erkänna, men det går *icke* att taga denna omständighet till intäkt för påståendet, att riksbanken som sådan var bra som den var. Det är icke säkert, att riksgäldskontoret alltid har en sådan summa att tillhandahålla riksbanken.

Vidare vill jag för att i någon mån belysa, hur förhållandena kunna förändra sig, och hvilka ökade kraf måste riktas på riksbankens styrelse, nämna, att år 1903 var riksbankens totala omsättning något öfver 7 miljarder kronor och år 1908, således fem år därefter, 11½ miljarder kronor. Det är 60 procent ökning endast på dessa fem år. Vidare ber jag att för herrarna få nämna ett par andra siffror. År 1895 var den beskattade, upptaxerade inkomsten i landet af kapital och arbete 465,000,000 kronor. 14 år därefter hade denna inkomst stigit till 1,245,000,000 kronor, d. v. s. betydligt mera än dubbelt eller till inemot 3 gånger så mycket. Då en sådan ökning naturligtvis medför ökade kraf på riksbanken, är det uppenbart, att det icke går an att påstå, att då denna institution har verkat bra i 250 år, det därför nog går bra fortfarande. Det är nu 15 år sedan den sista omorganisationen försiggick, och en af talarna här har nämnt, att denna omorganisation var så ringa, att man icke får tillmäta den för stor betydelse.

Jag skall be att få anföra ytterligare bevis från sakkunnigt håll,

att det verkligen icke är lämpligt, att sedelemissionen skall trots all utveckling vara likadan, utan att det är lämpligt att den utvecklas i samma mån som rörelsen i landet.

Vi ha ett kommittébetänkande i bankangelägenheter, utgifvet år 1900 af så sakkunniga personer, som bankspektören Benckert, herr Herslow, hvilken, som herrarna veta, varit chef för Skånes enskilda bank, ett af våra största bankföretag, och som ju äfven är en mycket framstående politiker. Betänkandet är vidare underskrifvet af den nuvarande riksbankschefen, friherre Langenskiöld, hvilkens kompetens icke torde kunna underkännas och vidare af riksbanksfullmäktigen Törneblad. De säga: »I sitt ofvannämnda vid innevarande års riksdag afgifna utlåtande har sammansatta banko- och lagutskottet uttalat, att, därest grunderna för sedelutgifningen komme att ändras, det vore önskvärdt att träffa bestämmelser, som kunde blifva bestående. Med anledning häraf vilja kommitterade, som anse skäl ej föreligga att för närvarande vidtaga ändring i nu gällande bestämmelse rörande maximibeloppet af den obetäckta sedelkontingenten, framhålla, att det synes ligga i sakens natur, att detta belopp tid efter annan justeras. I den mån näringslivet kräfver ökad sedelemission, kan en höjning i sagda maximibelopp naturligtvis äga rum. Så har ock, såsom bekant, skett i andra länder, där kontingentsystemet tillämpas. När en dylik ändring i lagstiftningen ifrågakommer, innebär ju detta intet, som är ägnadt framkalla oro, utan tyder tvärtom endast på ett stadigvarande framåtskridande i den ekonomiska utvecklingen, och det är sålunda ingalunda önskvärdt, att lagstiftningen i förevarande del varder oföränderlig.»

Det är ju ett absolut uttalande af dessa verkligen sakkunniga män, att det icke är lämpligt, att denna lagstiftning är oföränderlig.

När det nu påstås här och lägges vikt vid, att den motion, som för tre år sedan var före här, blef afstyrkt och afslagen, vill jag nämna, att orsaken i detta fall till mycket stor del låg däri, att man då icke hade kämpat öfver den stora ekonomiska kris, som då rådde i hela världen och äfven här i landet. Det var då, såsom en ansedd talare då uttalade — det var bankoutskottets vice ordförande — icke lämpligt att lagstifta i denna sak, innan man kunde öfverblicka krisens verkningar. Stämningen är naturligtvis under sådana förhållanden och vid en sådan tidpunkt mer eller mindre upphetsad, och då kan man icke vara så benägen att se saken med ro. Ja, mina herrar, orsaken, hvarför de sakkunnige och hvarför riksbankschefen t. ex. som förordat särskildt förslaget om ett bankråd, hvarför dessa ändrat åsikt på dessa år, är den, att detta skäl icke föreligger nu, utan att vi nu i lugn och ro kunna bedöma den kris, som varit. Och nu ha vi anledning att med kallt blod taga saken i öfvervägande och verkställa en allsidig utredning för att få reda på, huruvida riksbanken är väl organiserad som den är.

Nu säga de andra talarne: När man vitsordat, att allt är bra, skall man icke begära en sådan utredning som föreslagits. Men, mina

*Angående
riksbankens
organisation
och förvaltning.*

(Forts.)

Angående
riksbankens
organisation
och förvalt-
ning.

(Forts.)

herrar, skall man nödvändigt invänta den dag, då olyckor och svårigheter uppstå, innan man söker skaffa sig kännedom om huru det i detta afseende är ställt hos oss. Jag vill påpeka att, om det uppstår svårigheter i de förhållanden, som röra riksbanken och penningväsendet i allmänhet, blifva verkningarna så fruktansvärda och den erfarenhet vi då förvärfva oss så dyrköpt, att det säkerligen icke är lämpligt att afvakta sådana erfarenheter, innan man går till verket.

Här har talats om, att det bankråd, som är ifrågasatt att inrättas, icke skulle ha några företräden framför nuvarande anordningar, icke ens när det gäller att utse fullmäktige. Det talas om, att, då det särskildt i år visat sig svårt att verkställa val af fullmäktige, skulle detta vara en lycklig tillfällighet, för att man skulle i år vara mera redobogen att tro på behöfligheten af en förändring.

Ja, mina herrar, jag har varit med bland elektorerna för utseende af fullmäktige flera år utom i år, och jag får säga, att min erfarenhet är den, att det i allmänhet varit svårt att verkställa dessa val. Och jag får säga, att under fjolåret hade valnämnden icke lättare uppgift än i år.

Jag tror sålunda, att det verkligen är så, att, om man skulle få ett bankråd, på sätt riksbankschefen har föreslagit, så tror jag, att man skulle vara af med mycket obehag, som råder för närvarande. Det kunna herrarna lätt tänka, att, om Riksdagen utser 24 och Kungl. Maj:t 6 personer, som skola representera Riksdagen i fråga om riksbankens skötsel, att dessa personer, som år efter år ha tillfälle att sätta sig in i förhållandena, skola vara bra mycket mera kompetenta att fullgöra sitt åliggande än nämnden som Riksdagen tillfälligt sätter till för hvarje riksdag. Jag kan icke finna, att man kan säga, att detta är att kringskära Riksdagens makt. Det skulle ju vara Riksdagen, som i hufvudsak utser ledamöterna i detta bankråd, och det är väl för öfrigt icke meningen, att man i detta fall skall taga allting efter föreliggande förslag, utan det är väl utredningen som skall visa, hur organisationen skall gestaltas. Jag vill t. ex. icke påstå, att det är nödvändigt, att Kungl. Maj:t skall utse sex ledamöter i detta bankråd. Jag kan mycket väl tänka mig, att Riksdagens kamrar utse hvardera 12 ledamöter d. v. s. tillsammans 24, och Kungl. Maj:t 4, alltså 28 ledamöter. Då utser Kungl. Maj:t en sjundedel af antalet, hvilket Kungl. Maj:t gör nu också; nu är fullmäktiges antal 7 och Kungl. Maj:t utser af dessa 1. Sålunda kan jag icke finna, att det i detta fall skulle bli någon maktförskjutning. För resten vill jag säga det, att jag tror, det Kungl. Maj:ts regering hädanefter nog kommer att utgöra ett godt uttryck för den politiska mening, som råder inom Riksdagen, och vid sådant förhållande tycker jag icke heller, att man har anledning tro, att Kungl. Maj:t skulle på mindre lämpligt vis utöfva den funktion Kungl. Maj:t i detta fall komme att utöfva. För min del har jag mycket godt förtroende till att Kungl. Maj:t i allmänhet kommer att taga hänsyn till de önsknings, som skola förefinnas inom Riksdagens båda kamrar.

Det talas här om att icke några direktiv kunna lämnas för huru riksbanken skall organiseras, och hvilka förändringar som skolaske. Man kan ju skissera denna förändring i fråga om ett bankråd, hvarigenom man skulle vinna mer kontinuitet i fråga om bankens skötsel; men, mina herrar, jag tror, att det kan finnas frågor, så stora, viktiga och svåra att afgöra, att det nog är ganska svårt för en enskild motionär eller enskilda motionärer att framlägga ett bestämdt förslag. Jag beundrar verkligen den näst föregående talaren, herr Kristensson, som kunde säga, att någon utredning icke behöfves. »Om man vill», menade han, »att handelsintresset skall vara mera representeradt, ändra vi bara en paragraf i reglementet, som säger, att handelskamrarne skola få in en representant i bankledningen», så enkel skulle saken vara. Jag tror, att saken icke är så enkel; jag tror att det är ganska lättsinnigt att gå tillväga så och säga på det viset. Det synes mig, att det är verkligen skäl, att *innan* man får praktisk erfarenhet om de svårigheter, som kunna inträffa, och *innan* denna erfarenhet blir alltför dyrköpt, Riksdagen tänker på att skaffa sig visshet om huruvida icke förändringar tarfvas i fråga om riksbankens organisation. Jag vågar påstå, att det är få, om ens någon i denna kammare, som vågar stå upp här och påstå, att icke förändringar äro nödvändiga i fråga om riksbankens skötsel, och jag tycker för min del, att den, som under sådana förhållanden påtager sig ansvaret att afslå ett förslag om utredning drager öfver sig ett ansvar, som jag tror, att han icke är mäktig att bära, om det skulle gälla. Det synes mig under sådana förhållanden klokt att gå utskottet till mötes i dess kraf på allsidig utredning, och jag skall därför be, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Angående
riksbankens
organisation
och förvaltning.

(Forts.)

Vidare anförde:

Herr Henricson i Karlslund: Herr talman, mina herrar! Det kunde ju vara öfverflödigt att förlänga diskussionen, men jag skall ändock be att få yttra några ord.

Då 1897 års lagstiftning öfverflyttade sedelutgifningsrätten på riksbanken, uttalades från enskilda bankers sida äfvensom från näringslivets målsmän farhågor för att icke riksbanken skulle på ett tillfredsställande sätt kunna fylla de uppgifter, som förelades densamma. Nu hafva 15 år förflutit sedan dess. Visserligen har en föregående talare icke velat tillmäta denna tidsperiod någon synnerlig betydelse, men man har väl ändock fått någon erfarenhet, synnerligast som under denna tid en högst allvarlig kris förevarit inom vårt land, en kris som vi förut icke haft maken till på 50 år. Mot riksbankens sätt att handhafva dess angelägenheter och dess skötsel har icke någon anmärkning kunnat göras. Det har erkänts, att den skötts på synnerligen tillfredsställande sätt.

Riksbanken såsom statsbank måste skötas efter helt andra

Angående
riksbankens
organisation
och förvalt-
ning.
(Forts.)

principer än privata banker. Riksbanken skall uppträda reglerande på penninglifvets område, den skall tillhandahålla privatbankerna rörelsemedel, för att dessa sedan i sin tur skola kunna utlämna penningar åt näringslifvet. Det är riksbankens uppgift. Mot det sätt hvarpå den skött sig, har som sagdt ingen anmärkning försports.

Nu har det blifvit berördt, att inom utskottet framlagts ett förslag, som skulle afse inrättandet af ett bankråd. Ja, det var en skrivelse som kom, hvarifrån vet jag ej, men det har upplysts, att den skulle ha kommit från riksbankschefen, den var icke under-tecknad af någon. Huru detta bankråd skulle sammansättas har förut omnämnts, så att det behöfver jag icke tala om. Men jag har dock mina betänkligheter mot detta råd, ty genom en sådan åtgärd skulle riksbankschefens själfständighet i högst väsentlig mån minskas. Han får vända sig till bankrådet, och bankrådet ger honom instruktioner. Uppstå sedan förvecklingar, skulle bankrådet skylla på bankchefen och bankchefen på bankrådet.

Ett förslag framfördes i utskottet, att man borde höra fullmäktige öfver denna sak, men denna framställning afslogs. Vid 1909 års riksdag förelåg en motion i enahanda syfte. Då hördes riksbanksledningen öfver denna motion. I slutet af sitt yttrande säga fullmäktige: »Fullmäktige kunna icke undgå att fästa en viss vikt vid de betänkligheter, som vid liknande frågors behandling utomlands framhållits beträffande faran af en dylik bredvid den egentliga bankförvaltningen stående institution, ty ansvaret för särskildt en statsbanks ledning och skötsel bör ej splittras på olika myndigheter.» Jag instämmer till fullo däri, och jag skall, herr talman, ur dessa synpunkter be att få yrka afslag på utskottets hemställan och bifall till reservationen.

Herr Svensson i Skyllberg: Herr talman! Efter de utförliga föredrag som hållits här dels af herr Wijk och dels af herr Rune till förmån för den åskådning, som ligger till grund för utskotts-majoritetens hemställan, har jag icke mycket att tillägga och kan fatta mig kort.

Men det är dock några saker, som jag skulle vilja hafva till protokollet antecknade, hvilka äro bestämmande för min mening i frågan. Jag förstår mycket väl, och det är helt naturligt, att då ett förslag sådant som detta kommer fram, det skall stöta på starkt motstånd. Det är gifvet att Riksdagen är mycket mån om sin makt öfver riksbanken och icke gärna utan trängande skäl vill se den i någon mån förminskad, förringad.

Den strid, som streds, när 1897 års reform genomfördes, är betecknande för, huru stämningen var då. Då var det ett starkt motstånd mot att i någon mån minska Riksdagens makt. Reformen genomfördes dock, och de 15 år som gått, ha väl visat, att det var en nyttig och välbehöflig reform som då genomfördes. Det torde äfven de herrar, som i dag äro motståndare till nu förelig-

gande förslag vara villiga att erkänna. Det har ifrån talare, som resa motstånd mot förslaget, sagts, att det är bra som det är. Men det är det icke. Det har här påvisats, att det i många fall är långt ifrån bra, som det är. Beträffande riksbanksrevisionen har det från alla håll erkänts, att det nu rådande systemet är otidsenligt; revisionsarbetet borde utföras af folk mera förtrogna med förhållandena, mera sakkunniga. Det har också påvisats och framhållits, hvilken prekär ställning de nu utsedda elektorerna ha, då det gäller att välja fullmäktige till riksbanken, och där äro vi inne på en af de svagaste punkterna i den nuvarande organisationen. Det blefve helt visst lättare att få kompetenta personer i riksbankens ledning, om valet skulle ske genom ett bankråd, ett råd utsedt särskildt med hänsyn till medlemmarnas kompetens att bedöma banksaker och deras kontakt med bank- och affärsvärlden.

Det har sagts, att bankrådet skulle i så hög grad förminska Riksdagens makt öfver riksbanken. Ja, om herrarne läsa utskottets motivering, få herrarne se, hvad utskottet i det fallet säger. Utskottet yttrar om det förslag som varit framlagdt: »Enligt detta förslag skulle banken som hittills förblifva under Riksdagens garanti samt förvaltas af därtill förordnade fullmäktige, under in-seende af ett bankråd, hvars medlemmar skulle utses till en mindre del af Kungl. Maj:t och i öfrigt af Riksdagen. Att bankrådet skulle anförtros bland annat val af fullmäktige och deras suppleanter. I alla viktigare frågor skulle bankrådets beslut underställas Riksdagens godkännande.» Statsmakterna skola fortfarande hafva hela makten öfver riksbanken enligt detta förslag, Riksdagen den bestämmande, Kungl. Maj:t endast en mindre del, men skillnaden blir, att hos ett bankråd det skulle finnas mera personligt ansvar för ärendenas gång än hvad man kan antaga hos de elektorerna som utse riksbanksstyrelsen. Det blefve något helt annat och bättre, om vi finge ett bankråd; detta bankråds förnämsta uppgift skulle blifva att vara fullmäktige ett stöd, en vägledning och ett råd vid bedömande af finansiella saker. Riksbankens viktigaste uppgift är att utöfva en reglerande och normerande och i händelse af kris en stödjande verksamhet för hela affärslifvet. Genom detta bankråd vinner man inom riksbanken, hvad vi kunde kalla en krisbarometer som håller fullmäktige à jour med situationen inom finans- och affärsvärlden och som följaktligen skulle varsko när faror hota samt lämna behöfliga upplysningar.

Jag tror, att det vore oförsvärligt, om Riksdagen nu försummade att taga under öfvervägande i hvad form en reform af förvaltningen af riksbanken kan och bör genomföras, och jag vill framhålla, att Riksdagen icke i något hänseende binder sig genom att afgifva en skrifvelse till Kungl. Maj:t, som utskottet föreslagit. Det kan ju icke befaras, att om sedan ett förslag framkommer, Riksdagen därigenom skall utsättas för en öfverrumpling. Ty det gäller ju här en grundlagsändring, och innan någon sådan vidtages,

*Angående
riksbankens
organisation
och förvaltning.*

(Forts.)

Angående
riksbankens
organisation
och förvalt-
ning.

(Forts.)

har man tid ordentligt diskutera alla förslag, som till äfventyrs framkomma.

En punkt, som har mött mycket motstånd och framhållits såsom särdeles betänkelig, är förslaget, att man skulle sätta in enskilda delägare i riksbanken. Det är dock, synes det mig, en sak som bör tagas under öfvervägande, och om den åtgärden skulle kunna medföra den fördel, som framhållits från vissa håll, att riksbanken skulle säkerställas i internationellt hänseende i händelse af krigsfara, tror jag, att man icke utan vidare får förkasta den saken, utan nog kan upptaga den, under alla omständigheter dock blott under den förutsättningen, att statsmakterna bibehålla ett afgörande inflytande på riksbankens förvaltning.

Jag tror, att alla skäl tala för att man aflåter en sådan skrifvelse, som utskottet föreslagit, och jag tror att man icke på denna väg binder Riksdagens makt, utan att Riksdagen får fri och öppen pröfningsrätt öfver det förslag, som till äfventyrs kan komma att framläggas för Riksdagen.

Herr Leander: Herr talman, mina herrar! En af de ärade motionärerna, som tillhör bankoutsittet, har vid behandlingen af motionen försäkrat, att han endast haft riksbankens bästa i sikte, när han framkommit med sitt förslag, och att han därvid leddes af sann fosterlandskärlek. På den saken har jag för min del icke tviflat ett enda ögonblick. Jag tror också, att de båda ärade motionärerna äro besjälade af dylika upphöjda grundsatser, men ändock har jag nödgats ansluta mig till reservanterna.

Såsom här framhållits, har bankoutsittet, i likhet med motionärerna tänkt sig, att det skulle inrättas ett bankråd, som skulle aflösa bankoutsittet och äfven öfvertaga en del af de funktioner, som Riksdagen nu själf utöfvar. Meningen är också, att de 24 ledamöter af bankrådet, som skulle utses af Riksdagen, skulle väljas proportionellt; det skulle följaktligen i detta bankråd komma att bli ganska divergerande åsikter, och jag är icke säker på att det skulle vara lättare och bekvämare för bankens styrelse att ha detta månghöfdade bankråd att göra med än med bankoutsittet och Riksdagen. Den partipolitik, man genom en dylik anordning trott sig kunna utestänga, skulle nog få tillfälle att göra sig gällande äfven inom bankrådet.

Emellertid ber jag för min del få säga, att jag icke ställer mig främmande för tanken på ett bankråd, men antalet medlemmar i detta bankråd borde enligt mitt förmenande betydligt reduceras, och äfven den befogenhet, som man velat lägga i detta bankråds händer, väsentligen inskränkas. Det borde vara hvad namnet innebär rätt och slätt ett råd. Den saken skall jag likväl icke nu vidare yttra mig om.

Motionärerna ha vidare ifrågasatt, att portarne skulle öppnas för enskilda personer, så att dessa i egenskap af aktieägare skulle få tillträde till riksbanken. Att bankoutsittet icke velat bestämdt

afvisa denna tanke, har varit det förnämsta skälet för mig, hvarför jag ställt mig på deras sida, som yrkat, att förevarande motioner icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda. Vi hafva i dag hört citeras uttalanden, som visa, huru angelägna särskildt landtmännen inom Riksdagen varit att slå vakt omkring riksbanken, så att den icke skulle komma under inflytande af storkapitalet. Nu kan man säga om dem, som fällt dessa yttranden, hvilket för öfrigt herr Rune antydt, att de icke voro fackmän och icke förstätt saken, alldeles såsom man sagt om oss och vår reservation. Jag tror emellertid, att dessa uttalanden äro uttryck för, hvad man kan kalla det sunda, praktiska bondförståndet, som instinktivt känner hvad som är nyttigt och lämpligt eller icke. Äfven om man icke kan inlåta sig i diskussion med storfinansierer rörande dessa spörsmål, har man dock en känsla af, att det är nyttigt att hafva en bankinstitution, som står höjd öfver vinstbegäret och enskildas intressen och endast har det allmännas väl och bästa i ögonmärke. I synnerhet i våra dagar — detta spekulationernas och trustbildningarnas tidehvarf — torde det vara nödvändigt att äga en dylik institution, som kan stödja och främja den sunda utvecklingen.

För öfrigt har man ju anfört åtskilliga andra skäl i detta stycke. Man har haft en eventuell krigsfara i tankarna, då man föreslagit inrymmande af enskilda delägare i riksbanken. Men, mina herrar, under krig upphöra de normala förhållandena. Sker oss en sådan olycka, som att vi öfverfallas af en fiende, få nog många medborgare vara beredda att få sin egendom skingrad; och det torde vara ganska svårt att bevisa, att ett inrymmande af enskilda delägare i riksbanken skulle säkerställa deras egendom. Åtminstone skulle icke de härjande fienderna blifva öfvertygade genom sådana bevis.

Sedan har man sökt måla framtiden i mörka färger och talat om hvad som skulle hända, därest icke den föreslagna reformen blefve genomförd. Men med litet fantasi kan man också måla framtiden i mörka färger och säga, hvad som skulle ske ifall denna reform genomfördes. Frågan gäller dock i främsta rummet, om någonting verkligen har händt, som nu nödvändiggör, att denna omorganisation kommer till stånd. På denna fråga måste man svara: det har ingenting händt under åtminstone de senare 75 åren, som nödvändiggör denna reform.

Herr Svensson i Skyllberg menade, att Riksdagen icke är bunden, äfven om Riksdagen nu skrifver och begär ett förslag, då detta förslag ju icke behöfver accepteras. Vid ett sådant resonnemang kan jag icke hjälpa att jag måste säga, att Riksdagen bör väl icke besvära Kungl. Maj:t i onödan eller för ro skull. Någon mening skall det väl ligga i denna begäran från Riksdagens sida om utredning och om förslag i en så vital fråga som den nu föreliggande.

Det finnes ett annat skäl, som talar för att frågan nu bör skjutas åt sidan. Riksbankens mångårige och högt förtjänte chef ämnar nu draga sig tillbaka. En ny chef måste utses, om hvars åsikter

*Angående
riksbankens
organisation
och förvaltning.*

(Forts.)

Angående
riksbankens
organisation
och förvalt-
ning.

(Forts.)

man ingenting vet i detta stycke, och det torde vara lämpligt att äfven han får tillfälle att säga sin mening; därför bör denna omorganisationsfråga ställas på framtiden.

Det vore mycket mera att tillägga i denna fråga, men diskussionen har dragit ut på tiden och mycket har redan sagts. Jag nödgas emellertid, mina herrar, ställa mig på den ståndpunkt, som häfdat och häfdat den uppfattningen, att riksbanken är en det svenska folkets angelägenhet, som dess lagligen utsedda representanter äga att troget vårda, och att riksbanken därför i fortsättningen bör förblifva hvad den nu är: »Sveriges riksbank», dessa ord tagna i deras ursprungliga och egentliga betydelse.

Jag ber, herr talman, att få yrka afslag på utskottets hemställan och bifall till reservationen.

Häruti instämde herrar *Åkerlund*, *Engqvist* och *Bengtsson* i Norup.

Herr Wijk: Efter de massinstämmanden, som följde på herr Kristenssons anförande, har kammaren tillräckligt tydligt angifvit sin ställning till den föreliggande frågan. Det skall därför icke falla mig in att förlänga en debatt, som förefaller att vara tämligen öfverflödig. Jag vill bara göra några få anmärkningar med anledning af ett par föregående uttalanden.

Herr Vahlquist anmärkte — och jag antar, att denna hans anmärkning innebar en förebräelse — att utskottet icke hört riksbanksfullmäktige öfver en så viktig fråga som denna. Jag vill då framhålla, att orsaken därtill icke varit någon fruktan för att få del af fullmäktiges mening eller önskan, utan det har berott helt enkelt därpå, att då de frågor, som skulle ställas till fullmäktige, bland annat inneburo en begäran till dem att uttala sig angående det sätt, på hvilket deras öfverordnade, bankoutskottet, fullgjorde sin funktion, utskottet ansåg att det ej fanns anledning att officiellt bedja fullmäktige uttala sig om motionerna. Man och man emellan har man ju haft tillfälle att höra fullmäktiges mening. Det torde icke för någon vara obekant, att riksbankschefen ställt sig i breschen för förslaget till ett bankråd och att somliga medlemmar anslutit sig till honom, medan andra åter icke ansett förslaget lyckligt.

Jag kan icke underlåta att anmärka, att under den debatt, som här hållits, det framförts argument, hvilka förefalla mig förlegade och gamla. Så ha af herr Kristensson citerats gamla uttalanden af bondehöfdingar och äfven från annat håll ha anförts yttranden, där motsatsen mellan Kungl. Maj:t och Riksdagen framhållits med skärpa. Vi få väl ändå medgifva, att något sådant motsatsförhållande för närvarande knappast existerar, och att, om det finnes, tenderar det att förminskas allt mer och mer, i samma mån som ett parlamentariskt styrelsesätt vinner terräng. Vore det fråga om att öfverflytta en del af Riksdagens makt öfver riksbanken på regeringen,

kan detta därför icke nu, så som förr i världen, anses vara att riksdagen abdikerar från en del af sin makt.

Inför den stämning, som i kammaren uppenbarligen råder gent emot alla planer på förändringar inom riksbankens organisation — en stämning som bottnar i gamla instinkter, hvilka fortfarande äro lika starka som förut — förefaller det mig, som om hvar och en borde inse, att det icke föreligger någon fara för att Riksdagen skulle låta förleda sig till oförsiktighet eller till öfverilade steg i fråga om omläggning af riksbanken. Jag menar därför, att om en utredning nu begäres och denna leder till ett förslag, så finnes sannerligen icke någon anledning att vara rädd för att Riksdagen här på ett öfveriladt sätt skulle vidtaga åtgärder, som skulle befinnas stå i strid med de tendenser, som hittills varit rådande. Tvärtom borde vi verkligen göra klart för oss, att det är en fara, om Riksdagen allt för envist och oreflekteradt fasthåller vid de gamla former, som varit rådande, i ängslan att släppa en tum af hvad den anser vara sin makt öfver riksbanken. Om Riksdagen vidhåller en sådan politik, är det fara å färde. Då menar jag, att Riksdagen icke på ett tillfredsställande sätt använder sin viktiga och betydelsefulla principrätt öfver banken.

Efter mitt förmenande innehåller det förslag, till utredning, som nu framkommit, helt säkert en kärna af berättigade kraf, som icke kunna tillbakavisas, och som helt säkert komma igen. Och jag vill uttala den förhoppningen, att om frågan i år faller, och densamma till ett annat år kommer tillbaka, den då skall mötas af mera välvilja och förståelse än den i år har gjort.

Herr Hamilton: Onekligen låter det oskyldigt, när bankoutskottet föreslår en utredning för att få utrönt svagheter hos den nuvarande riksbanksorganisationen. En sådan utredning skulle också flertalet af oss kunna vara med om. I bakgrunden ligger emellertid en motion, en gengångare från 1890-talet, som antyder de eftersträfvade riktlinjerna. De, som följde med vår bankpolitik vid nämnda tid, erinra sig säkerligen, hurusom ifrån de enskilda bankernas och det enskilda penningintressets sida med kraft motarbetades alla sträfvanden, som gingo ut på att förändra den dåvarande svaga riksbanken till landets ensamt sedelutgifvande bank, till en centralbank. Man sökte med alla möjliga svartmålningar skrämma Riksdagen från att vidtaga en sådan åtgärd. Dessa svartmålningar hafva icke fått någon motsvarighet i verkligheten, utan vi kunna fastslå, att riksbanken på ett utmärkt sätt fullgjort sin stora uppgift att vara en centralbank, och att de enskilda bankerna kunna vara den tacksamma för det stöd, riksbanken under kristider på senare år skänkt desamma. Man försökte emellertid då, när man insåg, att man icke kunde hindra, att riksbanken blef en centralbank, att genom en bestämmelse därom, att enskilde delägare skulle få del i riksbanken, bereda tillfälle åt det enskilda penningintresset

Angående
riksbankens
organisation
och förvaltning.
(Forts.)

*Angående
riksbankens
organisation
och förvalt-
ning.*

(Forts.)

att få inflytande på riksbanken. Och jag vågar tro, att detta äfven nu är det eftersträfvade målet. Jag håller emellertid före, att en riksbank, som står främmande för hvarje enskildt intresse, är den, som är bäst skickad att tillgodose näringarnes och handelns behof i vårt land. Riksbanken och Riksdagen ha blott ett mål, att förskaffa handeln och näringarna tillräckligt och billigt rörelsekapital, och de enskilda penningeintressena må säga hvad de vilja, de hafva ett annat mål, nämligen att förskaffa sig höga räntor.

Man talar om här i Riksdagen, att andra länders riksbanker bestå af enskilda delägare, som stå under statens kontroll. För en del år sedan talade jag vid franska riksdagsmän, och dessa uttalade den åsikten, att det bästa för landet vore att omskapa franska riksbanken så som den svenska nu är organiserad. Det nyss angifna påståendet tror jag således vara tämligen värdelöst. Andra kammaren har städse, så länge jag minnes, sträfvat efter att värna om Riksdagens rättigheter öfver sin egen riksbank och utestänga från denna bank alla främmande och enskilda intressen. Jag vågar hoppas, att Andra kammaren skall följa dessa för vårt land gagneliga traditioner, och jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till reservationen.

Herr vice talmannen Bonde: Herr talman, mina herrar! Jag beklagar, att jag nödgas med några få ord förlänga den ganska långa diskussionen, under hvilken redan åtskilliga bankoutskottets ledamöter sökt klargöra frågan från olika sidor. Bankoutskottets ärade vice ordförande har här för en stund sedan framhållit, att han på grund af de många instämmanden, som följde på herr Kristenssons yttrande, anser utgången i denna kammare redan gifven. Ja, man har törhända full anledning till att dela hans misströstan härutinnan. Men jag kan dock icke underlåta att uttala min ganska stora förvåning öfver alla dessa många instämmanden eller, med andra ord, öfver det motstånd, som denna fråga här från så många håll rönt. Det är ganska förvånande, att en fråga, som onekligen är en reformfråga, skall mötas med sådant motstånd här uti denna kammare. Man kunde säga, att det kanske är därför, att frågan icke är mogen och därför icke uppfattats så, som den verkligen är att betrakta, nämligen såsom en reformfråga. Här gäller det nämligen en reform i fråga om föräldrade förhållanden, förhållanden, som varat så länge som i två och ett halft århundrade. Det är ju gifvet, att icke dessa förhållanden alltid kunna alldeles oförändrade bestå. Man har uppfattat det så, som om det här vore fråga om att Riksdagen skulle lämna ifrån sig sin makt öfver riksbanken. Men jag har uppfattat hela frågans läggning — det kan ju hända, att motionärerna icke uppfattat den på samma sätt som jag — jag har uppfattat frågan så, säger jag, att situationen gäller här icke alls, att Riksdagen skall lämna ifrån sig sin uråldriga makt öfver riksbanken, utan tvärtom att Riksdagens uråldriga makt öfver riksbanken ytterligare skall

stadfästas och befästas. Det finnes nog de, som önska en annan utläggning af det föreliggande förslaget. Men i det slut, till hvilket utskottet kommit, behöfver man åtminstone icke inlägga något sådant, utan jag har helt och hållet sett frågan så, att det blott gäller hur denna makt, som Riksdagen nu har och ju alltid bör hafva öfver riksbanken, men som den för närvarande endast på ett mycket otillfredställande sätt är i stånd att utöfva, skall kunna göras mera effektiv och att det kan ifrågasättas om att detta kunde ske genom ett bankråd, en slags ständigt öfverstyrelse öfver riksbanken, som där kunde föra Riksdagens talan äfven mellan riksdagarna, då nämligen bankoutskottet — detta utskott i all ära — under den korta tid Riksdagen varar och då det fått så många andra ärenden sig anförtrödda icke kan vara öfverstyrelse eller ingripa i bankens ledning och dessutom har för kort tid till att sätta sig in i förhållandena. Hvad kan väl därför förefalla lämpligare än att Riksdagen genom utsedda delegerade kunde ständigt öfvervaka och se till, huru riksbanken sköttes, och ständigt följa ledningen samt vid inträffad ledighet bland bankofullmäktige kunde se sig om efter därtill lämpliga personer. Vi ha sett denna Riksdag, huru svårt det är för en delegation af riksdagsmän att under det trägna riksdagsarbetet kunna ägna sig åt detta svåra värf att bevaka riksbankens intressen.

En talare, som nyss hade ordet, utropade: »Hvad har händt, eftersom en förändring just nu önskas?» Ja, gudskelof, det är ingenting, som har händt; alla äro ense om att riksbanken på senare tid blifvit skött på ett utmärkt sätt, men invände han: »hvarför skall man då göra reformer?» Det vore synnerligen olyckligt, om krafvet af en förändring kunde motiveras med att riksbanken skötts på ett dåligt sätt, ja, äfven om så vore förhållandet, kunde det knappast få uttalas i Riksdagen, då ett sådant erkännande kunde vara till obotlig skada för vårt land. Om nu också verkligen ingenting händt, förefaller det mig ovedersägligt att en reform skall företagas just under sådana tider, då den lugnt kan öfvervägas och ej framkallas af ett öfverhängande nödtväng. Man måste nämligen vara beredd på att förhållandena icke alltid skola fortfara att i detta hänseende vara sådana, som de nu äro. Det kan ju hända, att skötseln icke alltid blir lika god, och då är det kanske för sent att vidtaga någon förändring. Jag tror därför, att vi skola blicka in i framtiden och tänka, att en reform måste ske redan i god tid i fråga om den föräldrade organisationen.

Nu kan man säga, att bakom motionen ligger möjligtvis den tanken, att enskilda delägare skola få sin hand med i riksbankens ledning. Jag tror väl icke alls, att man behöfver läsa utskottets betänkande på det sätt, att utskottet gifvit något på hand härvidlag, och det är för öfrigt en fråga, som jag för min del vill taga bestämt afstånd ifrån, då jag icke tror, på något sätt anses ådagalagdt att något sådant skulle vara lämpligt. Men däremot tror jag, att det skulle

Angående
riksbankens
organisation
och förvaltning.

(Forts.)

*Angående
riksbankens
organisation
och förvaltning.*

(Forts.)

vara lämpligt — och det har äfven herr Kristensson i sitt yttrande medgifvit — att riksbanksfullmäktige skulle få tillfälle att inhämta råd äfven af personer, som stode utanför Riksdagen, men som samtidigt stode handel, näringar och industri nära, och att det därför kan ifrågasättas om ej uti ett sådant bankråd, om det kommer till stånd, borde blifva utsedda äfven representanter för olika korporationer, som hafva att bevaka de nämnda intressena.

Det har framhållits här — och detta är också en gengångare från gamla tider — att om man skulle till Kungl. Maj:t öfverlämna att utse vissa medlemmar af bankrådet, detta skulle innebära ett afstående åt Kungl. Maj:t af Riksdagens makt. Man lefver ännu i den gudskelof föräldrade uppfattningen, att mellan Riksdagen och Kungl. Maj:t skulle förefinnas en motsats. Den uppfattningen gjorde sig gällande, då den sista förändringen vidtogs, men nu har man kommit till den klara och tydliga uppfattningen af vårt parlamentariska styrelsesätt, att Kungl. Maj:t icke längre är och aldrig kan bli en motsatt makt mot Riksdagen, utan endast är ett uttryck af Riksdagen själf. Om således till Kungl. Maj:t skulle öfverlämnas rätten att utse bankrådet, vore det ju endast att till de Riksdagens förtroendemän, som sitta i Konungens råd, öfverlämna denna rätt. Jag tror dock, att detta är aldeles öfverflödigt, då naturligtvis Kungl. Maj:t icke kommer att välja andra personer, än som enligt Riksdagens mening borde utses, därför kan lika gärna, om bankrådet kommer till stånd, detsamma utses ensamt af Riksdagen, dock så, att uti detta bankråd finge insättas ett färre antal medlemmar, som utan att kunna inverka på besluten, skulle sitta där som rådgifvande och som representanter för olika riktningar inom handel och industri, ja, äfven för de enskilda bankerna. Här har visserligen framhållits — och den siste ärade talaren kunde icke heller låta bli att röra vid den strängen — att mellan riksbanken och de enskilda bankerna skulle förefinnas stridande intressen. Detta är dock mycket oegentligt. Riksbanken måste nämligen representera landets hela penningväsende och skall därför äfven noggrannt bevaka äfven de enskilda bankernas samfällda intresse. Den rivalitet, som förr kunnat råda mellan riksbanken och enskilda bankerna, har ju upphört, sedan riksbanken blifvit den enda sedelutgifvande banken och sedan icke heller riksbanken konkurrerar med de enskilda bankerna på lånemarknaden. Det har visserligen framställts förslag här i år om att en sådan konkurrens skulle komma till stånd, men det vore enligt min tanke ingalunda önskligt eller förenligt med riksbankens ställning.

Utän att sålunda kunna i allo dela den uppfattning, som motiöärerna gjort till sin, och utan att heller kunna i allo dela den motivering, som utskottet framfört för förslaget, finner jag likväl detta vara af så stor betydelse, att en utredning om hvilka förändringar, som måste ske, icke bör och icke kan längre undanskjutas. Om den undanskjutes i år, är det för att återkomma ett annat år. Då sålunda denna fråga är af beskaffenhet att icke kunna undanskjutas, skulle

jag helst sett, att motiveringen i vissa delar varit en annan, ty den har nog skrämmt åtskilliga, men jag tror likväl att den ingalunda är af beskaffenhet att binda händerna på de personer, som skola komma att taga frågan under utredning. Det är under sådana förhållanden, och då jag anser, att reformen är, för att använda konstitutionsutskottets gamla formel, både nyttig och nödig, jag anhåller att få yrka bifall till utskottets förslag.

*Angående
riksbankens
organisation
och förvaltning.*

(Forts.)

Herr Branting: Herr talman! Det meddelas ju, att Första kammaren nyss följt herr Swartz och med 83 röster mot 49 beslutat den utredning, såsom hvars främste målsman han stått därinne. Det kommer att visa sig om några minuter, om Andra kammaren skall likaledes följa de intressen och uppslag, som kommit från dessa håll.

Jag begärde ordet icke för att här ytterligare göra något inlägg i saken, då den särskildt genom herr Kristenssons anförande blifvit, som det synes mig, synnerligen tillfredsställande belyst, men för att protestera mot det lockbete, hvarmed den senaste ärade talaren möjligen skulle kunna förmå en och annan att gå med på förslaget. Han kallade detta förslag för »en reformfråga». Ja, det finnes reformer och reformer. Här är frågan, såsom jag sett saken, den, att Riksdagens makt öfver riksbanken hotas af starka enskilda ekonomiska intressen. Naturligtvis är det ingen, som går så oförsiktigt fram, att man direkt begär, att Riksdagen skall lämna ifrån sig den gamla makten. Men man har dock låtit i hela läggningen af förslaget mer än tillräckligt framskymta hvad afsikten är. När man ser på motionärernas grund för utredningsförslaget, så blir det klart att det icke hjälper det minsta, att man i utskottets motivering har tagit i någon liten mån afstånd från de mest utmanande tankarna. Uppslaget är dock gifvet från det hållet, som har sina särskilda intressen att bevakas där, och jag tror, att Riksdagen gör synnerligen klokt, om den aktar sig för att vid första vink gå med på någonting sådant.

I det förslag, som är framlagdt, är det ju också tal om en ytterligare utvidgning af Kungl. Maj:ts makt öfver riksbanken. Den senaste ärade talaren förklarade, att den saken nu ligger i annat läge, sedan vi fått parlamentarism. Ja, jag skulle önska, att jag kunde se fullkomligt lika förtröstansfullt på saken, som han gjorde, men jag är icke öfvertygad om att ej vår kommande historia skall kunna visa exempel på återfall från parlamentariskt styrelsesätt eller åtminstone ansatser till sådana återfall, och hvad det under sådana förhållanden skulle betyda, om konungamakten hade mycket starkt inflytande på riksbankens ledning, behöfver jag icke särskildt utmåla, för att det skall väl förstås.

Jag minns för min del mycket väl, fast jag icke då tillhörde Riksdagen, en debatt, som fördes där i midten af 1890-talet, och jag minns två män, hvilka i många frågor tänkte mycket olika men i fråga om att värna Riksdagens rätt mot alla attentat i afseende på riksban-

Angående
riksbankens
organisation
och förvalt-
ning.

(Forts.)

ken enades i en verklig god samverkan, nämligen bondehöfdingen A. P. Danielsson och Adolf Hedin. Jag minns, hvilka kraftiga inlägg, som de gjorde gent emot hvad som då försöktes och äfven genomdrefs, nämligen införandet af den kungavalde orföranden. Jag har här ett enda uttalande från ett af Danielssons anföranden, som jag ber att få erinra om, ty det är ett ord, som kan vara att taga fasta på för de män i kammaren, som särskildt genom sin samhällsställning ha att motsvara och uppbära traditionerna från det gamla landtmannapartiet. »Vi ha de traditionerna som allmogemän», yttrade Danielsson, »att söka bevara Riksdagens intressen mot öfvergrepp och icke gifva bort dem för skenbara fördelar».

Om nu öfvergrepp icke vid detta tillfälle, åtminstone icke i samma form, hotar från Kungl. Maj:ts sida, så finnes det i vår tid andra makter, från hvilka öfvergrepp kunna hota, och som sannerligen icke äro mindre farliga än de byråkratiska grupper, på hvilka man då närmast tänkte. Riksdagens intresse bör vara, synes det mig, och det har förut under debatten framhållits, att bevaka *hela* näringslivets intressen, men icke att ställa så till, att de enskilda bankernas intressen och de enskilda finansgruppernas intressen bli inom riksbankens ledning dominerande.

Det säges, att man ingenting ger på hand genom ett bifall till denna oskyldiga utredning. Jag har redan pekat på, hurusom initiativet till densamma dock väl måste återverka på dess läggning och på det resultat, som i sinom tid kommer. Och jag tror, att det i sådana fall gäller, att man skall göra motstånd i början, om man vill vinna att icke det hela ledes in på ett sluttande plan. Frågar man sig då, huru man skall få till stånd rättelse i de möjligen icke fullt lyckliga förhållanden, som i ett eller annat afseende kunna råda, ja, då synes det mig, att denna fråga skulle ligga i helt annat läge, om en sådan undersöning hade till utgångspunkt någonting annat än som nu varit på tal, nämligen om ett försök, en ansats gjordes att få utredt, huru man skulle genom ytterligare modernisering af riksbankens ledning och förvaltning kunna *trygga Riksdagens rätt* öfver densamma. Det blefve någonting annat än det, som nu föreligger. Nu föreligger det hotande faror, sasom jag ser saken, och jag ber därför att få förena mig med dem, som yrkat afslag på utskottets hemställan.

Efter härmed slutad öfverläggning gaf herr talmannen propositioner först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på afslag å såväl utskottets hemställan som de i ämnet väckta motionerna; och fann herr talmannen den senare propositionen vara med öfvervägande ja godkänd. Votering begärdes emellertid, till följd hvaraf nu uppsattes, justerades och anslogs denna omröstningsproposition:

Den, som vill, att kammaren afslår såväl bankoutskottets

hemställan i utskottets förevarande utlåtande nr 35 som de i ämnet väckta motionerna, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit utskottets berörda hemställan.

Voteringen utvisade 151 ja mot 54 nej, vid hvilken utgång kammaren alltså afslagit såväl utskottets hemställan som de i ämnet väckta motionerna.

§ 9.

Anmäldes och godkändes statsutskottets förslag till Riksdagens skrifvelse, nr 123, till Konungen angående kostnaderna för Svensk författningssamling.

§ 10.

Justerades protokollsutdrag angående det i nästföregående § omförmälda ärende.

§ 11.

Till behandling företogs härpå lagutskottets utlåtande, nr 51, i anledning af dels Kungl. Maj:ts propositioner, nr 22, med förslag till lag om ändring i vissa delar af utsökningslagen m. m. och nr 57 med förslag till lag om ändrad lydelse af 154 och 156 §§ samma lag, dels ock justitieombudsmannens framställning till Riksdagen om ändrade bestämmelser i fråga om sättet för kungörande af utmätt lös egendoms försäljning.

Lag om ändring i vissa delar af utsökningslagen m. m.

Genom en den 19 januari 1912 dagtecknad proposition, nr 22, hvilken blifvit af båda kamrarna hänvisad till lagutskottet, hade Kungl. Maj:t, under åberopande af propositionen bilagda, i statsrådet och lagrådet förda protokoll, föreslagit Riksdagen att antaga vid propositionen fogade förslag till

1:o) Lag om ändring i vissa delar af utsökningslagen;
2:o) Lag om ändring i vissa delar af förordningen den 16 juni 1875 angående inteckning i fast egendom:

3:o) Lag om hvad iakttagas skall i afseende å införande af lagen om ändring i vissa delar af förordningen den 16 juni 1875 angående inteckning i fast egendom;

Lag om ändring i vissa delar af utsökningslagen m. m.

(Forts.)

4:o) Lag om ändrad lydelse af 7—14, 16, 18 och 22 §§ i lagen den 14 juni 1907 om inteckning i tomträtt;

5:o) Lag om ändring af vissa bestämmelser i konkurslagen;

6:o) Lag om ändrad lydelse af 2 § i förordningen den 18 september 1862 huru gäld vid dödsfall betalas skall och om ur-arfvagörelse, så ock angående undanskiftande af egendom i död makes bo;

7:o) Lag om ändrad lydelse af 4 kap. 9 § i lagen den 14 juni 1907 om nyttjanderätt till fast egendom;

8:o) Lag om ändrad lydelse af 17 kap. 6, 9 och 16 §§ handelsbalken;

9:o) Lag om ändrad lydelse af 17—22 §§ i förordningen den 15 oktober 1880, innefattande särskilda föreskrifter angående lagfart, inteckning och utmätning af järnväg, så ock i fråga om förvaltning af järnväg under konkurs;

10) Lag om ändrad lydelse af 24 och 26 §§ i förordningen den 14 april 1866 angående jords eller lägenhets afstående för allmänt behof;

11:o) Lag om ändrad lydelse af 71 § i lagen den 20 juni 1879 om dikning och annan afledning af vatten;

12:o) Lag om ändrad lydelse af 31 § i grufvestadgan den 16 maj 1884;

13:o) Lag om ändrad lydelse af 6 § i lagen den 4 maj 1906 angående förbud i vissa fall för bolag och förening att förvärfva fast egendom; samt

14:o) Lag om ändrad lydelse af 1 § andra stycket och 2 § andra stycket i lagen den 18 oktober 1907 angående ryttare-, soldat- och båtsmanstorps befriande i vissa fall från ansvar för inteckningar i stamhemmanet.

Vidare hade Kungl. Maj:t i en den 23 februari 1912 dagtecknad, likaledes till lagutskottet hänvisad proposition, nr 57, under åberopande af propositionen bilagda, i statsrådet och lagrådet förda protokoll, föreslagit Riksdagen att antaga i propositionen intaget förslag till lag om ändrad lydelse af 154 och 156 §§ utsökningslagen.

I sammanhang med dessa propositioner hade utskottet till behandling förehafvt justitieombudsmannens i hans ämbetsberättelse till innevarande riksdag gjorda framställning om ändrade bestämmelser i fråga om sättet för kungörande af utmätt lös egendoms försäljning, innefattande förslag till lag om ändrad lydelse af 88 § utsökningslagen.

Utskottet hemställde,

A) att Riksdagen med tillkännagifvande, att de i Kungl. Maj:ts proposition nr 22 innefattade lagförslag icke kunnat i oförändradt skick af Riksdagen antagas, måtte, i anledning af sagda proposition och propositionen nr 57 samt justitieombudsmannens framställning

om ändrade bestämmelser i fråga om sättet för kungörande af utmätt lös egendoms försäljning, för sin del antaga vid punkten fogade förslag till

Lag om ändring i vissa delar af utsökningslagen m. m.
(Forts.)

1:o) Lag om ändring i vissa delar af utsökningslagen;

2:o) Lag om tillägg till 23 § i förordningen den 10 augusti 1877 om nya utsökningslagens införande och hvad i afseende därå iakttagas skall;

3:o) Lag om ändring i vissa delar af förordningen den 16 juni 1875 angående inteckning i fast egendom;

4:o) Lag om hvad iakttagas skall i afseende å införande af lagen om ändring i vissa delar af förordningen den 16 juni 1875 angående inteckning i fast egendom;

5:o) Lag om ändrad lydelse af 7—14, 16, 18 och 22 §§ i lagen den 14 juni 1907 om inteckning i tomträtt;

6:o) Lag om ändring af vissa bestämmelser i konkurslagen;

7:o) Lag om ändrad lydelse af 2 § i förordningen den 18 september 1862 huru gäld vid dödsfall betalas skall och om urarfva-görelse, så ock angående undanskiftande af egendom i död makes bo;

8:o) Lag om ändrad lydelse af 4 kap. 9 § i lagen den 14 juni 1907 om nyttjanderätt till fast egendom;

9:o) Lag om ändrad lydelse af 17 kap. 6, 9 och 16 §§ handelsbalken;

10:o) Lag om ändrad lydelse af 17—22 §§ i förordningen den 15 oktober 1880, innefattande särskilda föreskrifter angående lagfart, inteckning och utmätning af järnväg, så ock i fråga om förvaltning af järnväg under konkurs;

11:o) Lag om ändrad lydelse af 24 och 26 §§ i förordningen den 14 april 1866 angående jords eller lägenhets afstående för allmänt behof;

12:o) Lag om ändrad lydelse af 71 § i lagen den 20 juni 1879 om dikning och annan afledning af vatten;

13:o) Lag om ändrad lydelse af 31 § i grufvestadgan den 16 maj 1884;

14:o) Lag om ändrad lydelse af 6 § i lagen den 4 maj 1906 angående förbud i vissa fall för bolag och förening att förvärfa fast egendom; samt

15:o) Lag om ändrad lydelse af 1 § andra stycket och 2 § andra stycket i lagen den 18 oktober 1907 angående ryttare-, soldat- och båtsmanstorps befriande i vissa fall från ansvar för inteckningar i stamhemmanet.

B) att Riksdagen, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition nr 57 måtte godkänna ett vid punkten fogadt förslag till lag om ändrad lydelse af 154 och 156 §§ utsökningslagen; samt

C) att Riksdagen måtte, i anledning af justitieombudsmannens framställning om ändrade bestämmelser i fråga om sättet för kungörande af utmätt lös egendoms försäljning, för sin del antaga ett

Lag om ändring i vissa delar af utsökningslagen m. m.
(Forts.)

vid punkten intaget förslag till lag om ändrad lydelse af 88 § utsökningslagen.

Vid utlåtandet funnos emellertid fogade reservationer:

af grefve *Spens*, som beträffande utskottets hemställan under A) yrkat, att propositionen nr 22 i dess helhet måtte af Riksdagen afslås;

af herr *Rogberg*, i fråga om innehållet af föreslagna bestämmelser angående tvångsförvaltning af fast egendom; samt

af herr *Persson* i Norrköping, hvilket påyrkat sådan ändring i 91, 101, 140, 141 och 142 §§ af förslaget till lag om ändring i vissa delar af utsökningslagen, att där afsedda kungörelser behöfde införas i allmänna tidningarna endast en gång.

Sedan herr talmannen anmält ärendet till handläggning, begärdes ordet af

Herr *Widén*, som anförde: I afseende å föredragnings sättet tillåter jag mig hemställa, att lagförslagen föredragas hvar för sig paragrafvis med ingresser, rubriker och utskottets hemställanden sist; att vid behandling af § 3 i lagen om ändring i vissa delar af utsökningslagen m. m. diskussionen må omfatta de i punkt A) af utskottets hemställan upptagna lagförslagen i sin helhet; att lagtext ej må behöfva uppläsa i vidare mån, än sådant af någon kammarens ledamot begäres; att för den händelse lagförslagen eller något af dem kommer att i en eller annan del till utskottet återremitteras, utskottet lämnas öppen rätt att vid ärendets förnyade behandling i afseende å de delar, som blifvit med eller utan ändring godkända, föreslå sådana jämkningar, som af ifrågavarande ändringar i återförvisade delar kunna föranledas; samt att i afseende å nummerbeteckning af paragrafer och moment utskottet må äga vidtaga sådana ändringar, som påkallas af kamrarnas beslut.

Kammaren biföll den af herr *Widén* sålunda gjorda hemställan.

I enlighet härmed företogs först till behandling det vid punkten A) upptagna förslaget till

Lag om ändring i vissa delar af utsökningslagen.

Efter föredragning af 3 § lämnades på begäran ordet till

Chefen för justitiedepartementet, herr statsrådet *Sandström*, som yttrade: Herr talman, mina herrar! Då de lagförslag, som här föreligga äro å ena sidan synnerligen viktiga och å andra sidan mycket omfattande, och då den rådande riksdagsbrådskan säkerligen gjort, att det för de allra flesta varit omöjligt att hinna egna förslagen något

närmare studium, skall jag be att med några korta ord få angifva de hufvudprinciper, som ligga till grund för desamma.

Förslagens innehåll kan sammanfattas i tre hufvudpunkter. Den första innebär en genomgripande omreglering af förfarandet vid, villkoren för och verkan af exekutiv auktion å fast egendom. För närvarande är förhållandet som bekant det, att när en fastighet blir utmätt för en inteckningshafvares eller annan borgenärs räkning, skall försäljning af fastigheten under alla förhållanden äga rum. Detta äfven om den köpeskillning, som bjudes, icke förslår att till någon del betala utmätningsborgenärens fordran, så att från dennes synpunkt hela förrättningen är ändamålslös. Vidare gäller, att verkan af försäljningen blir den, att alla inteckningar frigöras från fastigheten. De, som falla inom köpeskillingen, frigöras på det sättet, att de bli betalda, utbytas mot kontanter, och de, som falla utom köpeskillingen förfalla utan någon valuta. Och i många fall gå intecknade nyttjanderättigheter och andra rättigheter i fastigheten bort på samma sätt. Denna verkan af den exekutiva auktionen, sådan den nu är inrättad, är till uppenbart men för inteckningshafvarna. För innehafvarne af de inteckningar, som äga bästa rätt, och som gå ut ur köpeskillingen, är den ofördelaktig på det sättet, att de icke få åtnjuta aftalad förfallotid, hvilket är särskildt betänkligt för de fasta inteckningslånen, särskildt hypotekföreningarnas amorteringslån. För de inteckningshafvare, som ha sämre rätt och falla helt eller delvis utanför köpeskillingen, föreligger alltid risken, att fastighetens realisation kan när som helst tvingas fram af fordringsägare som ha sämre rätt än de till fastigheten, oafsedt huruvida konjunkturerna äro gynnsamma för realisationen eller icke, hvilket gör att de kunna få vidkännas förluster, som under andra omständigheter skulle kunnat undvikas. Dessa olägenheter för inteckningshafvarna äro synnerligen kännbara, men de äro så gamla och ha så vuxit in i det allmänna föreställningssättet, att man af gammal vana finner sig i dem. Men de framträda särskildt obilliga i de fall, då realisationen af fastigheten är ändamålslös för den, som begär densamma. Det kommer en person, som har en oprioriterad fordran hos fastighetsägaren, han mäter ut fastigheten, drifver den till försäljning, men får själf ingenting med af köpeskillingen. Men för alla de andra som sitta i fastigheten, inteckningshafvare och nyttjanderättshafvare, rubbas ställningen helt och hållet. De göra förluster eller måste placera om sina lån. Allt detta till ingen nytta för den som föranledt det hela. Och härtill kommer ytterligare, att det icke är han själf, som får betala de ofta dryga kostnaderna för förfarandet, utan det är den siste inteckningshafvaren, hvars fordran endast delvis utgått ur köpeskillingen, som får betala auktionskostnaden i form af afdrag på sin inteckning. Det är naturligtvis icke tillfredsställande, att han, som har bättre rätt i fastigheten, som icke begärt förrättningen och som haft skada däraf, därtill skall betala kostnaderna för densamma.

Lag om ändring i vissa delar af utskottslagen m. m.

(Forts.)

Lag om ändring i vissa delar af utskönningslagen m. m.

(Forts.)

Dessa otillfredsställande förhållanden afhjälpas nu genom det nya förslaget. Detta innebär för det första den grundsatsen, att, då den vid auktionen bjudna köpeskillingen icke räcker till att gälda någon del af utmätningsborgenärens fordran, så får försäljning icke äga rum. Det första villkoret för att försäljning skall få ske är att den, som begär försäljningen, själf skall hafva någon nytta af den. Är så ej fallet saknar försäljningen mening och ändamål. Den andra grundsatsen är den, att om köpeskillingen betäcker någon del af utmätningsborgenärens fordran, så går fastigheten visserligen till försäljning, men alla de rättsägare, som ligga före utmätningsborgenären, bli lämnade orubbade. Penninginteckningar och intecknade nyttjanderättigheter kvarstå orubbade, och de förra afräknas å köpeskillingen.

För tillämpningen af nu angifna grundsatser förutsättes, att man redan vid auktionen kan bedöma samtliga fordringsbelopp och ordningen dem emellan. För detta ändamål är auktionsförrättaren skyldig att före eller vid auktionen uppgöra en borgenärsförteckning, d. v. s. en förteckning på alla de rättsägare, som finnas i fastigheten. Först upptagas deras fordringar, som ha bättre rätt än den, som sökt utmätning, så dennes fordran och därefter deras, som ha sämre rätt än utmätningsborgenären. Med ledning af denna förteckning kan sedan utan svårighet afgöras, huruvida den köpeskillning, som hjudes, kommer att betäcka någon del af utmätningsborgenärens fordran. Gör den det, så äger försäljningen rum, men gör den det icke, så avslutas förrättningen utan försäljning. I sådant fall får utmätningsborgenären själf betala kostnaderna för det misslyckade realisationsförsöket. Eljest utgår kostnaden ur fastigheten.

Genom dessa anordningar blir risken för inteckningshafvaren att nödgas mottaga likvid före förfallodagen eller att få inteckningen värdelös, därigenom att den faller utanför köpeskillingen, inskränkt till de fall, då auktion begärts af en inteckningshafvare, som har bättre rätt, eller af annan fordringsägare med bättre rätt i fastigheten. För sådana fall är det naturligtvis i sin ordning att inteckningshafvare med sämre rätt få vika för bättre rättsägares behof att ur fastigheten uttaga sina fordringar.

Dessa regler gälla äfven i konkurs. Enligt nu gällande regler skall i konkurs fastigheten alltid realiseras och frigöras från inteckningar. Nu blir det så, att syssломännen visserligen äro skyldiga att försöka genom auktion realisera fastigheten, men om vid auktionen icke hjudes så stort belopp, att samtliga inteckningar bli betäckta, så får försäljningen icke äga rum. Det är då konstateradt, att de oprioriterade borgenärerna icke ha någon nytta af fastighetens försäljning. Fastigheten har för dem då icke något värde. Tillräcklig anledning att rubba inteckningshafvarna, om dessa föredraga att stå kvar med sina inteckningar, föreligger då icke. På detta sätt kan det sålunda inträffa, att i en konkurs gäldenärens fastighet blir osäld. Men eftersom inteckningshafvarna ofta hafva intresse att

få fastigheten försäld för att kunna visa, i hvad mån deras i konkursen bevakade fordringar ej kunna utgå ur fastigheten, och därigenom få en måttstock för sin utdelning i konkursen ur gäldenärens öfriga egendom, så är det bestämdt, att de ha rätt att *ansluta sig till sysslomannens begäran om försäljning*. Och då inteckningshafvaren på det sättet förenar sig med konkursförvaltningen i dennas begäran om fastighetens försäljning, så får detta den verkan, att han kommer i samma ställning som en utmättningsborgenär, hvilket innebär, att om köpeskillingen förslår att täcka någon del af hans fordran, så kommer försäljningen till stånd. På grund af denna inteckningshafvarnas anslutningsrätt kommer sannolikt i de allra flesta konkurser fastigheten att bli försäld, och det blir endast i exceptionella undantagsfall, som den icke kommer att realiseras.

Det kommer sålunda enligt de föreslagna bestämmelserna att allt emellanåt inträffa, att en fastighet trots verkställd utmätning måste lämnas osäld. Det kan då tänkas två olika fall. Antingen att fastighetens afkastning icke räcker till att betala mer än räntorna å de inteckningar, som finnas där. Under sådana förhållanden har den icke något värde för de andra borgenärerna, och man kan då icke på något sätt tillgodogöra sig andra fordringar ur egendomen än de inteckningar, som redan finnas. Eller också kan det hända, att fastighetens afkastning lämnar öfverskott utöfver inteckningsräntorna, och då lämnas i förslaget den möjlighet till ytterligare exekution, att utmättningsborgenären kan begära att fastigheten ställes under *tvångsförvaltning*, hvilket går till på det sättet, att man går in till öfverexekutor, som förordnar en syssloman att ha förvaltningen om hand, uppbära fastighetens afkastning och därmed bestrida kostnaderna, betala inteckningsräntor samt redovisa öfverskottet till utmättningsborgenären. Denna tvångsförvaltning har sin egentliga betydelse vid fastighet i stad, där hyresinkomster finnas att uppbära och redovisa, och fastigheter på landet, som äro utarrenderade, där det finnes arrendeinkomst att uppbära och redovisa. Vid sådan jordbruksfastighet däremot, som icke är utarrenderad, får tvångsförvaltningen mycket ringa betydelse, därför att den, för hvars räkning tvångsförvaltningen äger rum, icke har några inventarier att sköta jordbruket med, och förhållandena i regel icke äro sådana, att inventarier kunna anskaffas. Undantagsvis kunna ju några inteckningshafvare slå sig tillsammans och inköpa inventarier samt därmed sköta förvaltningen, och äfvenså undantagsvis kan ju en eller annan granne åtaga sig sylssomanskapet och sköta egendomen med egna redskap. Men detta är rena undantagsfall, och därför kan i regel i fråga om jordbruksfastigheter, som icke äro utarrenderade, tvångsförvaltning icke tillämpas, utan där har utmättningsborgenären icke någon annan utväg än att begära fastighetsägaren i konkurs, och då får han göra nytt försök att realisera fastigheten och taga ut sin del af det öfverskottsvärde, som eventuellt

Lag om ändring i vissa delar af utteckningslagen m. m.
(Forts.)

Lag om ändring i vissa delar af utskönningslagen m. m.

(Forts.)

kan finnas. Finnes sådant, så blir i konkursen fastigheten i de flesta fall realiserad.

Den andra betydelsefulla nyheten, som genom dessa lagförslag infördes, ligger på inteckningsväsendets område och består i införandet af det s. k. *ägarehypoteket*. Enligt nu gällande bestämmelser är det så, att en senare inteckning i många fall kan flytta upp och antaga platsen helt eller delvis efter den föregående inteckningen. Jag tager som exempel en fastighet, hvori finnas två inteckningar efter hvarandra på 10,000 kronor hvardera. Då har ju den, som innehar den andra inteckningen, i själfva verket panträtt blott i den del af fastighetens värde, som öfverskjuter 10,000 kronor. Han får alltid sin utdelning vid exekutiv försäljning *efter* den första inteckningen. Fastighetsägaren kan lösa in den första inteckningen och släppa ut den igen. Men hittills har det varit så, att om vid exekutiv auktion den första inteckningen finnes i ägarens hand eller endast är belånad till en del, så utdelas å densamma i första fallet ingenting, och i det senare endast det belånade värdet. Den andra inteckningen flyttar i båda fallen upp och erhåller den utdelning, som under andra förhållanden skulle tillkommit första inteckningen. Detta innebär ett gynnande af innehafvaren af den andra inteckningen, som aldrig haft anledning beräkna, att han skulle få högre förmånsrätt än gravationsbeviset angifver. Och äfven alla de efterföljande inteckningarna flytta upp i tur och ordning. Detta gör, som sagdt, att vissa inteckningshafvare få utdelning, som eljest icke skulle hafva fått det. Det har framhållits, att särskildt vid konkurs detta förhållande innebär en orättvisa emot de oprioriterade borgenärerna, hvilka borde ha utdelning ur den del af fastigheten, som icke är belånad. Det är ju en ren tillfällighet, om en inteckning är belånad eller om den ligger inne hos fastighetsägaren, och sådant bör icke kunna inverka på efterföljande rättsinnehafvares förmånsrätt. Detta är nu i förslaget rättadt på det sättet, att vid exekutiv försäljning får fastighetsägaren utdelning för de inteckningar han har inne hos sig liksom för öfverskottet på inteckningar, som endast delvis belånats, samt för afbetalningar, som äro gjorda på belånade inteckningar. När han är i konkurs, kommer allt detta hans oprioriterade borgenärer till godo. Ägarehypoteket är en egendom, som liksom all annan egendom kan utmätas och i allmänhet också kommer att utmätas, så snart det visar sig, att ägarehypotek finnes. Och detta visar sig senast efter borgenärsförteckningens upprättande.

Att dessa bestämmelser om ägarehypotek i och för sig äro rättvisare än de nuvarande, synes vara obestridligt. Att de föreslagits nu i sammanhang med omläggningen af fastighetsexekutionen beror särskildt på, att det befunnits nödvändigt för att sätta vederbörande auktionsförrättare i stånd att upprätta en tillförlitlig borgenärsförteckning. Tager man bort ägarehypoteket, då måste auktionsförrättaren i och för borgenärsförteckningen taga reda på och skaffa sig upplysningar om i hvad mån inteckningar löpa ute, i hvad mån

de äro belånade och i hvad mån afbetalningar skett, för att kunna fixera de precisa beloppen af de fordringar, som skola utgå ur köpeskillingen, samt deras inbördes ordning. Allt detta blir nu onödigt. Han har bara att med ledning af gravationsbeviset upptaga inteckningarna, hvilka skola utgå med fulla beloppet, oafsedt om de äro utelöpande eller befinna sig i fastighetsägarens hand.

Den tredje förändring, som dessa lagförslag innebära, är icke en *systemförändring*, men är icke desto mindre af stor vikt, särskildt för fastighetskrediten. Det är nämligen bestämmelser, som möjliggöra, att gravationsbevisen hädanefter komma att på ett helt annat och tillförlitligare sätt afspegla inteckningsförhållandena vid fastigheter. Det kommer att lämnas till inskrifningsdomaren uppgifter om hvarje förändring beträffande en fastighet och däri fastställda inteckningar: då ägaren råkar i konkurs, när exekutivt förfarande börjar och när det slutar, och angående öfriga förhållanden, som inverka på inteckningarnas giltighet och värde. Gravationsbevisen upptaga nu ofta inteckningar, som gått förlorade vid exekutiv auktion, och som äro ogiltiga, såsom fortfarande gällande. Där finnas vidare uppgifter om påbörjad exekutivt förfarande, hvilka uppgifter kvarstå äfven sedan de anmärkta åtgärderna gått tillbaka och förlorat sin betydelse, hvilket ger en oriktig bild af fastighetens förhållanden. Allt detta kommer nu att undanröjas, så att gravationsbevisen hädanefter komma att lämna en helt annan och säkrare ledning för bedömandet af fastighetens gravationer.

De föreslagna bestämmelserna komma alltså att medföra större rättvisa mellan de olika rättsägarna i en fastighet, större trygghet och säkerhet för inteckningshafvaren och därmed ett främjande af fastighetskrediten samt i det hela en anordning af fastighetsexekutionen efter rationellare grunder än hittills. På samma ståndpunkt, som Sverige för närvarande står i fråga om exekutivt förfarande, ha de flesta länder stått förut, men denna ståndpunkt är öfvergifven i så godt som alla länder. Endast Sverige står ännu kvar, men genom att antaga dessa lagförslag skall äfven vårt land få ett modernt exekutionsväsen.

Vidare anfördes ej. Den föredragna paragrafen godkändes.

4, 13, 22, 28, 48, 52, 62, 63, 71, 74, 79—82, 85—90 §§.

Godkändes.

91 §.

Sedan paragrafen föredragits, yttrade:

Herr Persson i Norrköping: Herr talman, mina herrar! Som herrarna finna, har jag reserverat mig vid detta betänkande angående

Lag om ändring i vissa delar af utsökningsslagen m. m.
(Forts.)

bestämmelserna i §§ 91, 101, 140, 141 och 142. Jag har ansett, att de i dessa paragrafer gifna bestämmelserna därom, att vid exekutiv auktion det skall annonseras i allmänna tidningarna tre gånger, böra ändras därhän, att det blott skall behöfva annonseras *en* gång. Med »allmänna tidningarna» menar man ju Posttidningen, och jag undrar, hur många af herrarna här i kammaren det är, som öfver hufvud taget läsa Posttidningen och kungörelserna däri. Posttidningens upplaga är väl den minsta, som någon tidning har här i landet. Den uppgifves vara 900 à 1,000 exemplar. Men ändå skall det annonseras där om dessa auktioner tre gånger för hvarje särskildt förfarande. Dessa annonskostnader springa gifvetvis upp till rätt väsentliga och i hvarje fall icke alldeles oväsentliga belopp, hvilket fördyrar kostnaderna för dem, som begära dessa exekutiva förrättningar. Det bör väl vara rätt onödigt att kasta ut dessa pengar i fortsättningen. De, som ha något intresse af dessa kungörelser, bankbolag och andra dylika institutioner samt myndigheter, studera nog Posttidningens annonsspalter så noga, att de observera annonserna, om de stå där blott en gång. Den stora allmänheten, som jämväl kan anses vara i andra hand spekulant vid exekutiva auktioner, läser icke alls Posttidningen, så att för den kan man underlåta att annonsera i nämnda tidning.

I den stora hög af utlåtanden från myndigheter och andra, som legat till lagutskottets studerande vid behandlingen af detta synnerligen omfattande lagförslag, funnos äfven utlåtanden från magistraten i Norrköping och från länsstyrelsen i Östergötland, och dessa båda myndigheter föreslogo just, att man skulle förändra denna bestämmelse i så måtto, att auktionskungörelser icke skulle behöfva införas tre gånger.

I förevarande paragraf är det synnerligen lätt att göra en ändring i berörda hänseende. Paragrafen lyder i denna del sålunda: »Skall fartyg eller gods i fartyg säljas, varde kungörelsen om försäljningen jämväl införd i allmänna tidningarna tre gånger, sista gången minst fjorton dagar före auktionen.»

Man stryker orden »tre gånger» och »sista gången» så är den saken afhjälpt. Det står då icke i lagen, att det skall vara tre gånger, men det är ej heller föreskrifvet, att det skall absolut vara blott en gång, som annonsen införes.

De båda nämnda myndigheterna från Östergötland, eller åtminstone en af dem, hade därjämte föreslagit, att dessa annonser skulle införas på två särskilda dagar i månaden. Därigenom skulle vederbörande, som måste hålla reda på dessa annonser, behöfva skaffa sig endast 24 nummer om året af Posttidningen; och på det sättet hade de allting klart.

Då frågan behandlades i lagutskottet, väcktes af en ledamot af Första kammaren ett förslag just i den riktning jag förordar i min reservation, och detta förslag samlade också vid den första behandlingen af förevarande paragraf majoritet inom utskottet. Men

vid den andra omröstning, som sedermera vidtogs, hade denna majoritet förändrats, så att den blef minoritet, om också blott med en röst. Och när justeringen till slut ägde rum, blef det endast en reservant för det förslag, som ursprungligen haft majoritet inom utskottet. Huruvida nu de öfriga ansågo, att de borde bättra sig och omvända sig — om detta skulle vara någon särskild förtjänst — eller om de ansågo, att ifrågavarande bestämmelse var af så ringa betydelse, att ingenting behöfde göras, vill jag låta vara osagdt. Det förslag, som en gång haft majoritet i utskottet, kom emellertid bort. Nu torde emellertid de flesta, som äro hemmastadda på ifrågavarande område, vara ense med mig därom, att det är tillräckligt att införa dessa annonser en gång i Posttidningen.

De skäl, man hufvudsakligen anfört mot förslaget, äro, att man skulle behöfva göra en motsvarande ändring äfven i öfriga lagar. Här finnas två vägar att gå. Antingen att Riksdagen beslutar att ändra den nuvarande lydelsen af denna onödiga, dyrbara bestämmelse i de nya lagar, som efter hand föreligga till behandling, eller att det vid ett kommande tillfälle väckes förslag från Kungl. Maj:t eller från någon medlem af Riksdagen motionsvis, att bestämmelsen om tre gångers annonsering skall borttagas i alla de lagar, där den förekommer. Jag anser för min del, att den väg, som jag förordade, nämligen att man vid hvarje lag, som förekommer till behandling inom Riksdagen, borttager tregångersannonseringen, är lika bra, och därför tillåter jag mig, herr talman, att yrka bifall till min reservation.

Häri instämde herr *Lindhagen*.

Herr Widén: Herr talman, mina herrar! Det förhåller sig så, som den siste talaren sade, att yrkandet om att annonsering i Posttidningen skall ske blott en gång hade mycket stora sympatier i lagutskottet, och att det vid fattande af provisoriskt beslut lyckades vinna en om också obetydlig majoritet; detta naturligtvis därför, att det icke finnes något i sak att erinra mot att annonsering i Posttidningen sker blott en gång. Det är nog tillräckligt på detta område liksom på en hel del andra områden; men hvarför lagutskottet icke slutligen gick med på detta förslag, var af det skälet, att det borde göras enahanda ändring äfven på en del andra områden, som stå detta mycket nära, om det skulle ändras här. Jag har icke varit i tillfälle att gå igenom utskönningslagen fullständigt i detta hänseende, men jag är icke säker på, huruvida icke konsekvensen skulle fordra ändring i detta afseende äfven på andra ställen i utskönningslagen än de, som nu föreligga till föremål för kammarens beslut.

Ett annat skäl, som anfördes mot reservantens förslag, var också, att en utredning lär vara igångsatt angående kungörelse-

Lag om ändring i vissa delar af utskönningslagen m. m.
(Forts.)

Lag om ändring i vissa delar af utskökningslagen
m. m.
(Forts.)

förfarandet i sin helhet, och att man torde hafva att motse ett generellt förslag i detta hänseende.

Som sagdt, jag tror knappast, att någon i utskottet haft några sakskalet att hålla på tregångersannonseringen uti Posttidningen eller då det här blott gällde en ändring af vissa, låt vara rätt många, paragrafer af utskökningslagen och man alltså icke var i tillfälle att göra ändring på alla ställen, där konsekvenserna fordrade det, stannar man vid att icke göra någon ändring alls. Första kammaren har ännu icke behandlat detta ärende, hvarför man ej vet, hur den kommer att besluta, men det är högst sannolikt, att Första kammaren kommer att antaga utskottets förslag, och då kan jag icke förstå annat, än att, om här reservationen bifalles, Andra kammaren sedermera får biträda Första kammarens beslut. Då Första kammaren i sådant fall står på status quo, lär man icke kunna komma till annat resultat.

På grund af de utaf mig nu anförda rent formella och lämplighetsskäl skall jag be att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Härmed var öfverläggningen slutad. I öfverensstämmelse med de därunder gjorda yrkandena framställde herr talmannen propositioner först på godkännande af paragrafen oförändrad och vidare på godkännande af paragrafen med den af herr Persson i Norrköping föreslagna ändring däri; och fann herr talmannen den sistnämnda propositionen vara med öfvervägande ja besvarad. Votering begärdes likväl af herr Widén, i anledning hvaraf nu uppsattes, justerades och anslogs följande voteringsproposition:

Den, som vill, att kammaren godkänner 91 § i förevarande förslag till lag om ändring i vissa delar af utskökningslagen med den af herr Persson i Norrköping föreslagna ändring däri, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren godkänt berörda § oförändrad.

Sedan herr vice talmannen nu åter öfvertagit ledningen af kammarens förhandlingar, ägde omröstningen rum; och utföll densamma med 97 ja mot 96 nej, hvadan kammaren godkänt paragrafen med den af herr Persson i Norrköping föreslagna ändring däri.

92--100 §§.

Godkändes.

101 §.

Paragrafen föredrogs, hvarvid

Herr Persson i Norrköping yttrade: Herr talman! I konsekvens med det förut fattade beslutet yrkar jag bifall äfven till min reservation vid 101 §. Med denna är det precis samma förhållande som med den paragraf, hvarom vi just nyss beslöto.

Vidare anfördes ej. Herr vice talmannen gaf propositioner först på godkännande af utskottets förslag till paragrafens lydelse samt vidare på godkännande af nämnda lydelse med den af herr Persson i Norrköping föreslagna ändring däri. Och fattade kammaren beslut i enlighet med innehållet i sistnämnda proposition.

Sedan herr talmannen återkommit, föredrogos och godkändes 102—136 §§; *öfverskriften till 89—136 §§ samt 137—139 §§.*

Efter föredragning af 140 § yttrade

Herr Persson i Norrköping: Herr talman! I konsekvens med förut fattade beslut yrkar jag bifall till min reservation äfven vid förevarande paragraf, och med herr talmannens tillåtelse ber jag att redan nu få göra samma yrkande beträffande de nästföljande paragraferna, 141 och 142.

Vidare anfördes ej. Sedan herr talmannen framställt propositioner dels på godkännande af utskottets förslag till lydelse af paragrafen, dels ock på godkännande af nämnda lydelse med den ändring, som föreslagits af herr Persson i Norrköping i hans vid utlåtandet fogade reservation, godkände kammaren den senare lydelsen.

141 §.

Efter af herr talmannen gifna propositioner i ämnet godkände kammaren paragrafen med den ändring, som föreslagits i den af herr Persson i Norrköping afgifna, vid utlåtandet fogade reservationen.

142 §.

Sedan herr talmannen framställt propositioner i ämnet, godkände kammaren den lydelse af paragrafen, som föreslagits i herr Perssons i Norrköping vid utlåtandet fogade reservation.

Lag om ändring i vissa delar af utskottningsslagen m. m.

(Forts.)

Lag om ändring i vissa delar af utsökningslagen m. m.
(Forts.)

143—230 §§ med öfverskrifter; slutstadgandet; lagförslagets ingress och rubrik.

Godkändes.

Det under 2:o) upptagna lagförslaget.

Godkändes.

Förslaget till lag om ändring i vissa delar af förordningen den 16 juni 1875 angående inteckning i fast egendom.

15, 18—25 §§.

Godkändes.

26 §.

För paragrafen var, i öfverensstämmelse med Kungl. Maj:ts förslag, af utskottet föreslagen följande lydelse:

Har fastighetsägaren gjort afbetalning å intecknad belopp, vare inteckningshafvaren, där ej annat förbehåll skett, pliktig att på begäran af fastighetsägaren och mot förskott af nödig kostnad uppvisa inteckningshandlingen vid rätten för afbetalningens antecknande i inteckningsprotokollet; skoland, när sådant sker, ej mindre i protokollet anmärkas, att handlingen ej vidare medför inteckningsrätt för afbetalade beloppet, än äfven handlingen förses med bevis därom.

Uppvisande, hvarom nu är sagdt, må ock ske vid annan underrätt. Den rätt låte, då sådant sker, i sitt inteckningsprotokoll korteligen anteckna hvad inteckningshandlingen innehåller med dag och årtal, då den utgafs, af hvilken rätt inteckningen är beviljad, när och under hvilken paragraf i protokollet det skedde, och när inteckningen förnyades, nedsattes eller annorledes förändrades, om det skett; teckne ock å handlingen bevis, som ofvan är sagdt. Sedan göre fastighetsägaren om uppvisandet anmälan hos rätten i den ort, där egendomen ligger, för antecknande i dess inteckningsprotokoll och ingifve tillika den andra rättens protokoll i ärendet.

Sedan anteckning om afskrifning, efter ty nu är sagdt, skett i inteckningsprotokollet, må, där fastighetsägaren det äskar och tillika ingifver handling innefattande medgifvande, som i 1 § sägs, inteckning till belopp motsvarande hvad sålunda afskrifvits meddelas att gälla med förmånsrätt näst efter inteckningshafvarens återstående fordran; vare ock fastighetsägaren öppet att utan inteckningshandlingens företeende få inteckningen dödad till belopp motsvarande hvad som afskrifvits.

Sedan paragrafen föredragits, lämnades på begäran ordet till

Herr Zetterstrand, som yttrade: Herr talman, mina herrar! Det nu föreliggande lagförslaget är af mycket vidlyftig beskaffenhet och kommer nog att medföra rätt stora svårigheter i tillämpningen såväl för de dömande myndigheterna som för exekutionsmyndigheterna. Men jag tror, att vi i alla fall med nöje skola underkasta oss dessa svårigheter, då vi väl litet hvar ha klart för oss, att förslagen innefatta en del mycket goda reformer och afhjälpa en hel del missförhållanden, som under årens lopp iakttagits på olika håll. Detta omdöme gäller om dessa lagförslags innehåll i deras helhet, med undantag just för den paragraf, som nu är före. Bestämmelserna i denna paragraf anser jag för min del vara synnerligen farliga. Jag tror, att denna paragraf i sin tillämpning kan komma att medföra mycket stora förluster för litet hvar. Denna paragraf innehåller nämligen en fallgrop, som är så väl gillrad, att jag tror, att en mycket stor del af landets befolkning kommer att falla i densamma, om detta förslag antages i det skick det här föreligger. Det är nu mycket svårt att vid ett tillfälle sådant som detta ge sig in på en juridisk fråga, och jag tror, att det bästa är att här ta ett exempel, så att herrarna litet hvar kunna inse, hvilka betänkligheter, som jag i detta fall hyser. Vi utgå från den förutsättningen, att jag äger en fastighet, som är värd 15,000 kronor. I denna fastighet har jag endast en inteckning på 10,000 kronor. Under årens lopp afbetalar jag på denna inteckning succesive inalles 7,000 kronor. Vid den tidpunkten, då detta skett, råkar jag i ekonomiska svårigheter och behöfver skaffa mig penningar; om jag då icke är nogräknad om det sätt, hvarpå jag tänker förskaffa mig desamma, hur kan jag då gå till väga? Jo, jag tror, att jag med ledning af denna paragraf har möjlighet att skaffa penningar på ett sätt, som kan förorsaka svåra förluster för andra. Jag gör då så, att jag går till domstolen och begär, att anteckning måtte ske om afskrifning af dessa 7,000 kronor, som jag har betalt på inteckningen. Då skall, enligt hvad det säges i denna paragraf, anteckning ske i inteckningsprotokollet om afbetalning, d. v. s. om att dessa 7,000 kronor äro afbetalda. Vidare skall det anmärkas, att handlingen ej vidare medför inteckningsrätt för afbetalade beloppet eller dessa 7,000 kronor. Dessa anteckningar skola göras i inteckningsprotokollet, men då skola naturligtvis också sedan motsvarande anteckningar göras i fastighetsboken, och sedermera skall också gravationsbevis utfärdas i enlighet därmed. Detta gravationsbevis, som jag då samtidigt begär, kommer således att innehålla, att min fastighet graveras blott af en inteckning å 10,000 kronor, samt att anteckning skett i inteckningsprotokollet om afbetalning på 7,000 kronor och att handlingen ej vidare medför inteckningsrätt för dessa 7,000 kronor. Jag vill då fråga, hur många människor i Sverige det är — jag frånser de rent juridiskt bildade — som, när de få detta gravationsbevis i sin hand, icke få det intrycket, att fastigheten blott

Lag om ändring i vissa delar af utskönningslagen m. m.

(Forts.)

Lag om ändring i vissa delar af utskönningslagen m. m.

(Forts.)

besväras af ett belopp å 3,000 kronor. Jag anser det vara en gifven sak, att menige man skall tolka lagen på detta sätt. När jag sedan fått detta gravationsbevis, går jag till en person, som jag tänker lura, och säger: var god och låna mig 10,000 kronor mot ny inteckning i min fastighet. Här skall du få se, att den är nu blott intecknad för 3,000 kronor. Personen i fråga faller för detta och lånar mig 10,000 kronor och får denna andra inteckning å 10,000 kronor samt lefver sedan i den föreställningen, att det blott är 3,000 kronor, som ligga före hans inteckning och att den således ligger inom 13,000 kronor, och som fastigheten är värd 15,000 kronor, är han icke det minsta rädd för någon förlust. Men hvad inträffar? Jo, med stöd af 3 mom. i denna § 26 går jag sedan till domstolen, och under hänvisning till, att jag fått anteckning om afskrifning af 7,000 kronor på min förra inteckning, ber jag att få ny inteckning till ett belopp, motsvarande hvad sålunda afskrifvits, och denna skall då meddelas att gälla med förmånsrätt näst efter förste inteckningshafvarens återstående fordran, d. v. s. endast efter de 3,000 kronor, som ännu ej blifvit betalda å första inteckningen. Jag får då således en ny inteckning på 7,000 kronor. Om jag så begär ett gravationsbevis, hvad kommer detta då att innehålla? Jo, att fastigheten besväras af en inteckning å 3,000 kronor och vidare af den inteckning, som jag nu senast skaffade mig å 7,000 kronor, och sedan slutligen af den inteckning å 10,000 kronor, som jag lurat mig till. Den person, som hjälpte mig, får sålunda en inteckning, som ligger inom 20,000 kronor, i stället för, såsom han trodde, inom 13,000 kronor. Han har uppenbarligen blifvit lurad, och detta på grund af, att han icke kan läsa gravationsbeviset annorlunda, än jag här nämnde. Det står ju nämligen i detta gravationsbevis, att fastigheten endast besväras af en inteckning på 10,000, men att afbetalning skett å 7,000 kronor och att handlingen ej vidare medför inteckningsrätt för dessa 7,000 kronor. Det är ju ej underligt, att han blifvit lurad.

Hur skall detta kunna afhjälpas? Jo, genom att vi bibehålla våra gamla föreskrifter i detta fall och sålunda icke tillåta anteckning om afskrifning, såframt den icke samtidigt åtföljes af en anteckning om partiellt dödande af den gamla inteckningen och eventuellt beviljande af ny inteckning. När jag alltså begär hos domstolen att få anteckning gjord om afskrifning af dessa 7,000 kronor, så bör, enligt mitt förmenande, domstolen icke medgifva sådan anteckning på andra villkor, än att jag samtidigt begär att få den gamla inteckningen å 10,000 kronor dödad för motsvarande belopp och i dess ställe om så önskas en ny inteckning å de 7,000 kronorna beviljad. Då är det ärligt spel, men om det andra sättet kan man säga, att det kan leda till att man lurar allmänheten, och jag anser därför förslaget i denna del vara ytterst farligt.

Nu skulle jag naturligtvis egentligen ha väckt en motion om denna sak, men jag hanna gifvetvis icke att, såsom därför erfordrades, genomläsa hela denna proposition före motionstidens slut. Jag gjorde

emellertid flera medlemmar inom lagutskottet uppmärksamma på denna sak, men den har ändå icke berörts i lagutskottets utlåtande, och så djärf är jag icke, att jag vågar begära, att man nu skall kunna få en ändring till stånd. Jag vill därför nu icke göra något yrkande i sådan riktning, men jag har ansett det vara af mycket stor vikt, att denna omständighet nu blifvit alldeles särskildt påpekad, ty om paragrafen kommer att antagas och blifva gällande i nu föreslaget skick, skall utan tvifvel denna bestämmelse komma att medföra mycket trassel för den stora allmänheten. Jag hade därför tänkt mig saken så, att när denna lag icke skall träda i kraft förrän den 1 januari 1914, så ha vi ju nästa år på oss för att då få en ändring i denna paragraf. Är det så, att min mening här vinner understöd, kan jag icke tänka mig annat, än att frågan skall tagas upp från regeringshåll och att således denna paragraf blir omarbetad i tid, och då har ju ingen skada skett, ty då kommer, när denna lag år 1914 träder i kraft, denna eventuellt nya paragraf 26 att tillämpas. Men om vi icke nu vid detta tillfälle markera vår mening i detta fall, kommer naturligtvis lagutskottet att nästa gång, om en framställning om ändring härvidlag sker, helt enkelt säga, att som lagen är antagen i fjol och ännu icke träd i kraft, kan det ju icke komma i fråga att nu göra en ändring i densamma. Det är för att förebygga något sådant, som jag anser det vara af en alldeles ofantlig vikt och betydelse, att denna synpunkt nu bestämdt markeras, och jag har därför ansett mig rent af skyldig att påpeka det farliga i denna bestämmelse.

Lag om ändring i vissa delar af utsökningslagen m. m.
(Forts.)

Häri instämde herrar *Åkerman, Kronlund, Magnusson i Tumhult, Söderberg i Hobborn, Bogren, Persson i Stallerhult, Juhlin, Nilsson i Linnås, Engqvist, Andersson i Höckerum, Andersson i Hägelåkra, Isaksson, Andersson i Fallsberg, Henricson i Karlslund, von Hofsten, Sjöberg i Sköfde, Karlson i Västtomten, Andersson i Milsmaden och Ödman.*

Vidare anförde:

Herr Petersson i Lidingö villastad: Herr talman, mina herrar! Den siste talarens framställning af förhållandena i nu ifrågavarande fall tyckes ju tala ganska kraftigt för en ändring af denna paragraf. Jag vill dock säga några ord för att bemöta hvad han yttrade.

Hans anmärkning grundade sig därpå, att allmänheten icke skulle få klart för sig betydelsen af den omläggning af in-teckningsförhållandena, som inträder genom lagen. Ja, det kan ju vara sant, att en eller annan, som lefver under de gamla föreställningarna om in-teckningar och deras inbördes förmånsrätt, möjligtvis skulle under någon öfvergångstid kunna falla på den tanken att bevilja lån mot sådan in-teckning, som herr Zetterstrand talade om. Men något sådant kommer förvisso icke att ske, så snart de nya prin-

Lag om ändring i vissa delar af utskötningslagen
m. m.

(Forts.)

ciperna hunnit genomtränga den stora allmänheten och man får klart för sig, hvad de nu föreslagna lagparagraferna betyda.

Hvilka äro då de nya principerna? Jo, mina herrar, först och främst den, att genom de olika inteckningarna fastighetens värde uppdelas i lika många delar, och hvar och en af dem svarar mot en inteckning, och vidare den, att hvarje inteckning så att säga disponerar hela det värde, som den för sin del en gång fått ur fastigheten, utan afseende på huru de föregående inteckningarna äro beskaffade eller kunna förändras. Om således, för att hålla mig till det exempel, som den föregående ärade talaren framförde, en inteckning lyder å 10,000 kronor, men å densamma afbetalats 7,000 kronor samt detta antecknats på sätt här säges, kommer denna inteckning i alla händelser att disponera 10,000 kronor af fastighetens värde, ända till dess att densamma blir dödad i afseende å de 7,000 kronor, som afbetalats. Alltså kommer hädanefter hvar och en, som tar en efterliggande inteckning — äfven om han i fastighetsboken ser, att å en föregående inteckning så och så mycket afbetalats — att få räkna med att hela det belopp, hvarå den föregående inteckningen lyder, dock skall gå ut, innan han kan få någonting för sin efterliggande inteckning. Jag förstår mycket väl, att det kan bli åtskilliga svårigheter, innan dessa förhållanden så ingå i det allmänna folkmedvetandet, att icke en eller annan lefver kvar i de gamla föreställningarna och på grund däraf kan göra sig skyldig till ett olyckligt misstag. Men jag är lifligt öfvertygad om, att det icke skall dröja länge, förrän allmänheten blir så bekant med dessa nya förhållanden, att något sådant, som herr Zetterstrand talade om, icke behöfver befaras. För öfrigt vill jag säga, att hvad han befarade kan ju inträffa redan med de bestämmelser, som nu finnas. Om nämligen å en inteckning, som lyder å 10,000 kronor, afbetalats 7,000 kronor, kan ju redan nu en efterföljande inteckningsägare, som ser, att å den första inteckningen afbetalats detta belopp, tänka som så: ja, här gå ju icke ut mer än 3,000 kronor ur fastigheten, och därför kan jag lugnt belåna en efterliggande inteckning. Men hvilket ögonblick som helst kan fastighetsägaren betala in de återstående 3,000 kronorna och sedan belåna den första inteckningen på nytt till hela dess belopp och med samma förmånsrätt som förut. Den efterliggande inteckningen blir då försämrad alldeles på samma sätt som i det fall, herr Zetterstrand här anförde. Jag tror, att det mycket snart kommer att gå in i allmänna medvetandet, att en anteckning om gjord afbetalning i gravationsbevis och i inteckningsprotokollet icke betyder, att en senare inteckning därigenom fått en fördelaktigare ställning, utan blott att fastighetsägaren är berättigad att, om han så vill, disponera det värde, som motsvarar det inbetalta beloppet och därå få ett särskildt papper. Så länge inteckningen i fråga icke är dödad i afseende å belopp, som afbetalats, vet enhvar

efterföljande inteckningsägare, att han har att räkna med det ursprungligen intecknade beloppet såsom liggande före hans inteckning.

Jag kan således icke finna det vara berättigadt att redan nu framkomma med kraf om ändringar i denna paragraf. — Att det uppstår vissa svårigheter vid öfvergången ifrån det system och det föreställningssätt, som vi nu ha, till det, som instämmer med denna lag, när den en gång träder i kraft, det kan jag mycket väl inse, men något sätt att i lagen afhjälpa detta finnes verkligen icke. Vill man dessa nya principers införande, då får man äfven taga konsekvenserna däraf och icke ordna så, som den ärade talaren ville ha det, nämligen att en anteckning om gjord afbetalning icke skulle tillåtas i annat fall, än när man samtidigt dödar inteckningen i afseende å det belopp, som inbetalats eller uttager ny inteckningshandling å samma inbetalta belopp. Man kan ju visserligen gå så till väga, men det strider, som sagdt, alldeles emot de principer, på hvilka lagen är byggd. Jag kan icke heller finna, att man vinner något därmed, så snart man blott håller fast vid, att en inteckning å t. ex. 10,000 kronor betyder 10,000 kronor i fastighetens kapitalvärde intill den stund, då inteckningen varder till större eller mindre del dödad.

Lag om ändring i vissa delar af utskönningslagen m. m.
(Forts.)

Herr Zetterstrand: Herr talman, mina herrar! Den föregående ärade talaren sade, att det icke skulle dröja länge, förrän den stora allmänheten satte sig in i de nya principer, som ligga till grund för detta lagförslag. Kan man verkligen våga antaga, att den stora allmänheten skall kunna sätta sig in i dessa principer? Jag undrar, om ens flertalet af denna kammars ledamöter förr än nu i någon mån satt sig in i dessa principer.

Nu sade den föregående talaren, att det redan nu förefinnes samma anledning till farhågor i detta fall, som jag anser denna nya lag medföra. Ja, det kan nog vara riktigt, och det har jag äfven sett exempel på, men det har då likväl mera varit långifvarnes eget fel. Det har mer än en gång inträffat fall, som varit likartade med det af mig omnämnda, i det att en fastighet varit belastad med inteckning å 10,000 kronor och 7,000 kronor afbetalats och sedan den bedräglige fastighetsägaren kommit till en långifvare och sagt: här ser du, att 7,000 kronor äro afbetalda; nu kan du taga en ny inteckning, ty det är ju blott 3,000 kronor kvar på den första. Det har funnits personer, som verkligen låtit lura sig af detta lockbete, fastän det varit ganska groft utlagdt. Men jag undrar dock, om icke ofantligt många flera skola låta lura sig af dessa nya principer, då de komma till uttryck på sätt, som här är föreslaget. Nu kommer icke fastighetsägaren längre att säga: du ser, att här är afbetaldt så och så mycket; utan han kommer i stället att säga: här skall du få se, att det i gravationsbeviset är antecknad, att det skett en afbetalning å 7,000 kronor och att handlingen ej vidare medför inteckningsrätt för dessa 7,000 kronor. Jag vill se den allmogeman, som då icke skulle tro, att fastigheten

Lag om ändring i vissa delar af utsökningslagen m. m.

(Forts.)

blott är in-tecknad till 3,000 kronor, när man sålunda trott sig hafva fått offentlig myndighets intyg därpå. Och hvad skola dessa, som blifva lurade, säga om oss, som utfärda ett sådant gravationsbevis? De skola gifvetvis komma till oss och fråga: huru kan ni utfärda ett sådant gravationsbevis, när fastigheten i själfva verket graveras af en in-teckning å 10,000 kronor, hur kan ni då i alla fall säga, att en afbetalning skett å 7,000 kronor och att handlingen ej längre medför in-teckningsrätt för dessa 7,000 kronor? Tro herrarna, att dessa nya principer verkligen skola komma att ingå i det allmänna rättsmedvetandet? Jag tror för min del, att de äro så i strid mot detsamma, att så icke kommer att ske åtminstone på många år. Utgår man ifrån, att Sveriges alla invånare vore jurister och läste denna lag riktigt och ordentligt, då vore kanske ett sådant antagande på sin plats, men lyckligtvis äro icke Sveriges alla inbyggare jurister, utan det finns äfven många andra innebyggare här i landet.

Herr Petersson i Lidingö villastad: Hvad den frågan beträffar, huruvida man kan tänka sig, att allmänheten snart skall få klart för sig innebörden af de nya bestämmelserna, får jag verkligen säga, att jag för min del icke har en sådan pessimistisk syn på tingen, som herr Zetterstrand gaf uttryck åt. Det lär väl fortfarande blifva så, som det för närvarande helt visst är, nämligen att in-teckningarna till stor del komma att belånas i banker, och bankerna och deras ombudsmän ha naturligtvis mycket väl reda på den nya lagen. För hvar in-teckning, som på detta sätt belånas i en bank, får in-teckningsägaren genom banken reda på, huru det ställer sig efter de nya bestämmelserna, och sedan sprides detta ut i hans hemort. De, som skulle kunna blifva bedragna på sätt, här nämnts, vore alltså enskilda långifvare, men dessa äro i vår tid kanske icke så synnerligen många, och för öfrigt få äfven de mycket snart reda på förhållandena.

Den ärade talaren frågade vidare, huru gravationsbeviset skulle se ut. Jo, där skall fortfarande stå, att det finnes en bottenin-teckning å t. ex. 10,000 kronor jämte anteckning om, att, enligt hvad fastighetsägaren styrkt, å denna in-teckning inbetalats ett så och så stort belopp. Då frågar man, när man ser ett sådant gravationsbevis: hvad betyder det, att här står, att fastigheten är in-tecknad till 10,000 kronor och att 7,000 kronor därå äro afbetalade, och så tager man reda på detta och får veta, att in-teckningen fortfarande afer 10,000 kronor och att fastighetsägaren, när han vill, kan använda densamma eller en ny in-teckningshandling, som uttagits å den inbetalta summan såsom hypotek för lån intill in-teckningens hela ursprungliga belopp.

Jag har således icke alls den pessimistiska syn på denna sak, som herr Zetterstrand har.

Sedan öfverläggningen härmed förklarats afslutad, blef paragrafen af kammaren godkänd.

27, 30, 32, 33—38, 44, 45, 52, 54—56 och 61 §§; lagförslagets *Lag om ändring i vissa delar af utsökningslagen m. m.*
 ingress och rubrik.

Godkändes.

De under 4:o)—15:o) upptagna lagförslagen.

Godkändes.

Utskottets hemställan i *punkten A)* förklarades vara besvarad genom kammarens i fråga om de särskilda lagförslagen fattade beslut.

Förslaget till lag om ändrad lydelse af 154 och 156 §§ utsökningslagen.

Godkändes.

Utskottets hemställan i *punkten B)* förklarades härmed vara besvarad.

Förslaget till lag om ändrad lydelse af 88 § utsökningslagen.

Godkändes.

Utskottets hemställan i *punkten C)* förklarades härigenom vara besvarad.

§ 12.

Härefter förelåg till afgörande Andra kammarens fjärde tillfälliga utskotts utlåtande, nr 7, angående herrar Perssons i Norrköping och Larssons i Västerås motion, nr 250, om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående sådan planläggning af statens och kommunernas arbeten, att periodisk arbetslöshet motarbetas, m. m.

Angående motarbetande af periodisk arbetslöshet m. m.

I anslutning till en inom Andra kammaren af herrar Persson i Norrköping och Larsson i Västerås väckt motion, nr 250, hemställde utskottet, att Andra kammaren ville för sin del besluta, att Riksdagen i skrifvelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla, det Kungl. Maj:t täcktes låta utreda,

dels huruvida och på hvad sätt statens och kommunernas arbeten måtte utföras enligt sådan planläggning, att arbete kunde beredas största möjliga antal arbetare under tider och perioder, då den privata företagsamheten vore inskränkt och till följd däraf större arbetslöshet uppstode;

Angående
motarbetande
af periodisk
arbetslöshet
m. m.
(Forts.)

dels i hvad mån den mera permanenta arbetslösheten kunde undanröjas genom anordnande af särskilda allmänna arbeten, afseende ett bättre tillvaratagande af statens naturtillgångar, såsom skogar, vattenkraft, odlingsbara myrmarker m. m., samt vidtaga de åtgärder, hvartill utredningen gäfvade anledning, och, i den mån Riksdagens medverkan kräfdes, förelägga den samma förslag i ärendet.

Reservation var likväl afgifven af herr Nilsson i Linnås, som föreslagit, att andra punkten af förevarande utlåtande icke måtte till någon Andra kammarens åtgärd föranleda.

Sedan utskottets hemställan upplästs, yttrade

Herr Nilsson i Linnås: Herr talman! Som synes af föreliggande utskottsutlåtande, har jag icke kunnat biträda utskottets majoritet beträffande utlåtandet i dess andra punkt. I motionen såväl som i utskottets utlåtande häfdas önskvärdheten af en utredning i hvad mån den mera permanenta arbetslösheten må kunna undanröjas genom anordnande af särskilda allmänna arbeten, afseende ett bättre tillvaratagande af statens naturtillgångar, såsom skogar, vattenkraft, odlingsbara myrmarker m. m. När man läser motiveringen till utskottets utlåtande i den sista delen, så kan man ju få den uppfattningen, att utskottet menar, att dessa arbeten endast skulle verkställas för att åstadkomma ett bättre ekonomiskt resultat af statens skogar m. m. När utskottet gjort ett sådant uttalande, borde man väl hoppas, att det menar, att utredningen endast bör gå i denna riktning, men af motionärens framställning framgår enligt mitt förmenande tydligt, att hufvudändamålet med motionen är att skaffa mera stadigvarande arbete åt landets arbetande befolkning. Jag är också af den uppfattningen, att man bör göra hvad man kan för att skapa så mycket arbetstillfällen som möjligt, men det duger icke att åstadkomma detta arbete endast eller hufvudsakligen för arbetets skull, utan man måste i första hand taga den ekonomiska sidan af saken i beaktande: då kommer mera arbetstillfälle att växa fram rent automatiskt på grund af den fortskridande utvecklingen. Därvid framställer sig osökt den frågan, om en utredning af det slag, som här föreslagits, verkligen är behöflig. Jag vill i detta sammanhang påminna om den norrländska skogsvårdskommittén, som tillsattes den 5 juli 1907 och som har till uppgift att verkställa utredning angående de åtgärder, som böra kunna vidtagas för att kunna åstadkomma en rätt vård af kronans och de under skogsstatens tillsyn ställda skogarne i Norrland och Dalarna. Den 16 mars i år aflämnade denna kommitté första delen af sitt betänkande, omfattande 762 sidor. Jag tror, att man med skäl kan påstå, att denna kommitté har fattat sin uppgift grundligt och enligt hvad af betänkandet framgår utredt frågan från skogsteknisk synpunkt på ett sådant sätt, att man icke kan

begära något mera af en utredning i denna riktning. Den 16 juni 1911 tillkallades vidare sakkunnige, som ha till uppdrag att inom jordbruksdepartementet biträda med verkställande af utredning för åstadkommande af en rätt förvaltning och skötsel af kronans och andra allmänna skogar i mellersta och södra delarne af riket. När sålunda utredning är i gång beträffande skogarne i *Norrland och Dalarne samt södra och mellersta Sverige*, så tror jag icke, att man kan begära mera i den riktningen. Ledamoten af Andra kammaren herr Hamilton är också med bland de sakkunnige, som ha att utreda dessa förhållanden i mellersta och södra Sverige, och jag tror, att han är så pass intresserad af saken, att man kan vara förvissad om att utredningen skall gå på djupet.

Nu föreslår utskottet en utredning ur tekniska och ekonomiska synpunkter, och det förutsätter icke, att utredningen skall gå i någon annan riktning. Då jag anser, att utredning pågår just ur dessa synpunkter, hvad skogshushållningen beträffar, så kan jag icke inse, hvarför man skall skriva till Kungl. Maj:t i denna del.

Hvad vidare ett rätt tillvaratagande af statens vattenkraft beträffar, så vill jag påminna om, att kraftstationen vid Trollhättan redan är i bruk samt lämnar en kolossal kraft för industriella ändamål. Vidare beviljades af 1910 års Riksdag ett anslag på 21½ miljoner kronor för utbyggande af Porjusfallen, som i första byggnadsstadiet kommer att lämna 50,000 hästkrafter, hvilken kraft hufvudsakligen skall användas till järnvägsdrift, men som delvis också är afsedd för industriella ändamål. Vidare beslöt 1910 års Riksdag att anlägga en kraftstation vid Älfkarleby för en kostnad af 9,210,000 kronor, afsedd att lämna 45,000 hästkrafter för industriella ändamål, och för närvarande pågår utredning angående utbyggande af de vattenfall, som äro afsedda för drifvande af statens järnvägar. Dessutom pågår utredning om reglering af Siljans och Vänerns vattenstånd, delvis afseende ett bättre utnyttjande af vattenkraften i Dalälven och Göta älf. Jag tror icke man kan begära, att staten skall anordna mera arbeten på detta område, än den fortgående utvecklingen ger vid handen; och då komma de arbetstillfällen att vinnas, som ovillkorligen springa fram ur de förhållanden, som alstras af denna utveckling.

Hvad slutligen myrutdikningar och dylikt beträffar, så anslår ju Riksdagen årligen stora belopp för detta ändamål, och jag tror icke att det går an, att statsmakterna anslå medel för uppodling af myrar och dylikt fortare, än det enskilda initiativet kan göra sig gällande. Jag tror, att det är de enskilda invånarne, som böra taga initiativet i detta fall, och att statsmakterna böra göra sitt till för att stödja detta initiativ och såmedelst bidra till utvecklingen på detta område.

Längre fram på dagens föredragningslista ha vi att behandla en motion af herr Olsson i Blädinge, hvilken motion också behandlats af det fjärde tillfälliga utskottet, som tillstyrkt — och jag hop-

*Angående
molarbetande
af periodisk
arbetslöshet
m. m.
(Forts.)*

Angående
motarbetande
af periodisk
arbetslöshet
m. m.
(Forts.)

pas, att Andra kammaren för sin del skall bifalla motionen — ett skrivelseförslag angående utredning och förberedande undersökning af hvilka åtgärder lämpligen böra och kunna vidtagas till förhindrande af jordkulturens fortgående ödeläggelse genom försumpning. Jag tror, att om statsmakterna tillbörligt taga denna sak under öfvervägande och behjärta de åtgärder, som behöfva göras på detta område, så uppkomma här ofantligt stora arbetstillfällen för den arbetande befolkningen.

Då sålunda mycket vidtgående utredningar pågå just på de områden, som motionen afser, och då icke några nya direktiv framkommit hvarken i motionen eller utskottets utlåtande och jag för min del framför allt anser, att det icke går an att framskapa arbeten för arbetets skull, utan att man äfven måste tänka på de ekonomiska resultat, så skall jag, herr talman, be att få yrka afslag på såväl motionen som utskottets hemställan i dess andra punkt.

I öfrigt yrkar jag bifall till utskottets hemställan.

I detta anförande, under hvilket herr vice talmannen öfvertagit ledningen af kammarens förhandlingar, instämde herr *Jonsson* i Hökhult.

Härefter yttrade:

Herr Sandler: Herr talman! Med anledning af den ärade reservantens anförande skall jag först och främst be att få konstatera, att inom utskottet rådt fullständig enighet beträffande den första punkten i motionärernas hemställan. Jag vill därtill foga den förhoppningen, att det vid detta tillfälle skall visa sig liksom vid föregående tillfällen, att det hvad första punkten beträffar icke råder någon meningsskiljaktighet i denna kammare, och att det beslut, som jag hoppas kammaren kommer att fatta rörande denna punkt, också må blifva ett beslut af hela Riksdagen. Nu har emellertid till det yrkande, som förut framställts i denna fråga, lagts af motionärerna nya yrkanden, afseende utredning i hvad mån man kan vidtaga åtgärder rörande den så kallade permanenta arbetslösheten. Inom utskottet har rådt så godt som fullständig enighet, att man äfven bör tillstyrka en utredning i detta hänseende. Saken är den, att äfven om man reglerar de allmänna arbetena på det sätt, att man i möjligaste mån kan motverka den säsongarbetslöshet och den krisarbetslöshet, hvarom motionens första punkt handlar, så återstår i alla fall den arbetslöshet, som uppkommer på grund af missförhållandet mellan tillgång på arbetskraft och de arbetsmöjligheter, som äro tillgängliga. Det är detta, som motionärerna äsyfta med sin s. k. permanenta arbetslöshet. Gentemot denna har man att välja mellan två utvägar, ifall man vill ingripa mot densamma. Den ena är att vidtaga åtgärder för att försäkra de permanent arbetslösa, och den andra är att bereda produktiv sysselsättning åt dem. Jag förestäl-

ler mig, att det icke råder någon tvekan om, att den senare utvägen är den, som ur samhällets synpunkt är att föredraga, ty ju mera man kan bereda folk produktiv sysselsättning, dess mindre förefinnes behof af att tillgripa försäkringsvägen och dess mindre bli de olägenheter, som det allmänna kan få vidkännas för arbetslöshetens skull. Det gäller därför — så har meningen varit inom utskottet — att se till att i görligaste mån bereda utvägar gentemot denna permanenta arbetslöshet. Man har då tänkt sig den vägen att söka åstadkomma mera arbetstillfällen än som för närvarande stå till buds. Bote-medlet är uppenbarligen att få till stånd en bättre organisering af folkhushållet öfverhufvud taget. Nu tillhör ju större delen af folkhushållet den privata företagsamhetens område, men det faller utom motionens ram att föreslå åtgärder för att i detta afseende åstadkomma en bättre organisation. Men staten själf är företagare i rätt stor utsträckning och bör verka för att, så långt den har makt och förmår ingripa, bereda folk så många arbetstillfällen som möjligt.

Nu såges det af den ärade reservanten, att man härvidlag icke får gå fram på det sättet, att man skapar arbetstillfällen, igångsätter företag, uteslutande för att skapa arbetstillfällena, därför att arbetet är ju icke till för sin egen skull. Jag ber att på det lifligaste få instämna i hvad den ärade reservanten härutinnan anfört och påpeka, att precis detsamma stryker utskottet under i sitt yttrande på det allra starkaste sätt, då utskottet nämligen betonar, att här icke skall igångsättas för att bekämpa arbetslösheten några andra arbeten än de, som äro ur samhällets synpunkt behöfliga och ekonomiskt fördelaktiga. Jag har i likhet med den ärade reservanten den uppfattningen, att människorna lefva icke direkt af arbete utan af arbetets frukter, och det blir följaktligen ett oförnuftigt sätt att bekämpa arbetslösheten, ifall man igångsätter sådant arbete, som icke lämnar tillräckliga och tillräckligt goda frukter. Med denna anmärkning torde också den farhåga vara bemött, som den ärade reservanten gifvit uttryck åt i sin reservation, där det talas om, att man icke bör tillskapa arbetstillfällen på konstlad väg, utan att dessa böra växa fram såsom en följd af den på en sund ekonomisk bas grundade utvecklingen. I detta fall är utskottet af alldeles samma mening som reservanten. Då han på ett annat ställe i samma reservation därtill lägger den farhågan, att det icke kan vara lämpligt anordna en sådan mängd företag, att däraf följa oerhörda ekonomiska uppoffringar endast eller i hufvudsak för åstadkommande af ökad arbetstillfälle, så är om denna anmärkning alldeles samma svar att gifva.

Nu framhåller reservanten dessutom, att det är nödvändigt tillse, att utvecklingen ej går hastigare, än att de ekonomiska följderna kunna i förtid någorlunda beräknas. Jag vill härtill genmäla, att just ur den synpunkten borde reservanten ha biträdt utskottets hemställan om en planmässig utredning af frågan, ty det är väl på den vägen, som man når de nödiga garantierna för att utvecklingen icke går

*Angående
motarbetande
af periodisk
arbetslöshet
m. m.
(Forts.)*

hastigare, än att de ekonomiska följderna kunna i förtid någorlunda beräknas.

Ett hufvudskäl för reservanten är, att det pågår utredningar på olika områden, hvarför han anser det öfverflödigt att begära något nytt i detta fall. Denna anmärkning är riktig i så mån att utredningar faktiskt pågå, men till detta kan man svara, att det är ju så mycket bättre, att det redan nu pågår utredningar ur tekniska och statsfinansiella synpunkter, ty då kan man begagna dessa utredningar för att med deras resultat tillhjälp belysa i hvad mån den mera permanenta arbetslösheten kan bekämpas genom allmänna arbetens anordnande. Motionen och utskottets hemställan gå ut på just att få utredt i hvad mån man kan befordra den mera permanenta arbetslöshetens undanröjande genom allmänna arbeten, och det förhållandet att man redan nu har en mängd utredningar igångsatta är ju den bästa plattform för att någorlunda snart få ett svar på den fråga, som utskottet ansett, att kammaren bör framställa till Kungl. Maj:ts besvarande.

Det framhålles slutligen, att det icke gifvits några nya direktiv i utskottets hemställan, och det är riktigt, att utskottet icke ingått och icke kunnat ingå på en utförlig diskussion om de olika möjligheter, som kunna erbjuda sig för anordnandet från statens sida af allmänna arbeten. Men i motionärens promemoria har det gifvits en rad af beaktansvärda uppslag, som reservanten icke synes hafva tagit tillräcklig hänsyn till. Där framhålles såsom ledande synpunkt, att man bör draga öfverskottet af arbetskraft till de sysselsättningar, där öfverproduktion icke finnes och där sådan icke lätt kan uppstå. Med utgångspunkt från denna ledande tanke ger motionären en rad hänvisningar till olika områden af statens företagareverksamhet, där den allmänna uppfattningen bland fackmän är, att en rad af utvidgningar kan försiggå.

För min del får jag säga, att det förefaller mig synnerligen viktigt, att man, då man beslutar om en utredning rörande den periodiska arbetslösheten, icke förbiser, att det icke är nog med att man får åtgärder vidtagna i det syftet, utan att man samtidigt tar denna sak i öfvervägande. Ty den periodiska och den permanenta arbetslösheten stå dock till hvarandra i sådant förhållande, att hvarje åtgärd som kan minska den permanenta arbetslösheten, också kommer att underlätta åtgärderna för att bekämpa den periodiska arbetslösheten. Det är synnerligen viktigt, att man om möjligt kan vidtaga sådana åtgärder nu, då man befinner sig i början af en uppåtgående konjunktur, ty såsom framgår af utskottets utredning försiggår just under uppåtgående konjunkturer en ständig och stark strömning af arbetskrafter från landsbygden till städerna och industricentra, och det är denna starka strömning som i kristider kommer att förvärpa arbetsmarknadens läge i städerna och industricentra. Ur den synpunkten är det lämpligt att just nu i början af en uppåtgående konjunktur vidtaga åtgärder till att förhindra sådant. Jag tror,

att det vore klokt af kammaren att nu understryka behovet af att arbetslöshetens problem blir belyst äfven från denna sida, och därför ber jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

*Angående
molarbetande
af periodisk
arbetslöshet
m. m.*

(Forts.)

Herr Svensson i Skyllberg: Herr talman! Då vi nu åter ha att behandla en motion om åtgärders vidtagande för att afhjälpa den periodiskt återkommande arbetslösheten, skall jag be att få säga, att motionärerna och deras meningsfränder kunde efter mitt förmenande mycket verksamt bidra till att hämma denna ofta återkommande riksolycka. Jag menar, att det bästa de skulle kunna göra för att hjälpa därutinnan, för att hjälpa de arbetssökande, de arbetsbehövande, det vore, om de slog in på en helt annan taktik, en helt annan politik gentemot den privata företagaren än den, som de följt under de sista årtiondena. Jag har sagt detta förut i kammaren, men det kan icke för mycket upprepas, att, så länge denna orättvisa och orättfärdiga politik och dessa orättfärdiga angrepp mot de privata arbetsgifvarne förekomma, och hvarigenom man åstadkommer, att arbetsgifvarne blifva modlösa och mindre hågade att sätta nya företag i gång och därigenom bereda arbetstillfällen, att, säger jag, så länge de drifva denna politik, skada de de arbetsbehövande mera än de genom motioner sådana som denna kunna hjälpa dem. Ville de verka kraftigt för att hämma arbetslösheten, skulle de taga under allvarligt öfvervägande, i hvad mån deras parti bör inrikta sig på en resonlig, hygglig och hederlig politik gentemot de privata näringsidkarne, ty endast om det finnes företagsamhetslust i landet, endast då kunna vi på ett verksamt sätt bekämpa arbetslösheten. Allt hvad staten och kommunerna kunna göra i det hänseendet är och förblir palliativ.

Med afseende å det föreliggande utskottsbetänkandet i öfrigt vill jag säga, att jag gärna biträder utskottsbetänkandets första del, men hvad den andra delen vidkommer, ber jag att få ansluta mig till reservanten.

Herr *Lithander* instämde häruti.

Herr Persson i Norrköping: Herr vice talman, mina herrar! Den föregående ärade talaren har ju sin särskilda politik för att söka afskaffa arbetslösheten. Han sade, att om motionärerna och deras meningsfränder skulle försöka mot de privata arbetsgifvarna bedrifva en mera resonlig och rättvis politik än hvad de göra, det skulle gå bra med den här saken. Jag ber att få returnera denna maning till talaren själf och hans meningsfränder inom arbetsgifvareläget samt säga, att om äfven de bedrifva en resonlig och hygglig politik och icke göra lockouter så ofta som det faller dem in, så kan det hända, att det skulle bli något bättre i det hänseende, hvarom

Angående
motarbetande
af periodisk
arbetslöshet
m. m.
{(Forts.)

han talar. Endast om den privata företagsamheten uppmuntras, kan arbetslösheten afhjälpas, sade talaren. Ja, det må så vara, om nämligen icke herr Svensson i Skyllberg med privat företagsamhet menar, att när de privata företagarna behöfva arbetare, dessa skola stå till buds för den lön, arbetsgifvarne vilja ge dem, men att så snart det råder öfverproduktion, de privata företagarna skola få stänga sina portar och arbetarne få helt svälta i stället för halfsvälta, som de gjort förut, tack vare de dåliga löner, som de privata företagarna i allmänhet gifva.

Jag skall emellertid icke nu syssla vidare med detta, ty det hör rimligtvis icke till förevarande fråga, och jag förvånar mig blott öfver, att när fråga är om afhjälpan af den *ofrivilliga* arbetslöshet, som faktiskt råder, man anser sig böra på detta sätt afvika från ämnet för att komma in på en del sociala spörsmål, där sannerligen icke den förre ärade talaren och hans meningsfränder ha något att förebrå motparten.

För att nu se på frågan sådan den i realiteten är, har det ju allt mera börjat ingå i det allmänna medvetandet, att arbetslösheten är en af dessa sociala frågor, som äro af oerhördt viktig natur icke blott för arbetarne utan för hela samhället som sådant. Herr civilministern betonar särskildt i statsrådsprotokollet den 17 november förra året, hurusom »af de många sociala spörsmål, som det svenska näringslifvets snabba utveckling under de senaste åren väckt till lif, arbetslöshetsfrågan är ägnad att påkallas särskild uppmärksamhet». Däri har herr civilministern otvifvelaktigt rätt, ty frågan är verkligen af den högviktiga natur, att den i alldeles särskild grad bör ägnas största möjliga uppmärksamhet, ty enligt mitt förmenande är det verkligen så, att om icke samhället är så organiseradt, att det kan lämna arbete åt sina medborgare, som vilja och kunna arbeta, så har samhället därmed afgifvit en bankruttförklaring, som sannerligen är af den art, att den är för samhället själf ytterst betänklig.

De föregående riksdagarna hafva vi hufvudsakligen behandlat åtgärder för att i någon mån lindra arbetslöshetens följder, och orsaken till att dessa åtgärder kommit så pass långt fram, som de gjort, och att icke motionärerna nu anse sig böra syssla med dessa, är antagligen, att arbetslösheten under de senaste åren visat sig oerhördt stor. Jag påminner särskildt om arbetslöshetsräkningen under åren 1909 och 1910. Vid dessa räkningar anmälde sig icke mindre än i rundt tal 20,000 ofrivilligt arbetslösa hvarje år, och man har utan öfverdrift påstått, och det kan nog med fog sägas, att dessa är gingo i rundt tal icke mindre än 5 millioner arbetsdagar sålunda förlorade genom ofrivillig arbetslöshet. För att mildra dessa följder erfordras hufvudsakligen, att man går till väga på två sätt. Det ena är, att man lagar så, att det blir möjligt för arbetsgifvarne, som behöfva arbetare, och arbetarne, som behöfva arbete, att träffa hvarandra. Därför har ju också *arbetsförmedlingen* kommit till stånd och befinner sig glädjande nog i en blomstrande ut-

veckling, och det är blott att önska, att denna utveckling må fortgå ytterligare, så att arbetsförmedlingen sträcker sig ut öfver hela vårt land. Det andra är, att utöfver dessa åtgärder för att arbetare och arbetsgifvare skola kunna träffa hvarandra, man äfven söker bereda ekonomiskt stöd för dem, som trots dessa åtgärder icke kunna få någon sysselsättning, och därför har det motionerats upprepade gånger angående *arbetslöshetsförsäkring*. Den frågan har ju nu efter många svårigheter hunnit så långt, att den befinner sig under utredning. Utredning försiggår nämligen i civildepartementet angående möjligheten för att igångsätta arbetslöshetsförsäkring. Jag skall senare visa med några siffror, att det finnes en del arbetare, som trots allt icke kunna få sysselsättning, om de söka aldrig så mycket, och det är en känd sak och många gånger i detta land såväl som i andra länder erkändt, att ingenting är så frätande och degenererande icke blott för den enskilde arbetaren utan äfven för samhället som just detta onda, som arbetslösheten verkligen är. När mannen går den ena dagen efter den andra, vecka ut och månad in och förgäfvnes söker att få något bruk för sina händers arbete, förfaller såväl han som hans familj till sådan degeneration och slöhet, att i många, många fall det är omöjligt för dem att åter resa sig, till oerhörd skada för samhället som sådant.

Men utom dessa åtgärder för mildrande af arbetslöshetens följder har man ju ansett vara erforderligt, att man i den mån, som det låter sig göra under nuvarande samhällsförhållanden, söker förebygga arbetslöshet så mycket som möjligt. I det afseendet har, så märkvärdigt det än kan låta, första impulsen här inom Riksdagen till den utväg, som motionären och utskottet förorda i sin första punkt, gifvits af Första kammaren. När frågan om arbetslöshetsförsäkring från vårt första gången framfördes i motion samt kom före i Riksdagen, afstyrkte Första kammarens tillfälliga utskott det beslut angående utredning, som Andra kammaren fattat, men sade i sin motivering, att arbetslösheten skulle afhjälpas just genom att man planmässigt reglerade arbetena. Detta bifölls äfven af Första kammaren. Vi togo fasta på detta uttalande och gingo fram året därpå med förslag om, att det allmännas arbete sålunda borde regleras med hänsyn till konjunkturen och arbetslösheten, men hvad inträffade? Jo, den riktiga tanke, Första kammaren kommit upp med genom att bifalla sitt tillfälliga utskotts betänkande, afslogs då af Första kammaren. Där ser man, hur pass allvar det är hos den kammaren, när det gäller att göra något för de allra mest betryckta, för dem som lida allra mest under ogunstiga samhällsförhållanden. I alla fall, tanken måste fullföljas, och som framgår såväl af motionen som af utskottets motivering för bifall till densamma har ju, hvad första punkten angår, hitintills Andra kammaren ställt sig välvillig, nämligen genom att förorda utredning angående reglerande af det allmännas arbeten med hänsyn till konjunkturen m. m. Att man icke i verkligheten mera tagit hänsyn härtill än hvad hit-

Angående
motarbetande
af periodisk
arbetslöshet
m. m.

(Forts.)

*Angående
motarbetande
af periodisk
arbetslöshet
m. m.
(Forts.)*

tills varit fallet, är beklagligt. Det visar sig nämligen, att icke blott staten utan äfven kommuner gå på ganska friskt med sina arbeten just vid de tider, då den privata företagsamheten står i sin högkonjunktur. Då konkurrera kommunerna och staten med de privata företagarna om arbetarna, hvilket gifvetvis är oriktigt, i synnerhet därför, att en stor del af dessa allmänna arbeten mycket väl genom förtseende skulle kunna förläggas just till de tider, då konkurrensen om arbetarne icke är så svår, utan det i stället råder konkurrens arbetarne emellan om arbete.

I hur hög grad staten och kommuner synda i detta afseende är icke möjligt för mig att här redogöra för, men i vår motion ha vi dock i år sökt att åtminstone på en punkt uppvisa, hur dåligt man planlägger verksamheten i detta afseende.

I de grafiska tabeller och diagram, som vi här hafva haft uppsatta på väggarna några dagar, visas särskildt i den fjärde, bilagan D till motionen, hurusom staten på en punkt, nämligen då det gällt att upptaga och uppränsa flottleder, uppenbarligen, fastän medel varit tillgängliga, uraktlåtit att utföra dessa arbeten under tider, då mängder af arbetare varit sysslolösa. Det visas nämligen af denna tabell hurusom under åren 1906, 1907, särskildt 1908 men äfven 1909, då arbetslösheten varit stor, dessa arbeten af vederbörande, d. v. s. domänstyrelsen, minskats, så att kostnader för utförda arbeten gått ned till 65,000 kronor under 1908, under det att arbetslöshetsprocenten gått i rakt motsatt riktning nämligen uppåt. Man skulle icke hafva sagt något om detta, om vederbörande icke haft medel till sitt förfogande, men det framgår af tabellerna, att medan af de anslag, som Riksdagen beviljat, arbeten utförts allenast för den lilla kostnad som diagrammet här utvisar, så har behållning å de af Riksdagen anslagna medlen stått till vederbörandes förfogande enligt den stigande skala vi här å tabellen dragit. Sålunda fanns 1908 ett öfverskott på 750,000 kronor, och trots detta ineliggande belopp, för hvilket arbete skulle utföras, utfördes dock arbete för blott omkring 65,000 kronor. — Det behöfde kanske icke utföras flera arbeten, säger någon. Men hvarför började man då redan 1909 utöka dessa arbeten för att 1910, när arbetslösheten förminskades, gå upp med arbetet till en kostnad af i rundt tal 210,000 kronor och därigenom minska öfverskottet från 750,000 kronor till 560,000 kronor? Jag är öfvertygad om, att om det vore möjligt för en enskild motionär, när nu icke det allmänna velat taga den saken om hand hitintills — jag hoppas att det vill framdeles — att utföra motsvarande statistik för alla öfriga områden, det skulle visa sig att öfriga kungl. styrelser såväl som kommuner handlat just icke stort bättre än vederbörande på detta af oss uppvisade område handlat, och det lär väl ändå icke vara någon, som vill påstå, att detta är en förnuftig och en ur samhälls- och framför allt arbetarsynpunkt tillfredsställande politik.

Jag skall emellertid icke vidare yttra något i denna punkt, ty

nu hafva vi framskridit så långt, att Andra kammaren synes vara enhällig om bifall till åtgärder just för att åstadkomma bättring i detta afseende; och det är ju alltid glädjande. Vi hafva emellertid ansett oss böra i år föreslå, att Riksdagens beslut måtte utvidgas därhän, att det äfven kommer att begäras en utredning, i hvad mån den mera *permanenta arbetslösheten* må kunna undanröjas genom anordnande af särskilda allmänna arbeten, afseende ett bättre tillvaratagande af statens naturtillgångar, såsom skogar, vattenkraft, odlingsbara myrmarker m. m.

*Angående
molarbetande
af periodisk
arbetslöshet
m. m.*

(Forts.)

Vi hafva gjort detta därför, att vi vid undersökning tydligen hafva funnit, hurusom det förefinnes en stor permanent arbetslöshet. Genom arbetsförmedlingarnas verksamhet har det framgått, att det ständigt finnes en stor arbetslöshetsreservarmé, bestående af arbetare, som icke kunnat få någon som helst sysselsättning; och af den tabell, som vi här visa, bilaga A till motionen, — det är den första här på väggen — framgår ju, hurusom arbetsförmedlingsanstalterna visserligen lyckats i rätt hög grad att förmedla arbete, men hurusom de i en mängd andra fall, trots att det i viss utsträckning varit förfrågan efter arbetare ifrån arbetsgifvare, icke lyckats att skaffa de arbetslösa arbete, detta beroende på många orsaker, som jag icke här skall gå in på.

Af denna tabell, som finnes intagen i utskottets betänkande å sid. 61, framgår äfven, hvilken oerhördt stor procent af arbetare det är, som icke på något sätt kunnat beredas arbete, därför att intet som helst sådant står att erhålla; och jag skall med ledning af tabellen här med några siffror belysa, huru stor denna permanenta arbetslöshet enligt arbetsförmedlingsanstaltarnas rapporter verkligen är. Under år 1907 voro 953 arbetare ständigt arbetslösa. År 1908 steg antalet till 2,734, år 1909 till 3,616, år 1910 till 3,538; och förra året, 1911, var det enligt samma rapporter 3,411 arbetare, som ständigt, under årets alla dagar, gingo arbetslösa.

Arbetsförmedlingsanstaltarnas rapporter äro gifvetvis mycket missvisande, därför att dels omfattar arbetsförmedlingen icke alla platser och alla delar af riket, och dels kan man säkert antaga, att många arbetslösa uraktlåtit att anmäla sig till dessa anstalter och där söka arbete. Detta framgår i särskildt hög grad däraf, att under de värsta arbetslöshetsmånaderna, nämligen november och december månader, öfverskottet är relativt litet. Arbetarna ha tydligen då icke ansett det vara skäl i att anmäla sig. I hvarje fall, den siffra som föreligger är 3,411; och äfven om det blott finnes det antalet — men det kan nog läggas på åtminstone 100 procent — så visar det, att det finnes ett oerhördt stort antal arbetare, som vilja hafva arbete, som sökt efter sådant, men som icke kunnat få något. Flera tusen ständigt sysslösa arbetare är gifvetvis en synnerligen betänkligh sak.

Det framgår för öfrigt af dessa undersökningar, som vi motionärer kunnat göra — man kan ju icke begära, att enskilda motionärer

Angående
motarbetande
af periodisk
arbetslöshet
m. m.
(Forts.)

skola kunna lägga sig till med alla dessa utredningsinstrument, som äro erforderliga; dels ställer sig ju kostnadsfrågan i vägen, och dels hinner man gifvetvis icke göra så mycket, som borde göras — det framgår, säger jag, att orsaken till arbetslösheten i väsentlig grad är, att arbetsfolket ger sig i väg från landsbygden till städerna. Det visar sig nämligen af tabell A, att inom handtverk och industri och äfven inom öfriga slag af arbeten, antagligen vanliga grofarbeten, det finnes ett ständigt stort öfverskott af arbetare, under det att inom jordbruket det icke finnes något öfverskott. Tvärtom visar det sig, hvad jordbruket beträffar, att efterfrågan efter arbetare under de flesta månaderna varit större än hvad tillgången varit. Vi finna ju också, hurusom folkmängden växlar, hurusom folkmängden i städerna oafslätligen växer, under det att folkmängden på landsbygden minskas, visserligen icke i samma grad som folkmängden i städerna växer, men dock minskas.

Vi visa i tabellen C, hurusom *folkmängden* inom fabriksindustri, handtverk och bergsbruk är efter år ständigt stiger. Men mycket betecknande är att antalet *arbetare* icke hållit jämna steg med denna ökning. Antalet arbetare inom industri, handtverk och bergsbruk har gått mera sakta uppåt, från 389,100 år 1900 till 450,168 år 1907, då det stod som högst, för att året därpå, eller 1908, gå ned till 442,764 och år 1909 än ytterligare sjunka, nämligen till 437,236. Under det att man sålunda spårar en nedgång i de i aktivt arbete varande arbetarnas antal under dessa båda senare år, visar det sig, att befolkningens antal inom samma yrkesgrupper, nämligen fabriksindustri, handtverk och bergsbruk, ständigt ökats, och ungefär lika mycket hvarje år, nämligen från $1\frac{1}{2}$ miljon år 1900 till i rundt tal 1,750,000 år 1909. Orsaken härtill tillåta vi oss anse delvis ligga i ökad arbetslöshet bland den befolkning, som i alla fall finnes inom dessa yrken och som icke gifvit sig därifrån. Med denna utveckling för ögonen, hvilken försiggår jämnt, måste det förefalla oss motionärer, att man från det allmännas sida gifvetvis bör göra allt hvad som kan göras, för att i tid börja reglera dessa synnerligen riskabla utvecklingstendenser.

I en annan tabell hafva vi försökt att visa emigrationens inverkan på arbetslösheten. Jag skall icke ingå på någon längre redogörelse för siffrorna härom; de framgå för öfrigt af den bilaga B, som vi vidfogat motionen. Men det tillåter jag mig säga, att om emigrationen minskades, så blefve gifvetvis arbetslöshetsöfverskottet ännu större, hvarför, äfven med hänsyn till denna sida af saken, det borde vara samhället angeläget att vidtaga sådana åtgärder, att icke befolkningen af arbetslöshet tvingas att emigrera och lämna landet.

Den ärade reservanten sade, att vi icke i vår motion gifvit några som helst direktiv. Nej, jag vill icke säga, att vi gifvit några direktiv, men vi hafva dock försökt att peka på några utvägar, som kunna undersökas och prövas i syfte att utfinna, huruvida icke några hjälp

kan erhållas, därest man slår in på vissa af motionärerna föreslagna åtgärder.

Det första, som man tänker på, då man skall söka bereda de arbetslösa arbete, är gifvetvis att öka produktionen. Men å andra sidan måste man säga sig, att det icke är så säkert, att detta leder till det resultat, som man önskar; ty man måste därvid taga med i räkningen, att om produktionen inom exempelvis industrien ökas, vid tillfällena ökas, så uppstår på grund däraf öfverproduktion och kriserna bli synnerligen ödesdigra, synnerligen stora och omfattande. Man måste därför försöka att placera arbetaröfverskottet någon annanstans; och vi motionärer hafva tänkt oss, att detta öfverskott borde genom statens och det allmännas åtgärder beredas möjlighet att återgå till jorden, till jordbruket och dess binärningar, hvilka inom vårt land ännu hafva i stort sedt obegränsade möjligheter att gifva de arbetslösa arbete och bröd. Vi hafva sålunda i vår motion pekat på några utvägar, som man skulle kunna beträda, naturligtvis efter förut företagen noggrann utredning, så att man icke går ut i blindo och möjligen får vända tillbaka och icke kommer till något resultat.

Då reservanten säger, att det varit motionärernas mening, att det allmänna skulle vidtaga åtgärder för förbättring af skogsskötseln, för vattenkraftens utnyttjande, för utdikning af myrmarker etc. blott för de arbetslösas skull och utan att taga någon som helst hänsyn till huruvida dessa företag bära sig eller icke, så är detta icke riktigt; och då han pekar på att det redan på vissa områden tillsatts kommitterade för att utreda sätten för produktionens utveckling, ber jag att få säga, att dessa utredningar gifvetvis icke i någon som helst mån öfverflödiggöra, att man äfven vid sidan därom eller i samband därmed utreder möjligheten för de arbetslösa att få någon sysselsättning, och vi stödja oss i detta fall på en på industriens område så pass stor auktoritet som disponenten E. J. Ljungberg i Falun, hvilken ju åtnjuter allmän respekt för sina kunskaper på hithörande områden. I ett nyligen gjordt uttalande angående kronans dalaskogar säger han: »Slutligen anser jag mig böra erinra, att det från skogsförvaltningssynpunkt ej gäller ensamt att afverka det virke, som icke lämnar skäligh tillväxt, utan det är minst lika viktigt att sörja för, att de afverkade sterila skogstrakterna klokt ordnas för så kraftig virkesproduktion, som klimat och jordmån medgifva. Detta är en arbetssam och kräfvande uppgift, men med sådant hälsosamt och produktivt arbete bör finnas *full sysselsättning för alla vårt lands arbetslösa, som behöfva, vilja och kunna arbeta.*»

När en så kunskapsrik och försiktig man har ansett sig kunna just med hänsyn till arbetslösheten förorda en utveckling på de vägar, som motionärerna här försökt gå fram på, förefaller det litet underligt, att det från reservantens sida kan framkomma anmärkning just mot motionärernas och utskottets förslag i detta afseende. Denna anmärkning blir i hvarje fall synnerligen litet bärande såsom motiv för afslag på utskottets och motionärernas hemställan.

Angående
motarbetande
af periodisk
arbetslöshet
m. m.
(Forts.)

Angående
motarbetande
af periodisk
arbetslöshet
m. m.

(Forts.)

Om man ser på de väldiga skogsområden, som finnas i statens ägo, områden som uppgå till icke mindre än 4,524,260 har, och om hvars skötsel motionären genom siffror och tabeller sökt åt kammarens ledamöter så godt det varit möjligt, om än på ett synnerligen kortfattadt sätt gifva en liten föreställning, så förstår man hur mycket som verkligen kan göras på detta område, och hur mycket vi verkligen äro skyldiga att göra. Vi äro fullt medvetna om hvilka svårigheter, som komma att möta vid lösandet af denna fråga, svårigheter, som ingalunda förminskats därigenom att det allmänna i så stor utsträckning gifvit de enskilda monopol på produktionsmedlen. Men å andra sidan äro vi äfven fullt medvetna om, att mycket kan och bör göras från det allmännas sida äfven under nuvarande förhållanden, därest lagstiftarna ville visa litet god vilja. I betraktande af den fara, som arbetslösheten verkligen utgör, icke blott för den enskilde, som drabbas däraf, utan för hela samhället, vill jag hoppas och önska, att detta utskottets förslag, som jusammanfaller med motionärens, måtte antagas, och jag vädjar på det varmaste till kammaren att bifalla detsamma.

Under herr Perssons i Norrköping anförande, hvori nu instämde herrar *Larsson* i Västerås, *Lindberg*, *Bärg* i Katrineholm och *Branting*, hade herr talmannen emellertid återtagit ledningen af förhandlingarna.

Vidare anförde:

Herr Räf: Herr talman! Jag tror nog, att det finnes vissa omständigheter, som tala för att det råder arbetslöshet i vårt land. Men jag vet också lika visst, att det är många omständigheter, som tyda på att det finnes öfverskott på arbete, och jag tror, att om man kunde taga detta öfverskott och fylla arbetsbristen, så skulle det bli tämligen väl utjämnadt och inga extra åtgärder från statens sida behöfva komma i fråga.

Min brukare därhemma får mottaga och logera mellan 700 och 800 s. k. arbetslösa för hvarje år, och det är icke så sällan antalet sådana per dag är ganska högt, ja, förliden vecka var det en natt 9 stycken arbetslösa, som logerade hemma på gården. De bruka i många fall vara utrustade med hvarjehanda inventarier i sina fickor, och jag höll på att säga äfven med vissa saker i hufvudet, som göra, att det icke är så treffligt att mottaga dem. Ur fickorna bruka uppsticka långa buteljer, hvilkas innehåll är mer eller mindre tömdt, hvilket man också kan märka på deras sätt att uppföra sig. Frågar man dem nu på morgonen, sedan de haft sitt nattlogis: »Vill ni ha litet vedhuggning i dag?» så svara de: »Nej, jag arbetar icke i det facket.» »Vill ni vara god och gå i tröskverket och arbeta på logen?» »Nej, det tillhör icke mitt fack.» »Skulle ni tilläfventyrs vilja deltaga i arbetet på åkern?» »Nej, det

har jag icke någon vana vid.» »Vill ni göra någonting alls?» »Ja, vi frukta, att det här på gården icke finnes något arbete, som vi kunna uträtta.» — Och så slutas den affären.

Frågar man sedan vidare: »På hvad sätt har ni blifvit arbetslös?» »Hvad är det som gjort att ni går så här?» »Jo, det var så att vi arbetade på det och det bruket eller på den och den verkstaden, och så lyckades man uppvigla till strejk och jag kom med i den strejken och sedan blef det icke någon reda med arbetet utan sedan har jag fått gå på detta viset.» — Detta är ett svar, som gifvits i många fall af de 7- à 800 arbetslösa, som logerat på min gård. I några fall, ja, ganska ofta, förekommer det äfven, att de blifvit indragna i dryckenskap och på det sättet oförmögna till nyttigt arbete. Till dessa två kategorier äro de arbetslösa i allmänhet att hänföra, som logera hos oss.

Nu är det emellertid så, att dessa arbetslösa, som kalla sig arbetssökande, egentligen icke vilja ha något arbete, och i hufvudsak komma de icke från jordbruket utan i många, ja de flesta fallen från industrien. Det skulle alltså att döma af detta stickprof, som dock icke är så litet, i alla fall väsentligen vara från industrien, som dessa arbetslösa komma, och hufvudorsaken till deras arbetslöshet skulle, som ofvan påpekats, vara dessa uppviglingsförsök till strejk och så dryckenskapen.

Ser jag däremot på landtbruket, så är det ju nästan omöjligt för landtbrukarna att få tillräckligt med arbetsfolk. Jag tänker, att de flesta landtbrukare, som sitta här i kammaren, också ha den erfarenheten, att det ingalunda är lätt att skaffa vare sig manlig eller kvinnlig arbetskraft i jordbruket. Jag föreställer mig därför, att det skulle vara synnerligen bra, om man på något sätt kunde draga dessa arbetslösa öfver till jordbruket.

Då jag ser på allt detta, synes det mig, att hvad som allra först borde blifva föremål för utredning, det vore orsakerna till denna stora arbetslöshet, och jag tror, att om man ville gå till botten med den undersökningen, så skulle det lända vårt land till stor välsignelse, och kanske skulle man på djupet af denna fråga om arbetslösheten finna sådant, som skulle slå både den ene och den andre af Riksdagens ledamöter med häpnad. Och då jag tror, att liksom öfverallt annorstädes de verkliga orsakerna ligga djupare ned än de yttre företeelserna, så skulle man också här finna dem på djupet.

Beträffande denna fråga, så fick jag det intrycket, då jag lyssnade till reservanten, herr Nilssons anförande, att jag borde ansluta mig till hans reservation. Men jag blef icke fullt öfvertygad därom, förrän jag hörde det anförande, som hölls af utskottets ordförande. Detta anförande gick i den riktning, att jag nästan väntade, att också han skulle sluta sig till reservationen, hvilket han emellertid till min stora öfverraskning icke gjorde.

*Angående
motarbetande
af periodisk
arbetslöshet
m. m.
(Forts.)*

Angående
motarbetande
af periodisk
arbetslöshet
m. m.

(Forts.)

Emellertid utgöra stora hufvudpartier i hans anförande tillräckligt motiv för mig att ansluta mig till reservationen.

Herr Palmstierna: Ja, herr talman, det sista anförandet som hölls här, är verkligen af den beskaffenhet, att man kan ifrågasätta, huruvida kammarens ledamöter öfverhufvud taget anse, att ett svar på detsamma är behöfligt.

Ja, de rop af nej, som vi nu hört, äro ju i och för sig ganska klargörande. Jag vill emellertid kort och godt säga herr Räf, att hvad han här berört har icke med detta ärende att skaffa. Här gäller det den *oförvållade* arbetslösheten och icke något annat. Vet icke herr Räf, huru vårt samhälle undergått förvandlingar under en mansålder, huru hela den stora världsmarknaden spelar in, huru konjunkturerna växla och huru arbetarskarorna sugas till och från industrien på grund af dessa växlingar och huru detta, som ingen människa kan råda för, men som är sammanväfdt med hela kapitalismens väsen, vållar nöd och elände i arbetarfamiljerna — har han icke insett detta och blandar han in sådana saker, som icke höra hit, då kan han icke heller göra anspråk på att bli utförligare bemött, än jag med detta lilla anförande velat göra.

Med herr Palmstierna förenade sig herr *Lindqvist* i Kosta.

Herr Sjöberg i Sköfde: Det är med glädje jag konstaterar, att man inom utskottet var tämligen enhällig i sitt beslut, att något borde göras med hänsyn till den föreliggande motionen. Och jag kan icke neka till, att jag kände mig något förvånad, då jag hörde den ärade reservantens anförande. Af detta anförande fick man den uppfattningen, att utskottet skulle mena, att man borde igångsätta företag bara för att skaffa arbete åt dessa arbetslösa. Att utskottet icke alls resonerat så, kan man mycket väl finna, om man tager del af motiveringen. I sista stycket på sista sidan säger nämligen utskottet:

»Sådana allmänna arbeten, som det här är fråga om, hvarken behöfva eller böra igångsättas under andra förhållanden, än då de blifva verkligt lönande för staten eller folkhushållet i dess helhet, hvarvid ej bör lämnas oanmärkt, att staten härvid måste tänka lika mycket på den framtida vinsten af dessa arbeten som på den tillfälliga. Såsom motionärerna framhållit, är det här alls ej fråga om nödhjälpsarbeten i egentlig mening utan om för samhället behöfliga och ekonomiskt fördelaktiga företag, hvilka samtidigt minska arbetslösheten och inverka reglerande på arbetsmarknaden.»

Det har sålunda icke alls förelegat någon tanke åt det hållet, hvarken hos motionären, om man ser på motionen, eller hos utskottets medlemmar, om man ser på motiveringen till utskottets betänkande; ingen har tänkt, att man skall igångsätta arbeten bara för att skaffa arbetstillfällen, utan anledningen till att ut-

skottet beslutat tillstyrka motionen är naturligtvis den, att man funnit och måste finna, att det synnerligast under vissa tillfällen råder stor arbetslöshet, och att det finnes människor, som alldeles oförvålladt äro satta ur spelet så att säga, då det gäller att förtjäna sitt dagliga bröd. För den, som icke själf i minsta grad vet hvad det vill säga att vara utan arbete, kan det gå an att säga, att man kan få sådant bara man vill ha och att man kan vända sig hit eller dit.

Herr Räf har också talat om, att det finnes stora massor af människor, som stryka landet rundt och säga sig söka arbete, men när man bjuder dem vilja de icke ha något. Ja, jag beklagar, att det i vårt land finnes en stor stam af människor, som man brukar kalla luffare, och som uppgår till en 18- à 20,000 personer, men jag tror icke, att hvarken motionären eller utskottet tänkt sig, då man här talar om att afhjälpa oförvållad arbetslöshet, att man skulle gagna uteslutande dem, utan man har naturligtvis tänkt på den arbetslöshet, som oförvålladt inträder vid vissa tider. Och hvad denna arbetslöshet beträffar, skulle det väl vara underligt, om icke en utredning skulle kunna åstadkomma något förslag, som skulle i någon mån kunna verka därhän, att man kunde skapa arbetstillfällen för de människor, som blifvit lidande genom oförvållad arbetslöshet, helst om man genom skapande af sådana arbetstillfällen skulle kunna gagna såväl stat som kommun, hvilka kunde komma i fråga vid igångsättandet af vissa arbeten.

Ingen kan väl heller tänka sig, att vare sig en motionär eller ett utskott skulle kunna föreslå, eller Riksdagen besluta att igångsätta arbeten bara för att människor skulle få arbete, utan detta arbete skulle naturligtvis också vara till något gagn. En så orimlig tanke som den ofvan antydda kan naturligtvis icke komma i fråga. Det enklaste hade då varit, att man kommit in till Riksdagen med en motion, att ett anslag på så och så många tusen kronor skulle beviljas bara för att igångsätta arbeten, oberoende af om det blefve något gagn däraf.

Utskottet har naturligtvis icke varit i tillfälle att gå in på något utförligare meningsutbyte om arten och möjligheten af de åtgärder, som i detta fall kunna och böra vidtagas, och just med hänsyn därtill är det som man föreslår en utredning. Men utskottet har här pekats på en del möjligheter, som man kan tänka sig skulle kunna komma i öfvervägande, då man nu går att göra en undersökning af frågan.

Det talas ju ofta om att staten i sina skogar i Norrland har miljontals kubikmeter virke, som ruttnar bort och icke blir till gagn, och det talas om att det finns stora arealer, som lida af försumpning och vänta på utdikning. Det talas äfven om att bedrifva en rationell skogsskötsel. Men det finnes en hel del andra möjligheter, som här äro nämnda, och det vore underligt, om man icke med en utredning skulle kunna vinna klarhet om att här

*Angående
motarbetande
af periodisk
arbetslöshet
m. m.
(Forts.)*

*Angående
motarbetande
af periodisk
arbetslöshet
m. m.
(Forts.)*

finnas möjligheter, som på samma gång de gifva de arbetslösa tillfälle till arbete skulle blifva till gagn för det allmänna och äfven för den enskilde. Det vore säkerligen underligt, säger jag, om man icke nu ville vara med om att vidtaga de åtgärder, som skulle vara behöfliga, och jag anser det så mycket mera vara en statens skyldighet att göra detta, som man ofta söker lägga hinder i vägen för dem, som vilja emigrera, därför att de anse sig icke kunna här i landet vinna den nödtorftiga bärgning, som de måste ha. Det skulle vara underligt, om icke staten då skulle känna sig förpliktad att göra hvad den kan för att skapa arbetstillfällen åt dem, som behöfva det, och det skulle vara underligt, om Andra kammaren skulle afslå, hvad motionären och utskottet föreslagit, då båda kamrarna i år i en annan fråga beslutat vidtaga åtgärder för att lindra arbetslösheten hos en annan kår, nämligen sjömännen, och denna kår är dock icke så stor som den, vi här ha att göra med.

Sedan öfverläggningen härmed förklarats afslutad, gaf herr talmannen propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till det af herr Nilsson i Linnås under öfverläggningen framställda yrkandet; och förklarade herr talmannen sig anse svaren hafva utfallit med öfvervägande ja för den förra propositionen. Votering begärdes emellertid af herr Nilsson i Linnås, i anledning hvaraf nu uppsattes, justerades och anslogs en så lydande voteringsproposition:}

Den, som vill, att kammaren bifaller fjärde tillfälliga utskottets hemställan i utskottets förevarande utlåtande nr 7, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit det af herr Nilsson i Linnås under öfverläggningen framställda yrkandet.

Omröstningen utföll med 127 ja mot 37 nej; och hade kammaren alltså bifallit utskottets hemställan.

Jämlikt 63 § riksdagsordningen skulle detta beslut genom utdrag af protokollet delgifvas Första kammaren.

§ 13.

Interpellation. Ordet begärdes härefter af

Herr Lindman, som anförde: Längre har det ansetts önskvärdt, att fullständigare bestämmelser än som nu finnas kunde

komma till stånd till skydd för hemligheter af militär betydelse *Interpellation.*
 — en spionlag — och förhållandena torde ej hafva utvecklats så, att behovet af dylika bestämmelser minskats. Slutligen öfverlämnades i juli månad förlidet år af chefen för generalstaben till Kungl. Maj:t förslag till åtgärder mot spioneri, innefattande ett förslag till lag om skydd för hemligheter af militär betydelse med mera. Då det synes mig vara af stor vikt, att lagbestämmelser i angifvet syfte snarast komma till stånd, tillåter jag mig anhålla om kammarens tillstånd att få till herr statsrådet och chefen för kungl. justitiedepartementet rikta följande spörsmål:

Förefinnes utsikt, att lagbestämmelser i angifvet syfte må kunna föreläggas nästkommande Riksdag?

Denna anhållan bordlades.

§ 14.

Upplästes följande till kammaren inkomna sjukbetyg:

Att ledamoten af Riksdagens Andra kammare Axel Vennersten till följd af nervvärk är oförmögen att deltaga i dagens riksdagsarbete, intygas härmed.

Stockholm den 11 maj 1912.

E. F. Hellberg.

Läkare.

Som tiden nu var långt framskriden, beslöt kammaren på hemställan af herr talmannen att uppskjuta behandlingen af öfriga å föredragningslistan upptagna ärenden till kl. 7 e. m., då detta sammanträde enligt utfärdadt anslag komme att fortsättas.

Härupå åtskildes kammarens ledamöter kl. 5.2 e. m.

In fidem

Per Cronvall.